

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 BUDAPEST, II., Keleti Károly u. 48.

Magyar Madártani Egyesület
1024. B u d a p e s t
Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1978. január – február

Kedves Tagtársak!

Négy éve, 1974. január havában, a hazai madártant képviselők, szívéükön viselők és a természetkedvelők lelkes csoportja azzal alakította meg Egyesületünket, hogy országosan is számottevő társadalmi bázist biztosítson madárvilágunk megvédésére és megismerésére. Akkor egyikünk sem merte volna gondolni, hogy négy év elteltével önálló, jól felszerelt irodahelyiség lesz birtokunkban, ahol 4 egyesületi alkalmazott végzi és irányítja Egyesületünk ügyes-bajos dolgait. A legmerészebbek sem gondoltak arra, hogy a MTA-nak végzünk majd kutatómunkát és hogy a hazai madártan és madárvédelem terén oly nagy lépéseket tudunk megtenni mint a ragadozómadarak védelmében tett intézkedéseink, vagy a madárvonulás kutatásában elért eredményeink, hogy csak a legfontosabbakat említsem.

Egy éve nagy lelkesedéssel és sok nehézséget leküzdve bocsátottuk utjára a Tájékoztatót, hogy Tagtársainkhoz közelebb kerüljünk és hogy egymás munkáját és annak eredményeit jobban megismerjük.

Céljaink továbbra is világosak, lehetőségeink pedig nagyon tágak.

Konkrét végrehajtandó feladataink is vannak, amelyek megoldása valamennyiünk közös érdeke.

Munkánkat az elmúlt időszak lendületével kell folytatnunk az eddigi tapasztalatok felhasználásával és a felmerülő gondok minél jobb megoldásával.

E munkához kérem minden kedves Tagtársam további lelkes közreműködését és a két jubileum alkalmából kívánok eredményes, élményekben gazdag, békés új esztendőt.

Kállay György

1977. december hó 21-én kecskeméti otthonában elhunyt Mészáros György, a Madártani Intézet régi külső munkatársa, egyesületünknek alapításától tagja, a Kecskeméti Helyi Csoport elnöke. Madártani munkásságának méltatására az Aquila hasábjain kerül sor. Kedves Gyurka bátyánktól fájó szívvel bucsuzunk, emlékét kegyelettel őrizzük.

FAUNISZTIKA

1977. november 20-án délelőtt 10-11 óra között egy törpekuvikt /*Galucidium passerinum* L./ figyeltünk meg a Soproni hegyvidék 132 b. erdő-részletében, a Poloskás bérc Köves árok felőli oldalán. Dr. Tvordy György egyetemi adjunktus társaságában fatömegfelvételezést végeztünk, amikor a Béke kilátóra vezető turistaut mentén megpillantottuk a madarat. Éppen egy 30 éves lucosból repült ki a hasonló koru gyertyános-kocsánytalan tölgyes sarjerdőbe, s itt egy gyertyán ágára ült kb. 4 m. magasan. Bár egy kék cinege állandóan zavarta, egy óra hosszat helyben maradt, s így három bizonyító értékű diafelvételt tudtunk készíteni róla. Ez a madár a mai Magyarország területére nézve új faj.

Ubrankovics Pál

és

Varga Lajos

Sarlófecskek /*Apus apus*/ költése Szegeden

A szegedi Mura utcában egy ház tetején, a hullámpala alatti lyukakban, sarlósfecske fészkekre bukkantam 1977.7.5-én. A levegőben vagy 70 pél-

dány keringett, de csak 5 fészket sikerült találnom, illetve a megfigyelési idő alatt csak 5 lyukba jártak be a madarak. A bejárati nyílás alatt tojáshéjmaradványokat találtam, feltételezem, hogy a sarlósfecskék már több éve költenek ezen a helyen.

Széll Antal

Őszi madártani hírek a Hortobágyról

Rétisas

Habár az idén is korán tint fel az első /szeptember 24-én/, a Halastavak fölött, az még hazai kóborló példány lehetett. Igaz, hogy a nagy lilikek előőrsei már néhány kisebb csapatban ugyanakkor kezdtek feltűnni. Az északabbról érkező rétisasok közül először október 6-án láttam a Kecskés puszta fölött 3 fiatal egyed, melyek riadalmat okoztak az ott tartózkodó mintegy 400-as csapat nagy lilik közt. Érdekes, hogy ekkor még a Hortobágyon mindenütt kisebb füstifecske-csapatok vadászgattak. Október 27-én a Derzsi halastavak egyikén Aradi Csaba látott egy megtermett öreg rétisast, Másnap is ott volt.

November 4-én egy fiatalot láttunk a Nyirőlapos egyik kutján.

A Borsósi halastavak fölött ugyanezen a napon egy igen vén példányt figyeltünk meg Aradi Csabával.

November 15-én a Nagyhalastavakon 1 öreg rétisas, Máta pusztán egy fiatalabb, tarka farku pihent, a Nyirőlapon az előző nap látott példány ugyancsak megfigyelhető volt.

November 20-án Aradi Csaba a Nyirőlapon ismét egy fiatalot látott; 21-én pedig a Nagy Kecskés puszta fölött kettőt.

November 23-án a Nyirőlapon 2 öreg és két fiatal volt; november 25-én ugyanitt egy öreg és egy fiatal, az Ohati erdőben 2 fiatal, 3 átszineződő és 4 öreg, a Nagy Kecskés pusztán 2 öreg és 1 fiatal, a Nagyhalastavakon 2 öreg, egy fiatal, egy átszineződő egyed és a Juhosháti erdő mellett egy fiatal példány tartózkodott.

Egyéb ragadozók

A hirtelen lehülés és havazás előtti napok mindig sok érdekességet adhatnak. A Hortobágy északi területein, Ohattól Mátá pusztáig november 25-én, a hidegfront megérkezése előtt egy napon a következő ragadozókat láttuk Aradi Csaba, Aradi János és magam:

19 rétisas	9 kékes rétihéja
2 törpesólyom	2 barna rétihéja
1 karvaly	2 kerecsen
4 egerészölyv	1 vándorsólyom
7 gatyásölyv	1 vörös vércse

Kis hattyu a Hortobágyon

1977. november 14-én a hortobágyi Nagyhastavakon Aradi Csabával magányos kis hattyut /*Cygnus bewicki*/ láttunk. A madár egész nap közel egy helyen tartózkodva legett a víz alól. Másnap Aradi Csabával és Pathó Györggyel együtt megnézve ugyanazon a helyen taládtuk, s 17-én Kiss Géza, a HNP természetvédelmi területkezelője is ugyanott figyelte meg. November 25-én még mindig ott taládtuk Aradi Csabával és Aradi Jánossal együtt végzett megfigyelésünkör.

Vörösnnyaku ludak a Hortobágyon

Aradi Csabával és Aradi Jánossal együtt figyeltük meg a hortobágyi Nagy Kecskés pusztaán mintegy 3.000-nyi lilikből álló libacsapat közepén a 2 vörösnnyaku ludat /*Bran-ta ruficollis*/.

Szokatlan erdei szalonka adatok

1977. október utolsó napjaiban Fintha Gábor a Hortobágy Pentezug nevű pusztájának déli részén egy erdei szalonkát /*Scolopax rusti-cola*/ észlelt.

1977. november 15-én Mátápuszta Juhosháti erdő nevű akácosában Aradi Csabával együtt riasztottuk fel egy példányt. A madár egészséges volt, jól repült. Az erdő alig hektárnyi, vén akácos, körülötte puszta.

Fintha István

Adatok a Bükk-hegység madárfaunájához

A Bükk-hegység hazánk legnagyobb kiemelkedésű, tömbjét tekintve legnagyobb kiterjedésű hegyvidéke. Karsztos, magas-hegyvidéki jelleggel is bíró területe még kevésbé zavart, így élővilágára nézve is érintetlenebbül megmaradt. Területi

nagysága és háborítatlansága következtében talán legjobban biztosíthatja hegyvidéki madárfaunánk megmaradását.

1977-ben III-XI. hó között mintegy 340 órát töltöttem kinn a területen, ami napi 9 óra átlag-megfigyelést véve alapul 37 napot, ill. 3,4 nap/hó-t tesz ki, s ennek során számos érdekes megfigyelést tehettem. Több alkalommal kísérem is voltak: Fitala Csaba, Haraszthy László, Horváth Róbert és Schmidt Egon személyében.

Halászsas /*Pandion haliaetus*/ 1977. IX.11-én 1 pd-a vadászott a Lázbérci viztárolón.

Császármadár /*Tetrastes bonasia*/ 1977.VII.21-én 1 pár tartózkodott Csókásnál /ÉK/ egy telepített, fiatal erdeifegyves szélében.

Sarlósfecske /*Apus apus*/ 1977.V.19-én 4 pd mozgott Bocfa-lápnán /D/. VI.17-én 15 pd-t figyeltünk meg /Haraszthyval és Schmidttel/ a Táskás-orum körzetében /D/. VII.9-én a Garadna-völgyi Őskohónál 2 pd mozgott. VIII.27-én min. 50 pd-t figyeltünk meg Fitala Csabával, amint 17 órakor É-ról D felé /Gerennavár-Bánkut irányában/ haladt keringő, vadászó csapatuk - feltételezhetően vonulásban. Fészkelése a D-i területen valószínű.

Gyurgyalag /*Merops apiaster*/ 1977.VIII.7-én 5 pd mozgott Mocsoldástelepnél /DK/. VIII.28-án Nagyvisnyóndl 70-80 pd-t láttunk /Fitalával/, amint - a kőborló vagy vonuló csapat - lassan K felé haladt.

Fekete harkály /*Dryocopus martius*/ 1977.IV.16-án 1 pd-t /Mályinka, tölgyes/, V.8-án 1 pd tojót /Nagycsipkés, vadkörte/, VIII.7-én 1 pd-t /Várhegyi tölgyesben Fitalával/ figyeltünk meg. Nem gyakori, elsősorban bükkös lakó faj.

Fehérhátú fakopács /*Dendropos leucotos*/ 1977.VIII.21-én a Háromkúti-völgyben tartózkodott 1 pd.-a. 1973-77. között 8 alkalommal megfigyelt 11 pd-a csak bükkösben tartózkodott. Az észlelések egyenlőre csak É-ÉK-i területű jelenlétére mutatnak.

Molnárfecske /*Delichon urbica*/ 1977.VIII.21-én a Garadna-völgyi nyavalyási kőbánya egyik szintjén 13 villanyoszlop távnyi húzalon min. 1600 pd tartózkodott.

Vizirigó /*Cinclus cinclus*/ 1977.XI.20-án a Szalajka-völgyben 6 pd tartózkodott megfigyelésünk /Horváth R.-val/ szerint. Eddig csak innen, a Garadna- és Csondó-völgyből került

elő. Garadnai biotópját 1977 folyamán a növényzet kiirtásának megkezdésével valószínűleg megsemmisítettnek tekinthetjük. Az ÉK- és DK-i Bükkben egyéb, ottlétéhez alkalmas vízfolyás nincs. Megmaradása kritikus szintet ért el.

Léprigó /*Turdus viscivorus*/ 1977.VIII.27-én min. 30 pd tartózkodását figyeltük meg /Fitalával Nagymezőn/. Egyes csapatok száma a 15-20 pd-t is elérte.

Fenyőszajkó /*Nucifraga caryocatactes*/ 1977.IX. 16-án 1 pd mozgott, kiabált Nagymezőn a TVT Zsérci-nagy-Dél aljai bokrosából, mely jellegzetes tartózkodási helye, ha megjelenik. Nagyobb inváziója 1975-ben volt. Eddig csak Nagymezőn figyelhettem meg.

Tüzesfejű királyka /*Regulus ignicapillus*/ 1977. III. 26-án 1 pd-a a köpüsi sziklafalnál légykapószerűen függőgetve rovarászott.

Nagy őrgébics /*Lanius excubitor*/ 1977. október 16-án Nagymezőn 3 pd-a zavarta egymást és a közelben lévő házi rozsdafarkuakat. Télen apró rágsálókkal táplálkozó egyedeit könnyen megközelíthetjük, egyébként óvatos, távolról szárnyrakel.

Süvöltő /Pyrrhula pyrrhula/ 1977.VI.4-én Nagymezőn a lucosban 1 him és 1 tojó pd-t, VI.25-én Csipkésutnádl 1 him és 1 /valószínűsíthetően/ tojó pd-t figyeltem meg. 1977 évi előfordulásai után költése a Szentlélek és Nagymező környéki lucosban valószínűnek látszik. Több alkalommal hangja alapján hívta fel magára figyelmemet e faj.

Keresztcsőrű /Loxia curvirostra/ 1977.VI.4-én a nagymezői lucosnál 24-30 pd gyűlt össze vizet inni egy tócsánál, melyek közül 10 pd /3 ad him, 5 ad tojó és 2 imm/ gyűrűzésre is került. A madarak ingajáratban mozogtak a lucos - viz- síház kéménye között. Ez utóbbinál a téglák közötti maltert szedgették papagáj módra. VI.25-én u.itt 3-4 pd X.16-án 2-4 pd került megfigyelésre, bár a hangok több jelenlétére utaltak. XI.7-én Szentléleknél 9 pd-t figyeltünk meg Horváth R., Kakszi István és Kakszi Károly társaságában. Az előző években 1975.IX.27-én Nagymezőn 5 pd, 1976.XI.27-én Kismezőnél 4 pd /valószínűleg 10 is lehetett/ mutat a faj jelenlétére.

Kérem mindazokat a tagtársakat, akik a Bükkben jártak vagy ott kívánnak megfigyeléseket végezni keressenek fel levélben.

Címem: 3532 Miskolc, Ujitók u.1.

Barta Zoltán

FAUNISZTIKA NÉHÁNY SORBAN

Északi buvár /*Gavia stellata*/: Fertőszéplak 1977.

11.12. 1 pd. /Kárpáti L./; Mexikó-pusztá

/Fertő/ 1977.11.14. 3 pd. /Kárpáti L./

Sarki buvár /*Gavia arctica*/: Kismaros /Duna/

1977.12.8. 1 pd. /Muray R./; Kunszentmárton

/Körös/ 1977.II.29. 2 pd. /Stuhl Z./

Gólya /*Ciconia ciconia*/: érkezett Hódmezővásárhelyre 1978.I.19-én.

Énekes hattyu /*Cygnus cygnus*/: Budapest /Ujpesti

összekötő hid/ 1977.12.8. 3 juv.pd. /Muray

R./

Kis hattyu /*Cygnus bewicki*/: Hortobágyi halastó

1977.11.14. 1 pd. /dr.Aradi Cs., Finta I./

Vörösmajaku lud /*Branta ruficollis*/: Szeged-Fe-

hértó 1977.10.23. 1 pd. /Benei B., Tajti L.,

Zsidó G./

Márványos réce /*Anas angustirostris*/: Kardoskut
1977.11.22. 2 pd./dr.Sterbetz I., Farkas I./

Füstös réce /*Melanitta fusca*/: Szob /Duna/ 1977.
12.8. 4 pd. /Muray R./; Vác /Duna/ 1977.12.
18. 3 pd. /Dénes J./

Kis héja /*Accipiter brevipes*/: Budakeszi 1977.11.
9. 1 ad, him fogva /csalmadarakra vágott/
/Danka Gy./

Békászó sas /*Aquila pomarina*/: Fehértó /Hanság/
1977.12.4. 1 pd. /Fülöp T./

Fakókeselyű /*Gyps fulvus*/: Tiszafüred 1977.11.11.
1 pd. megfigyelve /dr.Endes M./; Tokod 1977.
12.9. 1 pd, megfigyelve /Kálmán J./

Halászsas /*Pandion haliaetus*/: Mosonmagyaróvár
1976.4.14. 3 pd, 1976.8.9.-ben 1 ill. 2 pd.
huzamosabb ideig a környéken, 1977.3.19. és
4.10. 1-1 pd, 10.1.-10 között 3 ízben 1-1
pd. /Egressy Gy./; Hévízi csatorna /Kisba-
laton közelében/ 1977.4.11. 1 pd. /Futó E./;
Hortobágy-halastó 1977.4.9. 4 pd., 4.11. 1
pd. /Waliczky Z./

Vándorsólyom /*Falco peregrinus*/: Pátkai viztároló
1977.11.13. 1 d. /Szabó I./

Ékfarku halfarkas /*Stercorarius pomarinus*/: Szeged-Fehértó 1977.9.25. 1 pd. /Benei B., Tajti L., Zsidó G./

Heringsirály /*Larus fuscus*/: Szeged-Fehértó 1977. 11.30 1 pd. /Benei B., Tajti L., Zsidó G./; Szeged-Fehértó 1977.11.20 1 pd., 12.1. 2 pd. /Széll A./

Lócsér /*Hydroprogne caspia*/: Rétszilas 1977.4.3. 1 pd. /Zörényi J./ Mosonmagyaróvár 1976.4. 14. 2 pd., 1977.4.10. 3 pd. /Egressy Gy./

Fenyőszajkó /*Nucifraga caryocatactes*/: Orli 1977. 9.1. 1 pd. löve /Tömösváry T./; Győr-Kis-megyer 1977.12.7. 5 pd. /Träger J./; Kálóz 1977.10.24. 1 pd. /Sándorfalvi L./

Bubos cinege /*Parus cristatus*/: Szelidi tó 1977. 12.10. 2 pd. /Kocsis Cs./

Hajnalmadár /*Tichodroma muraria*/: Salgótarján-Rónafalu 1977.10.24. 1 pd. /Szekeres J., Langa J./; Eger 1977.11.13. 1 pd. /Langa J./; Pannonhalma /Bazilika/ 1977.10.28. /Rékási Z./

Örvös rigó /*Turdus torquatus*/: Sárísáp-Annavölgy 1977.11.7. 2 pd. fenyőrigók között, 11.19. 2 pd. u.ott gyűrűzve /Lenner J./

Csonttollu /*Bombycilla garrulus*/: Sárísáp-Anna-
völgy 1977.12.7. 15 pd., 12.9. 1500-2000
pd., 12.26. 5 pd. /Lenner J./

Sárgacsőrü kenderike /*Carduelis flavirostris*/:
Hanság 1977.12.26. 10 pd. /Takács Cs.,
Tömösváry T./; Szeged-Fehértó 1977.12.4. 12
pd. /Benei B., Stuhl L., Szabó L., Tajti L./

Zseze /*Carduelis flammea*/: Pomáz 1977.11.6. 1
tojó gyűrűzve /Lakatos M./; Vác 1977.11.18.
4 pd. /Dénes J./; Fót 1977.11.19. 5 pd.
/Kovács Gy./; Sárísáp-Arnávölgy 1977.11.19.
4 pd., 11.20. 2 tojó gyűrűzve /Lenner J./;
Hüvösvölgy 1977.11.29. 7 pd. /Gerzsenyi B./;
Bp. Rákospalota 1977.12.2. 20-25 pd.
/Gerzsenyi B./; Mogyoród 1977.12.4. 3 pd.
/Lajkó K./; Pomáz 1977.12.4. 13 pd. gyűrűz-
ve /Lakatos M./; Apaj-puszta 1977.12.4.- 5
pd. /Büki J., Z.Jannisz/; Bp. Rákospalota
1977.12.4. 1 pd. /Kovács Gy./; Bp. Óbuda
1977.12.5. 30 pd. /Schmidt H./; Törökbálint
1977.12.6. 2 pd. /Dandl J./; Pomáz 1977.12.
11. 8 pd. /Váradi F./; Hanság, Bormász pusz-
ta 1977.12.15. 3 pd.; Hanság, Figudák/ége-
res/ 1977.12.18. 3 pd. /Tömösváry T./; Han-

ság 1977.12.25. 4 pd./Takács Cs., Tömösváry T./; Gyömrő 1977.12.27. 15 pd. /Benei L./
Továbbra is kérjük Tagtársainktól a zszesse előfordulási adatok beküldését.

Kerti sármány /*Emberiza hortulana*/: Tornyospálca 1977.7.17. Szőlőskertekben figyeltem meg egy párt. Egy kiszáradt fa ágán ültek 5-6 méter távolságban /Agárdy S./.

Hósármány /*Plectrophenax nivalis*/: Sződliget 1977.11.15. 5 pd. /Bányaváry P./

HIREK - KÖZLEMÉNYEK

Értesítjük a Tagtársakat, hogy Egyesületünk megállapodást írt alá a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságával a "Kiskunsági madárvárta" /Klárrik tanya/ hasznosítására vonatkozóan. Előre láthatóan 1978. júli. 1-re a Madárvárta korszerűsítése befejeződik. Várjuk Tagtársaink jelentkezését a Várta szépítéséhez és berendezéséhez szükséges társadalmi munka elvégzésére, valamint a madárgyűrűző tábor és vonulási időben történő faunisztikai megfigyelések lebonyolítására. A Madárvárta használatára az MME főtitkára ad engedélyt.

Kállay György

1978. január 1-től kezdődően Egyesületünk új fő-
állásos munkatársának vezetésével megkezdjük a
ragadozómadarak visszavadtását szolgáló telep
üzemeltetésének előkészítését. A telep a Pilisi
Állami Parkerdőgazdaság és az Országos Környezet
és Természetvédelmi Hivatal támogatásával léte-
sült. Itt ragadjuk meg az alkalmat, hogy felhiv-
juk valamennyi Tagtársunk figyelmét a ragadozó-
madár-védelemben való aktív közreműködésre.

Kállay György

Felhívás!

Mint ahogy azt már előző számunkban közöltük, az
MME Ökológiai és Etológiai Szakosztályának 1978.
február 28-án kedden délután 5 órakor tartandó
összejövetelén az Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Állatrendszertani és Ökológiai Tanszékén /Buda-
pest, VIII. Puskin u.3. I.emelet; 5 percre az
Astoria Metró-megállótól/ a következő 2 előadás
hangzik el, amelyre a Szakosztály szeretettel
vár minden érdeklődőt:

- 1./ Populációs ökológiai kutatások a madártanban
- 2./ A madarak ökológiai szerepe a nagyüzemi gyü-
mölcsstermesztésben /rész munkabeszámoló/

dr. Sasvári Lajos

Felhívás!

Megérkezett Csehszlovákiából a ragadozómadár-védelmi kiállítás anyaga, melyet a MME Elnöksége szervezésében az ország különböző pontjain fogunk bemutatni. Kérjük azokat a Helyi Csoportokat, ahol a kiállítás feltételei adottak /35 db. nagyméretű tabló/ és szeretnék az anyagot fogadni, sürgősen jelezzék ezt a MME központi irodáján. A szervezés munkái természetesen a Helyi Csoportok vezetőségét terhelik. Ezideig 5 HCs vezetősége jelentette be, hogy szeretné bemutatni a rendkívül szép és érdekes anyagot.

Rövid áttekintés a tiszavasvári "Hermann Ottó"

HCs 1977. évi munkájáról.

Helyi Csoportunknak 7 odutelepe van, melyekben 260 odut gondoztunk folyamatosan. A téli időszakban rendszeresen etettük a madarakat Tiszavasváriban, Tiszadobon, Nyíregyházán és Tarcalon. Ehhez a munkához 5 ductetőt és 14 kisebb etetőt használtunk. Az etetéshez szükséges napraforgót a MME és az OKTH debreceni főfelügyelője biztosította. December 27-én, a "Madarász karácsony" keretében, madárvédelmi mintaterületünkön "madárkarácsonyfát" készítettünk.

Kezdeményezésünkre 1977-ben került védelem alá a Fehér-szik, ahol a fészkelő gulipánok őrzését a korábbi évekhez hasonlóan oldottuk meg. Sikeresen költöttek a gulipánok Tiszaeszláron is, hol az őrzést egy lelkes vadőr tagtársunk vállalta. A gyakorlati madárvédelmi munkába rendszeresen és eredménnyel vontuk be az iskolás fiatalokat is.

A már hagyományos TOT-ot ezuttal Tiszafüreden rendeztük meg igen jó eredménnyel. Nyiregyházi munkacsoportunk aug. 18-22 között madarász-megfigyelő-tábort rendezett 9 résztvevővel. Ennek kapcsán Petrilla András és dr. Legány András diavetítéses előadásokat is tartottak a Művelődési házban, amelyen igen sok érdeklődő vett részt. A HCs. ezen kívül is sokrétű ismeretterjesztő munkát folytatott az elmúlt évben, melynek során felvettük a kapcsolatot a Rádióval és a megyei lap szerkesztőségével.

Az év folyamán 55 fajhoz tartozó 1141 madarat jelöltünk. Résztvettünk a Tiszai Program munkájában és az akadémiai program keretében a Tiszavasvári közelében lévő halastó mellett 4 napos tábort rendeztünk, hogy a tó madárvilágáról mi-

nél átfogóbb képet kapjunk. A halastavon egyébként is folyamatos megfigyelési munkát végeztünk. A H.Cs. szervezeti, szervezési és szakmai problémáit a "Madártani Est"-eken vitattuk meg, melyet 1977-ben 10 alkalommal tartottunk Tiszavasváriban ill. Nyiregyházán. Tagjaink közül 7 fő résztvett a Szlovákiában rendezett természetvédelmi tábor munkájában.

dr. Legány András

Érvényt kell szereznünk a madárvédelmi rendeleteknek!

Tengelic községben, Tolna megyében, 1976. folyamán egy héját lőttek le. A tetteést a szekszárdi járásbíróóság első fokon 2500 Ft. kártérítésre kötelezte, fellebbezésünk során azonban a megyei járásbíróóság a büntetés összegét 10.000 forintra emelte fel, amit az elkövető be is fizetett.

Komlón 1976-ban egerészölyv fiókat szedett ki Sallay Károly, amiért az elsőfoku hatóság, a városi tanács, figyelmeztetésben részesítette. Fellebbezésünkre a megyei tanács új eljárást indított és a szabálysértési előadó 1500 Ft. pénzbírságot szabott ki.

dr. Józsa Dénes Harmat Antal
Pécsi HCs.

Madárvédelmi munka Baranyában

Az elmúlt őszön az OKTH Dél-Dunántuli Felügyeletének keretében 25 mesterséges fészekodut helyeztünk ki. Ugyancsak az elmúlt évben felmértük a megye gólya és vetési varju állományát. A 310 helységből 173 jelentés érkezett, így a felmérés adatai nem teljesek. A bejelentett lakott gólyafészkek száma 120, 17 fészkek lakatlan volt. A lakott fészkekből 1977-ben 326 fióka repült ki. A megyében 47 varjutelepről szereztünk tudomást, a fészkek száma összesen 8967 volt. További adatgyűjtéseink során 13 fekete gólya fészkelőhelyről szereztünk tudomást. Különös figyelmet szenteltünk a végveszélyben lévő réti sas állomány megyei fészkelőhelyei ellenőrzésének. Mindkét fészeknél ott tanyáztak az öreg madarak, költés azonban sajnos egyikben sem volt.

dr. Józsa Dénes Harmat Antal

Pécsi HCs.

Felhívás budapesti tagtársainkhoz!

A Fővárosban fészkelő madárvilág minél alaposabb megismerése érdekében szeretnénk feltérképezni a Budapest területén /különösen a belső kerületekben/ lévő bubos pacsirta és házi rozsdafarku

előfordulási helyeket. Kérjük tagtársainkat, kísérik figyelemmel e két fajnak a megjelenését és küldjék be ezzel kapcsolatos adataikat /párok száma, kerület, utca, vagy tér, időpont, a megfigyelő neve/. A bubos pacsirták rendszerint télen is párban és viszonylag kis területen mozognak, jelenlétük könnyen megállapítható. Figyeljünk jellegzetes hangjukra! Az adatok beküldését várjuk, tagtársaink fáradozását előre is köszönjük.

Schmidt Egon

Madárvédelmi ankét Zircen

A Bakonyi Természettudományi Múzeum szervezésében második alkalommal tartották meg Zircen 1977. október 17-én a madárvédelmi ankétot.

Az ankét résztvevőit dr. Tóth Sándor múzeumigazgató tájékoztatta a múlt évi rendezvény óta elért eredményekről.

Megnyitójában hangsúlyozta, hogy a zirci múzeum kiemelten fontos feladatának tartja a civilizációtól fenyegetett bakonyi madárvilág védelmét, s ehhez jelentős erkölcsi és anyagi támogatást kap a Bakonyi Intéző Bizottságtól.

A múlt évben közzétett, a Bakony természetvédelme céljából összeállított program nagy visszhangra talált a tanulóifjúság, az általános iskolák tanulói körében.

A program megvalósításához hatékony segítséget nyújtott a Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya és a Megyei Uttörőelnökség. Főként az uttörők értek el kiemelkedő eredményeket a gyakorlati madárvédelemben. A meghirdetett rajz- és írdsműpályázatra 92 pályamű érkezett be, melyeket értékelték.

Dicsérfő oklevelet és jutalmakat kaptak a legjobban dolgozó pedagógusok, uttörők és intézmények. Kiemelt jutalomban részesült tíz kisdíák, akik egynapos jutalomkiránduláson vettek részt a Kiskunsági Nemzeti Parkban. Négy iskola - a csopaki, a járdi általános iskola, a veszprémi Szilágyi Erzsébet és a zirci Reguly Antal általános iskola - kiemelkedően jó eredményt ért el a program célkitűzéseinek megvalósításában.

A továbbiakban Szvezsényi László muzeológus adott tájékoztatót a madárvédelem elkövetkező feladatairól. Elmondta, hogy a tervek szerint a Gerence-völgyét madárvédelmi körzetté nyilvánítják. Itt ugyancsak nagy segítséget nyújthatnak a környék uttörői, erdészei.

A muzeum jelentést kért a Megyei Rendőrfőkapitányság Igazságrendészeti osztályától, hogy az

elmúlt évben milyen madár- illetve természetvédelemmel kapcsolatos szabálysértéseket észleltek. A válaszból kitűnik, hogy az ilyen jellegű szabálysértések feljelentése a rendőrségtől ered, ugyanakkor a lakosság és a különböző szervezetek nem tettek ilyen feljelentéseket. Megállapítható, hogy a társadalom megítélése és a cselekmény ilyen jellegű elítélése még nem megfelelő.

A ragadozómadár-állomány "feltérképezéséhez" is hozzáfogott a múzeum, ehhez ugyancsak nélkülözhetetlen a társadalmi segítség.

Az iskolák számára ismét kiírják a pályázatot. A rendezvény befejezéseként Szabó László a Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi felügyelője tartott diavetítéssel egybekötött előadást a Hortobágy élővilágáról, melyet a gyerekek és felnőttek egyaránt nagy érdeklődéssel hallgattak végig.

Nagy Éva

Madárpusztulást okozó varsa

A Mártélyi Tájvédelmi Körzetben, a Körtvélyes-szigeten rovargyűjtés közben a holt-ág partján száradó varsában elpusztult széncinegét és mezei

verebet találtam. A halász a varsát fára akasztotta száradni olymódon, hogy annak szájadéka jóval a talaj fölött volt. Így történhetett, hogy az alatta szedegető, vagy mozgó és közben felrepülő madarak a varsa belsejébe kerültek, ahonnan többé nem szabadolhattak és éhenpusztultak.

dr. Tóth Sándor

Rendszeres adatgyűjtést!

Szép és érdekes dolog a madarak megfigyelése, de keveset ér és teljesen öncélú szórakozássá válik, ha adatainkat nem rögzítjük papíron is. Az egyesületi, a közösségi élet a madárтанban is csak úgy képzelhető el, ha rendszeres adatgyűjtéssel segítjük egymás munkáját és a magyar madárтан egészséges fejlődését.

A témáról részletesebben írni e helyen nincs lehetőség, így csak röviden néhány gyakorlati szempontot a megfigyelésekhez. A helyszínen használt jegyzetfüzetbe a hely és dátum megjelölésén kívül feltétlenül írjunk néhány mondatot az időjárás, és a bejárt terület környezeti viszonyainak jellemzésére. Ez utóbbiak a későbbiek folyamán a fajlista esetleges elemzésekor döntő fontosságúak lehetnek /pl. a bejárt halas-

tó fel volt töltve, vagy leeresztve állt a megfigyelés napján/. Este a megfigyelések adatait lehetőleg rendszertani sorrendben jegyezzük fel a naplóba, ahonnet azokat célszerű fajokra bontva kartonokra is átvinni. Ennek különösen sok évi megfigyelési anyag esetén egy-egy faj adatainak összegyűjtésekor van nagy gyakorlati jelentősége.

Csak olyan fajokat szabad biztos adatként a naplóban feltüntetni, ahol a felismerés során semmi kételyünk nem volt!! Valótlan adatok bármilyen formában történő tudatos közlése tudományetikai szempontból súlyos vétség, jóhiszemű de felelőtlen közlésük ugyancsak súlyos és eléggé el nem ítélhető hibának számít, mely árnyékot vet a magyar madártan egészére is.

Nagyon fontos az egy adott területi egységben végzett rendszeres megfigyelés és adatgyűjtés. Ugyanez vonatkozik az egyes városok és falvak madárfaundjára, melyek feldolgozására hazai viszonylatban sajnos még csak alig történtek lépések. Nem kevésbé érdekes és hasznos, ha egy bizonyos madárfajt állítunk megfigyeléseink középpontjába, amikor is a vonulással, párbaállítással

sal, fészkelésmóddal, fiókaneveléssel és a táplálkozással kapcsolatban gyűjthetünk adatokat. Ha megfigyeléseinket több éven át rendszeresen és lehetőleg minél több párra kiterjesztve végezzük, igen értékes tudományos szempontból is használható anyag fog összegyűlni. Ne felejtsük el, hogy még a "közönségesnek" kikiáltott házi verébről vagy füstifecséről sem tudunk mindent. Sőt néha kiderül, hogy nagyon is keveset.

Új évet kezdünk és azt szeretnénk, ha ez már a tudatos és rendszeres megfigyelések éve lenne minél több tagtársunknál.

Schmidt Egon

Felmérés a gólyaállományról Csongrád megyében

1977-ben

1977. év költési időszakában Csongrád megye területén a szegedi Somogyi-könyvtár erkölcsi és anyagi támogatásával és a Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztályának hozzájárulásával az iskolákat bevonva felmérést szerveztünk a gólyaállományról. A megfigyelések számának aránya kb. megfelel az 1974-ben az országos felmérés alkalmával közreműködők megfigyeléseinek számarányával. 51 helységről és azok környékéről kaptunk

jelentéseket. 3 jelentés volt negatív. A pozitív jelentések 109 gólyapárról és ebből 108 gólyapár által lakott fészkekről számoltak be. A gólyapárok száma tehát többé-kevésbé az 1963 óta végzett felmérések szintjén áll. Az 1974. évi felméréshez viszonyítva gólyapáronkénti fiókaszaporulat átlaga kissé magasabb: 2,34 /1974-ben, 1,96/. Lényeges változást mutat a fészkeknek tartóaljazat szerinti megoszlása. A kéményre, kisebb számban a tetőre épített fészkek számarányában nincs változás /34, 26 %/, de erősen csökkent - 48 %-ról 22.22 %-ra - a fákra épített fészkek aránya és nőtt a villanyoszlopokra rakott fészkeké az 1974. évi 15 %-ról 41.67 %-ra. Az egyéb aljazatokra /szénakazal, rom, stb./ épített fészkek fogytak 3 %-ról, 1.58 %-ra. Gólyapusztulás: 3 öreg, 1 fiatal áramütés áldozata, 1 öreg, 1 fióka verekedés áldozata, 3 öreg, 6 fióka betegségben pusztult el. Kirepült fiókáik száma 204, feltételezhető összes számuk 253.

Jakab Béla

MADÁRGYŰRÜZÉS

Magyar gyűrűzések külföldi visszajelentései

Szárcsa /*Fulica atra*/: Jelölték mint fiókat Szabadszállás közelében 1977.6.3-án /Nagy A./, megkerült Kalaa Kebira mellett Tuniszban 1977.11.26-án.

Havasi partfutó /*Calidris alpina*/: Gyűrűzték Fülöp háza közelében 1976.10.14-én /Szenek Z./, visszajelentették Ravenna közeléből, Olaszországból 1976.11.24-én.

Fekete rigó /*Turdus merula*/: Mint fiatal him kapta a gyűrűt Sopron közelében 1976.9.26-án /Kiss B./, visszajelentették Mantova közeléből, Olaszországból, 1976.10.21-én.

Csiz /*Carduelis spinus*/: Tojó példány, mely Pilisszentlászló határában kapta a gyűrűt 1977.10.5-én /Ziegner A./, visszafogták Pordenone határában /Italia/ 1977.10.22-én. - Tojó példány, gyűrűzték Pilisszentlászló közelében 1977.9.25-én /Ziegner A./, visszajelentették Gorizia /Italia/ mellől 1977.10.4-én. - Tojó madár, jelölték Budapesten 1977.9.25-én /Mályi I./, visszafogták Vicenza közelében 1977.10.13-án.

Megjegyzés: Az 1976 évi visszafogásokat is csak 1977. végén közölte az olasz gyűrűző állomás.

Külföldi gyűrűzések magyar visszajelentései

Vörösgém /*Ardea purpurea*/: Fiókaként jelölték Rust közelében /Austria/ 1950.6.7-én. Elhullva találták Csákánydoroszló határában 1975.11.27-én /Molnár A./. Egészen kivételesen magas életkor! Barna rétihéja /*Circus aeruginosus*/: Egy éves him, jelölték Litvániában /Engure-tó/ 1976.4.23-án. Tojásmérgezés következtében hullott el Iszkáz határában 1977.4.19-én /Marth Gy./.

Halászsas /*Pandion haliaetus*/: Fiókaként gyűrűzték Östersund közelében /Svédország/ 1977.7.17-én. Kunfehértó közelében magasfeszültségű vezeték alatt találták elpusztulva 1977.szept.végén. /Gál I. és Szenek Z./

A KÜLFÖLD MADÁRTANI IRODALMÁBÓL

B.Bruderer és T.Winkler: Madárvonulás a svájci alpokban /*Angewandte Ornith. Bd.5, Dr.1. 1976*/.
- A vonulás VII-VIII-ban indul s ekkor főként éjszaka zajlik, a nappal vonulók között a sárlósfecske érdemel említést. Éjszakánként rendszeresen lehet hallani a billegető cankók hangját. A korán vonuló énekesek közül a hálók első sorban sisegő és bonelli füzikéket, gezét, mezei

poszáttát és sárgarigót fogtak. VIII-IX-ben fokozatosan megnövekszik az éjszakai vonulás /póling, sárszalonka, szürke gém/. A hálók elsősorban a következő fajokat fogják: kormos légykapó, kerti rozsdafarku, kerti poszáta, hantmadár, rozsdás csuk, fitisz füzike. - IX. közepén van fő ideje a fecske és ragadozóvonulásnak. A fecskemozgás néha észrevétlenül emelkedik, máskor hirtelen jönnek nagy tömegek. Egy különösen jó napon 300.000 fecske vonul át a terület felett. A ragadozómozgás maximuma 1964.9.18: 800 ragadozó /477 Pernis/. A leggyakoribb fajok: Darázsölyv, barna rétihéja, vörös vércse és karvaly. - IX. végén a fajgazdagság lassan alábbhagy, a kormos légykapót a vörösbegy váltja fel. Belép a rigók és pacsirták éjszakai vonulása, megindul az erősebb csilp-csalp füzike és királyka vonulás. X-ben a fenyőpinty dominál, melyből évente 5000-8000 példányt jelölnek. A gyűrűző állomás 20 éves működése alatt 88322 példányt fogtak, ez az összes fogott madarak 42 %-a. A maximum 1966-ban volt 10000 darabbal. Október a legeredményesebb hónap, évente több napon jelölnek ezer madár felett. A maximum: 1972.10.12. 1884 madár. -

Cinegekből inváziós években jelölnek sokat /pl. fenyves cinege 4000-6000 évente/. A keresztcsőrű invázió ritka, az 1963-ban gyűrűzött 1112 példányból 5 a Szovjetunióban került meg 1-2 évvel később egészen 3500 km-ig.

S.E.

Bruno Bruderer:

Repülőgépek madárütkezései Svájcban. /Angewandte Ornith. Bd.5, Nr.1., 1976/

1972-75 között a Swissair és a svájci légierők repülőterein vizsgálatokat végeztek a madarakkal való ütközésre vonatkozólag. A légierőnél Svájc területén 1960-74 között, Zürich-Kloten-ben 1963-75 között vizsgálták a problémát.

Az ütközések száma növekedett a növekvő sebességgel és a csökkenő repülésmagassággal.

A Swissair-nél az ütközések több mint 90 %-a az indulásnál és az érkezésnél "landolás" következett be. A légierőnél ez csak 32 % volt. A különböző légikikötőknél kb. eredményeket kaptak: 10.000 indulásonként, illetőleg landolásonként a Swissair-nél Zürichben 3,1, Genfben 1,9 Basel-ban 7.6 ütközés történt.

Az ütközések a vonulási időben voltak a leggya-

koribbak, így márciusban, VII-VIII-ban és IX-X-ben. Az ütközések számnak emelkedését elsősorban az érkező és a repülőtéri viszonyokkal nem ismerős madarak okozzák. Az egyes fajok közül a sirályok 30 %-kal alatta állnak az Európában általában kapott értékeknek, a fecskék és a sárlósfecskék kb. 20 %-kal szerepelnek, nagy ragadozók 15-20 %-kal. Ez utóbbi lényegesen magasabb mint általában Európában. Ezek voltak a domináns fajok és csoportok. Egyéb kistermetű madarak kb. 10 %-ot tesznek ki, a baglyok értéke helyenkénti pocokgradációkkal összefüggésben ugyancsak eléri a 10 %-ot. További fajok és csoportok 1-6 % között: varjak, sólymok, récék, galambok, limikolák, gémek és fácánok.

Évi 60 ütközési esetben /5-10 %-os kárral/ a Swissair évi számlája legkevesebb 324.000 Fr. A svájci légierő 10.000 repülési órára számított 9,7 ütközése évente 30.000-100.000 Fr. ráfordítást igényel és egy lezuhanás is történt 1974-ben.

S.E.

British Birds 1977 okt-nov.

Amerikai víztaposót /*Phalaropus tricolor*/ figyeltek meg 1977. májusában az NSZK Schleswig-Holstein tartományban.

Vörhenyes fecskét /*Hirundo daurica*/ láttak az NSZK-beli Lake Constanznál 1977 áprilisában.

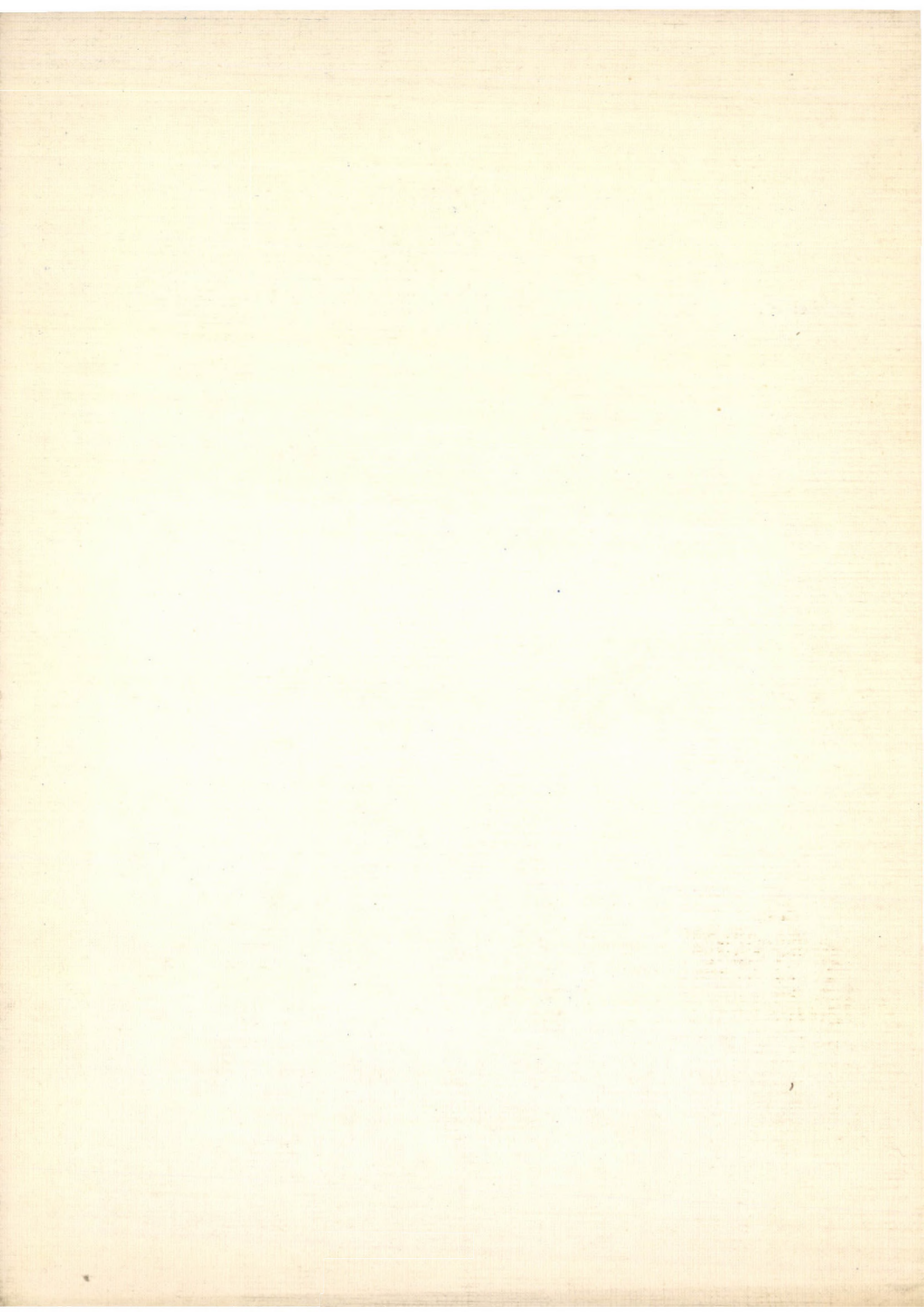
1976-ban négy alkalommal figyelték meg Angliában és Skóciában.

Berki poszátát /*Cettia cetti*/ figyeltek meg Svédországban 1977 májusában, 1976-ban 14-szer észlelték Angliában.

Először figyelték meg a mocsári bibicet /*Vanellochettusia leucurus*/ Angliában 1975 júliusában. Ezt a fajt 1975 májusában nálunk is észlelték Agárdon. Ugyanebben az évben még hat más európai megjelenést jegyeztek fel /Ausztria /Illmitz/, Szicília, Svédország, Lengyelország, Hollandia, Finnország/.

B.J.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 B U D A P E S T, II., Keleti Károly u. 48.

Handwritten signature

MADÁRTANI EGYESÜLET

Bp. II., Keleti Károly u.48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1978.márc.-ápr.

FAUNISZTIKA

Gólya januárban. 1978. I.15-én Hódmezővásárhelyre, a Malom utcában lévő régi fészekre egy gólya érkezett. Kis Ernő és Lázár Sándor a városból nyugatra lévő Palé nyílt vizü csatormánál is megfigyelte a madarat, ahol 3 áttelelő szürke gémmel együtt halászott. A gólya a fészekre száll éjszakázni és hóesésben is gyakran álldogál, vagy ül a fészekben. Több mint két hete figyeljük a madarat, és az idő zordabbra fordulása esetén etetésével is meg fogunk próbálkozni.

Lelkes István

Partifecske felmérés Hódmezővásárhely környékén. 1977. folyamán 7 különböző helyen találtam telepeket a város környékén lévő homokbányák területén. A párok száma összesen kb. ezerre tehető. A bányákban 7-10 gyurgyalag pár is költött.

Kis Ernő

Madártani adatok a Kisbalatonból 1978. január-jából. Attelelt a területen 8-10 bölömbika, 8 db nagy kócsag, 2 szürke gém és 1 kanalasgém. Az utóbbi /teljesen egészséges példány/ a Hévízi csatorna partján mozog, de rendszeresen fogyasztja a számára kihelyezett apró halakat is. Az első kormoránok 23-án érkeztek a védett területre /15 db/, 20. körül 20 nagy kócsag érkezett. 20-31 között 1 bütykös hattyu mozgott a Kisbalaton és a Balaton között. 17-én és 20-án egy-egy halászsast láttam a Hévízi csatorna felett.

Futó Elemér

Téli madártani hírek a Hortobágyi Nemzeti Park déli pusztáiról. A november végén kezdődő havazások után hosszú ideig tartó nagy hideg délre szorította a puszta téli madárvendégeit is. A behavazott szikről eltűntek a sarkantyus sármányok /*Calcarius lapponicus*/, fülespacsirták /*Eremophila alpestris*/, hósármányok /*Plectrophenax nivalis*/.

A legzordabb időben is itt tartózkodtak viszont a téli kenderikék /*Carduelis flavirostris*/, melyeknek 200-300-as csapatait is észleltem Borzas és Zám pusztákon.

A karácsonyi nagy olvadás után ismét feltűntek a fülespacsirták, hósármányok, sarkantyus sármányok.

Borzas pusztán 80-100 példányos zszese /*Carduelis flammea*/ csapatot láttam január 6-án. Ez a faj erre felé elég ritka.

Érdekes jelenség volt december végén és január elején, hogy a szikes réteket, kaszálókat tömegesen látogató fenyőrigók /*Turdus pilaris*/ között 30-40 seregély is feltűnt.

A Kurmadarasi puszta déli részén és Ágota pusztán figyeltem meg néhány telelő mezei pacsirtát /*Alauda arvensis*/.

A befagyott mocsarakban a bölömbikák /*Botaurus stellaris*/ és a guvatok /*Rallus aquaticus*/ áttelelése a tavalyi télhez hasonlóan most is jelentős mértékű. A nyomokból ítélve táplálékuk főleg a havon mászó kis emlősökből, illetve a lékekben tömegesen felbukkanó vizipoloskákból áll. December közepétől több alkalommal láttam

a Kurmadarasi pusztán, valamint a Kunkápolnási mocsár Darvas taván egy öreg réti sast /*Haliaeetus albicilla*/. Ez utóbbi helyen a jeget borító vékony havon a nyomokból kiolvashattuk, hogy sokat tanyázott az egyik nagy lék mellett és többször elvette a szarkáktól a pézsmapocok-vadászok által otthagyt, lenyuzott dögöket.

Január elején a Csécsi halastavaknál is többször láttam 2-3 réti sast, melyek a tó nyíltvízű pontjain halásztak, éjszakára pedig a közeli erdőbe húzódtak.

A Kurmadarasi puszta délkeleti részén január 6-án egy vándorsólymot /*Falco peregrinus*/ figyeltem meg. Ugyanezen a helyen 1977-ben két alkalommal észleltem ezt a fajt.

Az időjárás hullámszerűsége a vadrécék nagyon érzékenyen követik. Minden kisebb-nagyobb enyhülés, olvadás kezdetén megjelennek, majd a hideg közeledtére újra eltűnnek.

A repcetáblákon szép számmal figyelhattunk meg telelő tuzokcsapatokat. Ágota-pusztán 52, a Nagyiványi-pusztán 24, Borzason 9 példány jelenlétét állapítottam meg január 6-7-én.

Dr. Kovács Gábor, term.véd.ter.kez.

Kiegészítő adatok a Budapesti Sas-hegy természetvédelmi terület madárfaunájához. Korábbi dolgozatomban /Aquila 82/ 1974. nyaráig bezárólag kerekén két év megfigyelési anyagát foglaltam össze. Az ezt követő időszakban azonban további fészkelő, valamint hosszabb-rövidebb ideig ott időző fajok jelenlétét állapítottam meg. Fészkelő fajok: nyaktekerecs /*Jynx torquilla*/ 1975. óta 2 párban rendszeresen költ miódukban; balkáni fakopács /*Dendrocopos syriacus*/ 1975-től kezdődően három helyen is költ; énekes rigó /*Turdus philomelos*/ költését a lombhullás után 1976 őszén talált fészek bizonyítja /Bécsy L./; seregély /*Sturnus vulgaris*/ 1976-ban két oduban költött, 1977-ben kimaradt; meggyvágó /*C. coccothraustes*/ két fészket találtuk lombhullás után /Bécsy L., dr. Simig L./.

Alkalmilag megjelenő fajok: tőkés réce /*Anas platyrhynchos*/ 1975.4.2. viztócsában egy tojó pd.; héja /*Accipiter gentilis*/ évszaktól függetlenül jelentkezik egy-egy példány /1975.2.15 és 26, 7.31. 12.15; 1976.5.29., 1977.8.25., 12.8./; egerészölyv /*Buteo buteo*/ főként az őszi vonulás idején mutatkozik egy-egy példány

1975.10.27; 1976.3.19, 9.7., 9.25., 10.3; 1977.
11.16., 12.7/; gatyás ölyv /*Buteo lagopus*/
1976.11.28-án 1 pd.; fogoly /*Perdix perdix*/
először 1974.11.6-án láttam 8 pd-t. 1977. már-
cius-juniában egy pár állandóan a területen
tartózkodott /Költésükről nem tudtam meggyőződ-
ni/; pettyes vizicsibe /*Porzana porzana*/ 1966.
3.10-én a tócsák egyikében láttam egy példányt;
bibic /*Vanellus vanellus*/ 1976.3.8-án néhány
kimerült példány /erős fagy és havazás/; kakuk
/*Cuculus canorus*/ 1974-től minden tavasszal
észleltem, 1977.4.28-án párzásukat figyeltem
meg; macskabagoly /*Strix aluco*/ két télen 4 iz-
ben láttam 1-1, 1977.I.11-én viszont egyszerre
3 pd-t; szalakóta /*Coracias garrulus*/ 1976.6.9-
én 1 pd; hajnalmadár /*Tichodroma muraria*/ 1977.
10.2. 1 pd./ház falán, majd sziklákon mozgott/;
léprigó /*Turdus viscivorus*/ 1974.12.26. 2 pd.;
kövirigó /*Monticola saxatilis*/ 1976.5.6. egy
pár megfigyelve /Sánta A./; kerti rozsdafarku
/*Phoenicurus phoenicurus*/ főleg tavasszal látni
néhány példányt, de hálába került ősszel is
/1976.5.29., 10.2., 1977.5.19/; nagy fülemüle
/*Luscinia luscinia*/1976.8.22-én egy pd.gyűrűzve

/Träger J./; kerti poszáta /*Sylvia borin*/ 1977.
8.25.-én és 30-án 1-1 pd. gyűrűzve /Träger J./;
fitisz füzike /*Phylloscopus trochilus*/ 1976.4.
25-től kb. május közepéig tartózkodott a terü-
leten egy him példány; sisegő füzike /*Phyllos-
copus sibilatrix*/ 1977.4.28. 5.1. között napon-
ta láttam két him példányt; királyka /*Regulus
regulus*/ az elsőt 1975.10.26-án fogta Träger
János, de ezt követően is többször lehetett
egy-egy példányt látni /1975.11.2., 11.7.,
1976.11.16; 1977.10.22., 11.6./; havasi szürke-
begy /*Prunella collaris*/ 1975.I.6. és 1976.I.
27-én 2-2 példányt figyeltem meg; erdei pityer
/*Anthus trivialis*/ az őszi vonulás idején kis
csapatokban /1975.8.29-től, 1976.9.6.-tól,
1977.8.25-től/; havasi pityer /*Anthus spino-
letta*/ 1974.10.7. 1 pd. megfigyelve /Bécsy L./;
hegyi billegető /*Motacilla cinerea*/ 1974.10.7.
1 pd. /Bécsy L./; csonttollu /*Bombycilla garru-
lus*/ 1975/76 telén több nagyobb csapat a terü-
leten; mezei veréb /*Passer montanus*/ ősszel
rendszeresen kisebb csapatokban; csiz /*Cardue-
lis spinus*/ vonuláskor és télen időnként na-
gyobb számban is mutatkozik, 1976/77 telén nem

láttam; kenderike /*Carduelis cannabina*/ évszak-
tól függetlenül látható egy-egy pd. /1975.6.22;
1976.1.7., 5.2.; 1977.10.14/; citromsármány
/*Emberiza citrinella*/ érdekes módon csak két
szemben sikerült látnom a területen /1976.11.5.
és 3.28/; bajszos sármány /*Emberiza cia*/ elő-
ször 1974.11.19-én láttam egy pd-t, majd ezt
követően késő ősszel és télen szintén állandóan
jelen volt 3-4, ritkábban 6-8 pd.

dr. Simig Lajos

Kiegészítés Moskát Csabának „A Karancs-Medves
hegység madárvilága”. c. dolgozatához.

Az *Aquila* 82. kötetében fenti cím alatt megje-
lent dolgozatába több olyan adat került, mely
kiegészítésre illetve helyesbitésre szorul.

Darázsölyv /*Pernis apivorus*/: a Medves erdeiben
mindössze 1 pár költ.

Halászsas /*Pandion haliaetus*/: megfigyelve Zagy-
varónán 1975.4.4.-én.

Fürj /*Coturnix coturnix*/: az utóbbi években
csaknem teljesen eltűnt. /Moskátnál: „gya-
kori”/.

Billegető cankó /*Actitis hypoleucos*/: Kóborló példányai nyáron is megjelennek, ősszel és tavasszal gyakoribb /Zagyva-gát/ /pl. 1973.7.22. és 1974.5.4. 1-1 pd./

Kormos szerkő /*Chlidonias niger*/: 1975.5.23. 1 pd. /Zagyvagát/

Uhu /*Bubo bubo*/: 1973.V.22. 1 ad., 1977.6.10. 1 juv.pd.

Lappantyú /*Caprimulgus europaeus*/: ritka fészkelő. 1966.6.28. fészkek 2 pelyhes fiókkal.

Jégmadár /*Alcedo atthis*/: rendszeres téli vendég a Zagyvaróna közelében levő mesterséges tónál, ahol 1975-76-ban költött is /1975-ben kétszeri költés, 5.23-án tokos, 8.4.-én pihés fiókák.

Szürke küllő /*Picus canus*/: szórványosan fészkelő, pl. 1974.5.12.

Fekete harkály /*Dryocopus martius*/: a Medvesben mindössze 5-6 pár költ, utolsó fészkelési adatom: 1975.6.4. /tokos fiókák/

Balkáni fakopács /*Dendrocopos syriacus*/: lakott területeken, gyümölcsösökben költési időben ritkán látható.

- Kis fakopács /*Dendrocopos minor*/: az utóbbi években állománya nagyon megfogyott. Fészkelési adatai: 1970.5.10. /6 tojás/.
- Erdei pacsirta /*Lullus arborea*/: bokros, vadkörtés, hegyoldali legelők gyakori fészkelője /1965.4.11. 4 tojás, 1965.6.4. 4 pihés pull., 1966.4.17. 4 pihés fióka/.
- Fitisz füzike /*Phylloscopus trochilus*/: főleg a fiatal fenyvesek gyakori fészkelője. Költési adatai: 1965.6.2. két fészek 5 ill. 6 tojással.
- Tüzesfejű királyka /*Regulus ignicapillus*/: 1975. 9.29. 1 ad. és 1 juv. pd. gyűrűzve.
- Szőlőrigó /*Turdus iliacus*/: rendszeres őszi átvonuló, néha nagyobb csapatokban. 1977.10. 23-án kb. 150 pd.
- Örvös rigó /*Turdus torquatus*/: Zagyvaróna, 1965. 4.4. 2 pd., 1967.4.9. 6 pd.
- Őszipó /*Aegithalos caudatus*/: gyakori fészkelő, 1965-1977 között 101 fészket találtam.
- Kormosfejű cinege /*Parus montanus*/: szórványos téli vendég /1969.11.30. 8 pd.; 1975.9.26. 2 pd./
- Fenyves cinege /*Parus ater*/: rendszeres téli

vendég, de újabban a Medves lucosaiban
nyáron is többször megfigyeltem. Találkoz-
tam kirepült fiókákkal is, így itteni köl-
tése biztosra vehető. 1976.5.15-én és 29-
én éneklő himeket figyeltem meg.

Bubos cinege /*Parus cristatus*/: 1975.9.29. 1
pd. gyűrűzve.

Hósármány /*Plectrophenax nivalis*/: 1973.11.4-én
a Medves fennsíkron kb. 40 pd.

Varga Ferenc

FAUNISZTIKA NÉHÁNY SORBAN

Sarki buvár /*Gavia arctica*/: Vác /Duna/, 1977.
12.3 1 pd. /Nagy I./

Batla: /*Plegadis falcinellus*/: Kisbalaton, 1977.
4.18., 27 pd. /Futó E./; Apaj-pusztá, 1978.
2.26. 3 pd. /Nagy I., Baracska B./

Énekes hattyu /*Cygnus cygnus*/: Bp. Margitsziget,
1978.I.3. 1 juv.pd. /dr. Ekés M./; Vác
/Duna/ 1977.12.30. 2 pd. /Cserháti P. és
Waliczky Z./; 1978.2.5. 1 juv.pd. /Dénes J.
és Sebján J./; Leányfalu, Kecskesziget
1978.2.25., 3.8. között 1 pd. /Justus Gy./

Bütykös hattyu /Cygnus olor/: Apaj-pusztá, 1977.

12.29. 3 pd. /Takács D./; Vác /Duna/ 1977.

12.30. 10 pd. /Cserháti P. és Waliczky Z./;

Apaj-pusztá, 1978.1.2. 1 juv. /Cserháti P.

és Waliczky Z./; Csanytelek, Csaj-tó, 1978.

jan. elején 1 elhullott pd. /Molnár L./;

Vác /Duna/ 1978.I.14. 1 juv.pd. /Nagy I./;

Tahi /Duna/ 1978.1.15. 4 juv.pd. /Hraskó A.

és G., Magyar G./; Váci rév, 1978.I.15. 1

juv.pd. /Cserháti P. és Waliczky Z./; Szob-

Bp. közötti Duna-szakasz, 1978.2.1. 1 juv.

pd. /Muray R./; Sződliget /Duna/, 1978.2.

15. 1 juv. pd. /Muray R./.

Vörösnyaku lud /Branta ruficollis/: Hortobágy,

Nagy-Kecskés pusztá, 1977.11.25. 2 pd.

/Fintha I./; Szeged-Fehértó, 1978.I.15. 5

pd. /Benei B. és Stuhl I./

Fekete réce /Melanitta nigra/: Vác /Duna/, 1977.

12.3. 1 him pd. /Nagy I./; Mélykut, Öreg-

major, 1978.I.8-10 között 1 pd. /dr.Rékási

J. és dr.Márai L./

Füstös réce /Melanitta fusca/: Érd /Duna/, 1977.

12.14. 1 him pd. /Muray R./; Tahi /Duna/,

1978.I.15. 1 him pd./Szatmári B.,Szigeti E.

- és Zágon A./; Nagybajcs-Vének közötti Dunaszakasz, 1978.I.19. 3 pd. /Fülöp T./
- Örvös bukó /*Mergus serrator*/: Vác /Duna/, 1977.
12.3. 1 tojó pd. /Nagy I./
- Szírti sas /*Aquila chrysaetos*/: Szeged-Fehértó, 1978.I.22. 2 pd. átrepült /Benei B., Stuhl L., Szél A., és Zsidó G./
- Parlagi sas /*Aquila heliaca*/: Bicske 1978.I.25. elhullott pd., a Természettudományi Múzeum gyűjteményébe került. /Horváth J./
- Halászsas /*Pandion haliaetus*/: Dunapataj /Duna/, 1977.12.18. 2 pd. /Kocsis Cs./
- Vizityúk /*Gallinula chloropus*/ Békéscsaba, Konzerogyár mögött 1978.I.2. 8 pd., 1.12. 10 pd. /Kesjár A./; Dunakeszi, nádas kanális 1978.1.27. 7 pd. /Kakszi K./
- Bibic /*Vanellus vanellus*/: Szeged-Fehértó, 1978.I.15. 1 pd. /Benei B. és Stuhl G./
- Kőforgató /*Arenaria interpres*/: Hortobágy, Borsódi kacsanevelő tó, 1977.5.25. 1 nászruhás pd. /Fintha I./
- Gerle /*Streptopelia turtur*/: Budapest, IX. Külső Mester u. 1 pd. balkáni gerlékkel viznél 1977.12.13-án /Kukurta J./

Erdei pacsirta /*Lullula arborea*/: Dinnyés,
Allomás előtti gazos, 1978.2.18. 3 pd.
/Schmidt E. és dr. Végh I./

Mezei pacsirta /*Alauda arvensis*/: Dunakeszi,
1978.I.13-án 3, 1.26-án 1 pd. /Kakszi K./;
Dinnyés, 1978.2.18. 1 pd. átrepül /Schmidt
E. és dr. Végh I./

Havasi fülespacsirta /*Eremophila alpestris*/:
Hortobágy, Nyirőlapos, 1977.12.31. 27 pd.;
Hortobágy, Tornyai domb melletti kacsaneve-
lő 1977.12.31. 9 pd. /Fintha I./; Szelidi
tó közelében 1978.I.2-án 4 pd.; Hortobágy,
Kunmadarasi szik, 1978. 2. 12. 40 pd.
/dr.Kovács G./; Bp. Pesterzsébet, Gubacsi-
puszta, 1978.2.18. 45-50 + kb. 100 pd.
tarlón. /Kökény L. és Nagy I./

Fenyőszajkó /*Nucifraga caryocatactes*/: Bükk
hegység, Csanyik völgy, 1977.11.8. 1 pd.
/Horváth R./;

Szőlőrigó /*Turdus iliacus*/: Bp.Rákoskeresztur,
1977.12.17. 4 pd. /Zsoldos Á./

Ürvös rigó /*Turdus torquatus*/: Kunhegyes, 1977.
11.5. 1 him pd. /Csőke P./

Cigánycsuk /*Saxicola torquata*/: Hódmezővásár-

hely, 1978.2.14. 1 him pd. /Gyovai F./;
Apaj-pusztá, 1977.12.4. 1 him /Büki J. és
Z. Jannisz/.

Házi rozsdafarku /*Phoenicurus ochruros*/: Duna-
keszi, 1978.I.5. 1 him pd. /Kakszi K./

Barátka /*Sylvia atricapilla*/: Budapest, Rákos-
hegy, 1978.I.22. 1 tojó pd. /Haraszthy L./

Csilpcsalp-füzike /*Phylloscopus collybita*:
Paks, Duna menti fűzbokrosok, 1977.12.17.
5 pd.; Fadd, gazos fűzliget, 1977.12.26.
1 pd. /Zörényi J./; Zala folyó torkolata,
1978.I.10., nádasban 1 pd. /Schmidt Egon/;
Vác, 1978.I.1. fűzesben 2 pd. /Dénes J./;
Madocsa /Dunaártér/, 1978.2.12. 1 pd.
/Zörényi J./

Havasi szürkebegy /*Prunella collaris*/: Budaörs,
Szekrényes, 1978.I.14. 3 pd. /Gombos Z./

Csonttollu /*Bombicilla garrulus*/: Nagykovácsi,
1978.I.4-én 1 pd. a kertben almát eszik
/Kukurta J./; Debrecen, 1977.12.27. 45 pd.
/Fintha I./; Balassagyarmat, 1978.I.31.
19 pd. /Csapó M. és Molnár L./; Bp. Gorkij
u., 1978.I.31. „csapat” /Vadász Z.-né/;
Budapest, 1978.2.10. és 2.24. között

25-30 pd. /Kukurta J./; Budapest, 1978.2.
20. 7 pd. /Csermák A./
Zseze /*Carduelis flammae*/: Fót 1977.11.19. 5
pd., 12.7. 2-300 pd., 12.30 40-50 pd., Bu-
dapest, 1977.12.3. 1 pd., 12.11.15 pd.,
12.18. 1 pd., 1978.I.15. 1 pd.; Alagi ma-
jor 1978.2.4. 1 pd. /Kovács Gy./; Békásme-
gyer, 1977.12.27. 2 pd., 12.29 3 pd.,
12.30. 1 pd., 1978.I.7. 2 pd., 1.8. 4 pd.
/Ziegner A./; Bp.Sashalom, 1977.12.7. 3
pd., Bp.Kispest, 1977.12.11. 7 pd.; Bp.Kő-
bánya, 1977.12.14. 5 pd.; Bp.Sashalom,
1977.12.26. 1 pd. /Szabó I./; Nagykovácsi,
1977.12.3. 1 pd. /Kukurta J./; Bp.Normafa
1977.12.15. 8 pd. /Zsoldos A./; Győrvár,
1977.12.18. 16 pd. /Barbácsy Z./; Bp.Me-
gyer 1977.12.11. 33 pd. /Hegedüs P./; Bp.
Mandula u. 1977.12.28. 5 pd. /Rózsa L./;
Királyrét /Börzsöny hgys/, 1978.I.3. 2 pd.
/Varga Zs./; Lébény, Hanság, 1978. 1.8. 6
pd. /Fülöp T./; Bp.Őrs vezér tér, 1978.I.
29. 2 pd. /Gombos Z., Z. Jannisz és Török
J./; Budakeszi, 1978.2.3. 50 pd. /28 gyű-

rízve Danka Gy./; Vác, 1978.2.5. 1 pd.
/Dénes J./

Csicsörke /*Serinus serinus*/: Gödöllő, 1977.12.
23. 1 pd.; Fót, 1977.12.27. 1 pd.; Buda-
pest, 1978. 1. 8. 3 pd.; 1.29. 1 pd.
/Kovács Gy./

Bajszos sármány /*Emberiza cia*/: Bükk, Magaskő,
1977.3.6. 1 pd. /Barta Z. és Horváth R./.

AZ ÉSZAKI MADÁRHEGYEKEN

ÉS NORVÉGIA TUNDRÁIN

1977. június 24- július 5-ig tartózkodtam
"Norvégia végvidékén", a Varanger félszigeten,
hogy a madárhegyek és a tundra madárvilágot
tanulmányozzam. Turista utlevéllel utaztam; a
30 napból tizenötöt az oda-, és visszautazás
vett igénybe. Vonattal utaztam Trondheimig,
onnan a parti expressz hajójáráttal Vardöbe.
Megfigyeléseket a madárhegyeken, a Varanger
félsziget tengerpart közeli tundráin és a Pas-
vik Nemzeti Park közelében végeztem. A Varan-
ger félsziget + 10 ° nyári isoterma mentén
fekszik, az 1977. évi nyár azonban a szokottnál

hűvösebb volt, odaérkezésemkor 1 napig hóvihar dúhögött és később is rendkívül hűvös, szeles, esős időjárás uralkodott. Ez egyrészt nehezítette a megfigyeléseket, másrészt lehetővé tette néhány olyan madárfaj megfigyelését, amelyek ebben az időpontban rendszerint már az arktisz magasabb területeire húzódnak. /*Somateria spectabilis*, *Polysticta stelleri*, *Larus hyperboreus*/. Az Ekkerøy madárhegye a sziget keleti, meredek sziklapárkányos részén alakult ki, néhány ezüstsírdíly páron kívül csak csüllők /*Rissa tridactyla*/ lakják, mintegy 50.000 pár. Ottlétemkor a legtöbb, tengeri moszatból épült fészkekben még tojások voltak, de már kitollasodott fiókákat is találtam. A csüllök tojásait nem gyűjtik - talán ezzel magyarázható, hogy elég bizalmasan viselkednek; 2-3 méterre meg lehet közelíteni fészkeiket. Lármájuk fülsiketítővé fokozódik, ha valamilyen ragadozó közeldtére nagyrészüket szárnyrakel és felhőként kavarog a függőleges sziklafal előtt. Syltefjordstaurene kiterjedését tekintve a legnagyobb egybefüggő madárhegy Norvégiában; 4 km hosszan húzódik a hasonnevű fjord É-i oldalán.

A tenger felől csónakkal közelítettük meg a madárhegyet, körülöttünk a madárhegy lakói hálsztak, néha közvetlenül a csónak mellett bukkantak fel a vízből. Közeletünkre a Szulák /*S. bassana*/ egy része szárnyrakelt és mélyrepülésben keringett csónakunk felett. 60 pár fészkel a madárhegy egyik különálló, kb. 100 méter magas, kéményszerű szintjének tetején, a *Syltefjordstaurer* legnagyobb nevezetességéeként. Ez a szula legkeletibb előfordulása. A madárhegyen főleg csüllők költenek, számukat 250.000-re becsülik. Ezen kívül 15.000 lamma /*Uria aalge*/, 1500 alka /*Alca torda*/, 200 lunda /*Fratercula arctica*/, valamint fekete lammák /*Cephus grylle*/, vastagsőrü lammák /*Uria lomvia*/, kárókatonák /*Phalacrocorax carbo*/ és kb. 50 pár holló /*C. corax*/ is költ itt. Valamennyi fajt megfigyeltem. A Varanger félsziget csaknem egész területe fátlan tundra. A tengerparti részeken a tundra növényzete és madarai a parti flórával és faunával keverednek. A tengeröblök mentén, folyótorkolatokban fészkelve találtam a parti lilét /*Charadrius hiaticula*/, havasi partfutót /*Calidris alpina*/, Temminck partfutót

/C. temminckii/ és az apró partfutót /C. minuta/, utóbbinak ez az egyetlen fészkelőhelye Európában. A hóolvadásokból keletkezett kis tócsákban és tavakban gyakori volt a vékonycsőrű viztaposó /Phalaropus lobatus/. A sarki csérek /Sterna paradisea/ laza telepekben költöttek a köves tengerparton, de találtam fészkelőtelepet mocsaras-zsombékos területen is, de ez is mindig tengerközelen volt. Utóbbi helyeken mindenfelé gyakori volt a pajzsos cankó /Philomachus pugnax/ - a himek állandó viadalait 20-30 méterről, távcső nélkül is jól meg lehetett figyelni. A szárazabb részeken fészkelte a réti és rozsdástorku pityer /Anthus pratensis, A. cervinus/, míg a tőzeglápos, zsombékos tundrán a leggyakoribb faj a sarkantyus sármány /Calcarius lapponicus/ volt. Hósármány csapatokat /Plectrophenax nivalis/ inkább a köves, sziklás részeken, fennsíkokon figyeltem meg. A mélyedésekben, dombhajlatokban növező törpefűzeken gyakori fészkelő volt a zsezse /Acanthis flammea/. Ekkeröy tőzgebukái között vadászó hóbagolyt /Nyctea scandiaca/ figyeltünk meg, melyet az ezüstsírdályok állandó rávágásokkal zavartak.

Rövid kirándulást tettem a Szovjetunióval határos Pasvik folyó vidékére, a hasonnevű nemzeti park mellé. A vidék erős tundra, illetve subarktikus fenyőerdő, sok tóval és mocsárral. Számos kercerécét /*Bucephala clangula*/, kontyos récét /*Aythya fuligula*/ láttunk, ezeknek fészkelését a tavak menti fákra kihelyezett fészke-
odukkal is elősegítik. Az erdőben fészkel a csonttollu /*Bombycilla garrulus*/, a fenyőpinty /*Fringilla montifringilla*/ és a csiz /*Carduelis spinus*/. Skandináviai utamon összesen 60 fajt láttam, ezek közül 18 fényképezése is sikerült. A felsoroltakon kívül megfigyeltem az alábbi fajokat: *Fulmarus glacialis*, *Ardea cinerea* /sarkkör fölött/, *Anser albifrons*, *Somateria mollissima*, *Clangula hyemalis*, *Mergus merganser*, *Buteo lagopus*, *Falco tinnunculus*, *Lagopus lagopus*, *Haematopus ostralegus*, *Arenaria interpres*, *Tringa totanus*, *Numenius phaeopus*, *Stercorarius pomarinus*, *S. parasiticus*, *S. longicaudatus*, *Larus ridibundus*, *L. fuscus*, *L. argentatus*, *L. marinus*, *L. canus*, *Streptopelia decaocto*, *Columba palumbus*, *Delichon urbica*, *Hirundo rustica*, *Motacilla alba*, *Turdus pilaris*, *Passer*

domesticus /71° É-i szélesség/, *P. montanus*,
Turdus merula, *Sturnus vulgaris*, *Pica pica*,
Corvus monedula, *C. Corone cornix*.

dr. Streit Béla
Tolna megyei H.Cs.

ADATOK A CSÁSZÁRMADÁR /TETRASTES BONASIA/
POPULÁCIÓ MAGYARORSZÁGI HELYZETÉRŐL,
ÖKOLOGIAI VISZONYAIROL

Hazánk egyetlen fajdféléje a császármadár, a kiemelten védett fajok közé tartozik. Kártérítési értéke 10.000 Ft.

1976-ban - párhuzamosan az évi vadbecslési adatokkal - országos felmérést végeztünk a császármadár biotópok feltérképezésére kérdőívek segítségével, az Északi Hegyvidék valamennyi kerületvezető erdészének bevonásával.

A felmérés a következőket bizonyította:

A magyarországi császármadár biotópok góccokban helyezkednek el. Ezeknek a gócnak a földrajzi elterjedése egybeesik a Bükk Északi Hegyvidéki

zonális, illetve extrazonális elterjedési területeivel. Határozottan kimondhatjuk a felmérés eredményeinek, valamint a külföldi vizsgálati adatoknak az összevetése alapján, hogy hazánk területén az üde-nedves bükkösök termőhelyei megfelelnek a császármadár életfeltételeinek. A magas hegyvidéki és szubmontán bükköseink, patakmenti égeresek, valamint déli kitettségű *Carex pilosa* és *Melica uniflora* biotópok komplex előfordulásai ideális császármadaras területnek számítanak.

Az Észak-Mátrában két, a Hevesi Dombvidéken egy császármadár biotóp kétéves megfigyelése, illetve fitocönológiai felvétele bizonyítja, hogy a fenti termőhely-komplexumok bőségesen kielégítik a császármadár egész évi növényi és állati táplálék igényét. Mindegyik biotópban megtalálható az a 40 növény- és 20 állatfaj, amelyek a ma legnagyobb császármadár sűrűséggel rendelkező területeken Karéliában és Bjelovezsejben is a madár egész évi „étlapját” adják. Ezek montán és szubmontán bükköseink közönséges fajai.

Az országos császármadár állomány /kisebb, helyi ingadozásokkal/ 1968. és 1976 között állandónak mondható. Jelenleg mintegy 180 helyi populációt tartunk nyilván. 1977-ben az Észak-Mátrában 16 császármadár fészekből 4 fészekalj kelt ki /a négyből teljes létszámmal kettő/. A 4 fészek vaddisznóban szegény területen volt. A fészekpusztulás oka 8 esetben vaddisznó, 2 esetben emberi kártétel /a fészkek a turistaut közelében voltak/, 1 esetben szajkó vagy szarka 1 esetben ismeretlen. Ehhez hozzá kell tenni, hogy eredetileg a századforduló idején a vaddisznó főleg az alföldi mocsarak lakója volt, csak a vízrendezések után és eredményeként jelent meg tömegesen az Északi Középhegységben. Egy példa bizonyításául: a Nimród 1922 juniusi számából, az Uradalmi Erdőhivatal jelentéséből. A Ghimessy hitbizomány vadállományának alakulása 1912-18-ig:

év	vaddisznó	császármadár
1912/13	8	3
1913/14	18	1
1914/15	15	1
1915/16	30	-
1916/17	43	-
1917/18	65	A császármadár az egész térségben kipusztult!

Az 1976-os felmérés kérdőívében külön kitértünk a vaddisznó állomány nagyságára. Az összesítés után általános tapasztalat, hogy ahol kevés a vaddisznó, ott szaporodik a császármadár, ahol közepes, ott előfordul, ahol túl sok, ott kipusztult. Mivel a vaddisznó állomány jelentős csökkenésére nem számíthatunk, csak az intézményes fészekmentés és az intézményes zárttéri tenyésztés oldhatja meg a kérdést, illetve fordíthatja meg a folyamatot. Külföldön ennek már kidolgozott technológiája van.

Czajlik Péter

Felhívás!

A fenti cikkel kapcsolatban kérjük Tagtársainkat, hogy 1978-79-ben az Egyesületünkben beindult császármadár kutatás segítése érdekében terepi munkájuk során talált hullatékot dátum és pontos lelőhely megjelölésével egy zacskóban Egyesületünk címére megküldeni sziveskedjenek.

ELSŐ GYÜRÜZŐ ALLOMÁSUNK:
A „KISKUNSÁGI MADÁRVÁRTA”.

1977. december 19-én a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága és a Magyar Madártani Egyesület között megállapodás jött létre, melynek értelmében a KNP Igazgatóság a volt Klárik-tanyát átadja használatra az MME-nek, s azt az Egyesület az átépítési munkálatok befejezése után madárvárta céljára rendezi be és működteti.

Idézet a megállapodásból:

„A Kiskunsági Madárvártának a magyar madártani kutatások fejlesztése, előbbrevitele szellemében kell működni és szolgálnia kell az ismeretterjesztést, továbbá a fiatal megfigyelő és gyűrűző munkatársak képzését”.

A madárvárta megfigyelő és kutató területe a KNP IV.sz. körzete /Fülöpházi szikes tavak: Kondor-tó, Szivószék, Szappanszék, Hattyuszék, illetve a fülöpházi homokbuckák/.

A madárvárta 1980-ig összeállított tudományos programjában első helyen áll az *Acrocephalus*

fajok és egyéb nádi énekesek vonulásának és ökológiai viszonyainak kutatása. Fontos szerepet kap a parti madarak gyűrűzése, vonulás-dinamikájuk vizsgálata; a szárcsa gyűrűzése és települési sűrűségének megállapítása; a KNP IV.sz. területének teljes avifaunistikai feltárása.

A madárvárta első szervezett akciója az 1978. évi Kiskunsági Tábort megrendezése lesz július 15- augusztus 26-a között.

A madárvartát a későbbiek során nemcsak a táborozások céljára veheti igénybe a MME tagsága, hanem a gyűrűzési engedéllyel vagy „rendes megfigyelői” minősítéssel rendelkező tagtársak a MME központja által előre elkészített heti beosztás alapján, 2-5 fővel, rendszeres megfigyelő szolgálatot láthatnak el. Legfőbb feladatuk: madártani adatgyűjtések a várta tudományos programjának teljesítéséhez. A madártani szolgálat az 1978-as nyári tábor befejezése után indul. Jelentkezni lehet a MME Központi irodájában.

Bankovics Attila

Felhívás!

Az IWRB /Nemzetközi Vizivad Védelmi Iroda/ - mely a vizivad szinkronokat tervezi - 1978-ban a gémfélék felmérését tűzte ki feladatául. Egyesületünket is felkérték a jelentős munkában való részvételre, melynek örömmel igyekszünk eleget tenni. Kérjük Tagtársainkat, hogy a fészektelepek bejelentésével segítsék a felmérés sikerét. A Tájékoztató minden számához mellékelünk egy előre elkészített jelentő-lapot. Valamennyi Tagtársunk segítségét előre is köszönjük.

Tájékoztató a vetési varju felmérés eredményeiről.

Egyesületünk a Madártani Tájékoztató 1977. márc.-ápr. számában országos méretű felmérést hirdetett, melynek eredményeképpen 172 jelentés érkezett be, néhány telepet azonban többen is jelentettek. Összességében elmondható, hogy a telepek jelentős részét sikerült számba venni, mégis maradtak hiányosságok, fehér foltok. Ezek

azonban elsősorban abból adódnak, hogy Egyesületünk még nem teríti egyenletesen az országot. Az alábbiakban a beérkezett jelentések alapján megyénként közöljük a fészkelő párok számát:

Borsod	130	Nógrád	1318
Szabolcs	-	Heves	530
Hajdu	6000	Komárom	310
Szolnok	2450	Fejér	5128
Békés	1820	Tolna	130
Csongrád	1420	Somogy	90
Bács-Kiskun	3270	Baranya	8967
Pest	40	Zala	1630
Vas	-	Győr-Sopron	3135
Veszprém	15		

A fentiekből világosan kitűnik, hogy egyes megyék területén irreálisan kevés fészkek került felmérésre, illetve 2 megyéből nem érkezett jelentés. E hiányosságok és az eddigi eredmények ellenőrzése érdekében 1978-ban is elvégezzük a felmérést. A Madártani Tájékoztató következő számának minden példányához mellékelünk jelentő lapot.

Előre is köszönjük Tagtársaink aktív részvételét.

Haraszthy László

Kakuk gazdamadarak a Zagyva-forrásvidékéről
/1964 - 1977/

A Zagyva forrásvidéke, illetve a Medves hegység völgyei, szakadékos árcai kedvelt költőhelye sok énekesmadárnak. Ez az oka, hogy sok kakuk él ezen a vidéken. A leggyakoribb kakuk gazdamadár a vörösbegy. Ezen kívül még a barázdabillegető és a kerti rozsdafarku nevezhető a vidék kakuk gazdamadarainak. Más fajok már ritkán szerepelnek gazdamadárként, de azért akadnak ilyenek is. Az alábbiakban ismertetem, hogy 1964-től kezdődően 1977 végéig, mely fajok fészkeiben és hány esetben találtam kakuk tojást, illetve fiókákat.

1. Vörösbegy	484	93,6 %
2. Barázdabillegető	12	2,4 "
3. Kerti rozsdafarku	6	1,2 "
4. Ökörsem	3	0,6 "
5. Sisegő füzike	3	0,6 "
6. Zöldike	2	0,4 "
7. Feketerigó	1	0,2 "
8. Tövisszuró gébics	1	0,2 "
9. Erdei pityer	1	0,2 "
10. Barátposzáta	1	0,2 "
11. Hegyi billegető	1	0,2 "
12. Szürke légykapó	1	0,2 "
13. Csilpcsálp-füzike	1	0,2 "
Összesen:	<hr/> 517	

Ökörszem fészeképítése három nap alatt.

1977 április 30-án, a déli órákban, az egyik bükkös árok, függőleges homokkő oldalába egy fészkelő üreget véstem. V.3-án, három nappal később ismét arra vezetett az utam és csodálkozásomra az üregben egy teljesen kész ökörszem fészket találtam. Ezen fészket az ökörszem 2-3 nap alatt építette. Említést érdemel, hogy az ilyen helyeken készített fészkelő üregekben minden évben fészkelnek és költenek is az ökörszemek, de más fajok is szívesen fészkelnek bennük. /Vörösbegy, barázdabillegető, kerti rozsdafarku, stb./ A szóbanforgó fészek közelében, 4 méter távolságban lévő régebben készített ilyen üregben 7 fiókat nevelt fel az ökörszem pár.

Varga Ferenc

FAUNISZTIKAI PONT-TÉRKÉPEK.

Európa csaknem valamennyi országában megindult a költő madárfajok faunisztikai pont-térképeinek készítése /több országban már elkészült és nyomtatásban is megjelent/. Hazai vonatkozásban

e hiányosságot szeretnénk a továbbiakban folyamatosan felszámolni. Első lépésként 10 olyan madárfajt választottunk ki, amelyikből feltételezhetően a legtöbb adatot kapjuk, így megközelítőleg a legpontosabb térkép készíthető elterjedéséről. Kérjük Tagtársainkat, hogy az 1978. évi költési időszakban fokozottan figyeljék e fajokat és az észlelési adatokat szíveskedjenek közölni. A megfigyelés helyéül a legközelebbi községhatárt kell feltüntetni. A fészkelési fokozatok kategóriáit az alábbiak szerint kérjük számozni.

A fészkelési fokozatok kategóriái /nemzetközi szabvány alapján/:

- 0 = a fészkelési időben megfigyelt faj
- 1 = a fészkelési időben, megfelelő fészkelésre alkalmas környezetben megfigyelt faj
- 2 = éneklő him vagy hímek, illetve a fészkeléssel összefüggő hangok megfigyelése, a fészkelési időn belül
- 3 = a tojó és a him együttes megfigyelése, megfelelő környezetben, a fészkelési időn belül

- 4 = feltételezett állandó territórium megállapítása, territóridlis viselkedés alapján - vetélytársak kiűzése, ének, stb. - ugyanazon a helyen egy héten belül legalább 2 alkalommal
- 5 = dürgés, imponálás, párzás megfigyelése
- 6 = a madár megfigyelése feltételezett fészkelőhely-keresése közben
- 7 = izgatott viselkedés a feltételezett fészek - fiókkák közelében
- 8 = kotlófoltok előfordulása a hazai tájon befogott madaraknál
- 9 = a fészkeképités megfigyelése
- 10 = figyelem elterelése a fészekről, elcsalogatás, sebesülés mimelése
- 11 = ez évben használt vagy már elhagyott fészek, illetve tojásmaradványok észlelése
- 12 = kirepült fiókkák megfigyelése
- 13 = ugyanazon helyre be és kirepülő madarak megfigyelése, főleg magas fákon, illetve odvakban fészkelő madaraknál
- 14 = etető madarak megfigyelése - közben ürülékbatyu szállítása

15 = a fészek megtalálása tojással

16 = a fészek megtalálása fiókákkal.

Kiválasztott madárfajok:

kék vércse

kék cinege

vörös vércse

barát cinege

bibic

őszapó

szalakóta

csuszka

tövisszuró gébics

citromsármány

Haraszthy László

Megjegyzés:

A fészkelési időnek április 1-től július 31-ig eltelő időszakot tekintjük. Nem lehet azonban ezt a terminust mereven kezelni, mivel a baglyok, sasok pl. korábban fészkelnek, mások később is - utóköltés.

Haraszthy László

Felkérés

Bár nem tartozik a madártan szakterületéhez, azt hiszem nem jelent külön munkát a terepet amugy is járó tagtársaink részére, ha az alábbi

adatok közlésére felkérjük őket. Egyes hazai emlősfajok védetté nyilvánítása során az ürge, különböző okoknál fogva, nem nyert védettséget. Bizonyosra vehető azonban, hogy erre, tekintve a faj elterjedését /tőlünk nyugatra csak Ausztriában, a Fertő környékén él egy kis populáció/ és azt a tényt, hogy állománya hazánkban is rohamosan csökken, előbb-utóbb sor kerül. Eppen ezért szükséges és fontos, hogy a hazai állomány elhelyezkedésével, mennyiségi viszonyaival a lehetőségekhez képest tisztában legyünk. Kérjük tagtársainkat, hogy szíveskedjenek lakóhelyük környékéről vagy más, megfigyelésük alatt tartott területről a következő adatokat beküldeni: hely /községhatár/, megfigyelés időpontja, az ürgek száma „szórványos” vagy „gyakori” megjelöléssel, az élőhely rövid leírása /pl. kopár legelő, folyótöltés, stb./. Az adatokat az egyesületi iroda címére /1024. Budapest, Keleti Károly u. 48./ kérjük beküldeni. Fáradozásukat előre is köszönjük.

Schmidt Egon

Felhívás!

Kérünk minden tagtársat, hogy jelezze a helyi csoport titkáránál, igényt tart-e egyesületi jelvényre. Várható ára 10-15 Ft lesz, legyártásra az igények összeírása után kerül majd sor.

Ujabb védett terület Fejér megyében.

A Fejérmegyei Tanács Végrehajtó Bizottsága 1978. január 1-vel védetté nyilvánította az Adony község határában húzódó és az Agárdi Mezőgazdasági Kombinátnál tulajdonában lévő ugynevezett Liviai halastavak és környékének egy részét. A százhatvan hektáros védett terület több mint nyolcvan madárfajnak nyújt táplálkozási, fészkelési, tartózkodási lehetőségeket. Külön értéke a területnek az, hogy a madártömeg meg lehetően kis területegységen található meg. Ezt segíti a Duna közelsége, valamint a környező rét és legelő területek, melyek elsősorban táplálkozó bázisként szolgálnak az itt élő madarak számára. A védettségi határozat figyelembe vette napjaink korszerű természetvédelmi követelményeit, a táj ökológiai viszonyait,

valamint a Magyar Madártani Egyesület többéves kutatási adatsorát. A fészkelő fajok közül ki kell emelni a több párban fészkelő nagykócsagot, a nagy telepeket alkotó vörös- és szürke gém párokat, a nyári ludat, bakcsót, üstökös gémet és kékbegyét.

A határozat szabályozza a természetvédelmi területen végzendő tevékenységeket, a fészkelési-fiókanevelési időszakban teljes horgászati és vadászati tilalmat rendelt el.

A védett terület kutatásában, a madárfajok védelmében régi jó kapcsolatok alakultak ki a vizet használó horgászegyesületekkel és vadászársaságokkal. A Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság szakemberei segítséget nyújtanak az ökológiai kutatásokban. A terület természetes állapotának fenntartásában, javításában végzendő feladatokat a MME megyei csoportja a gazdálkodó szervezetekkel együtt kívánja végezni, a feladatokat pedig szocialista védnökségi megállapodásban lefektetni.

Szabó Imre

Rövid beszámoló a Brno-ban 1977.11.25-27 között
megtartott vizimadárbiotóp és vizimadárvédelmi
ankétról.

Az ankét során 21 előadás hangzott el, köztük a vizivadkutatás és a védelem problémáiról /Dr.K.Hudec/, a halastavak madártani jelentőségéről, különös tekintettel a récékre, nyári ludra és hattyukra, a nemzetközileg kiemelten védett fajokról /Dr.A.Stollmann/, valamint a Pannonicum vizibiotópjainak és a vizimadarak ökológiájának kutatásáról /Dr.A.Randik/. Utóbbi, számunkra igen fontos előadás, két fő problémát emelt ki: az egyik a délszlóvakiai vízierőművek létesítése a Duna mentén. Az óriási beruházás tervezési munkái gyors ütemben folynak, éppen ezért rendkívül sürgős feladat az érintett Duna-szakasz ökológiai problémáinak tanulmányozása és az adatok előterjesztése. Az előadó sürgős munkaterv elkészítését javasolta a magyar kutatókkal karöltve. A másik említett probléma a kelet-szlóvakiai lecsapolt mocsarak /Szenna/ rekonstrukciója. A lecsapolt területen a termelés nem járt a várt eredménnyel, így

a régi állapot, legalábbis részben, talán még visszaállítható. Ehhez azonban a régi adatokból és a jelenlegi kutatási eredményekből összeállított terv szükséges. Kérték a csehszlovák kollégák, hogy a Pannonicum vizimadárproblémáit vegyük kézbe, szervezzük a kapcsolatokat a szomszédos országokkal.

Szabó László

HNP term.véd.felügyelő

MAGYAR GYÜRÜZÉSEK KÜLFÖLDI
VISSZAJELENTÉSEIBŐL

Feketenyaku vöcsök: jelölték mint öreg madarat Fülöpháza közelében 1977.7.27-én /Kiskunsági Madárvárta/, megkerült Izmir mellett /Törökország/ 1977.12.31-én.

Bibic: mint fiatal jelölték Balástya mellett 1977.6.4-én /Csörgő T./ lelőtték Bizerte határában /Tunisz/ 1978.I.18-án; fiókaként gyűrűzték Fülöpszállás közelében 1977.5.15-én /Bankovics A./. Visszafogták Guiscard Oise /Franciaország/ mellett 1977.10.2-án.

Réti cankó: gyűrűzték mint fiatal madarat a dinnyési táborban 1977.8.9-én, megkerült Bari közelében /Italia/ 1977. szeptemberében.

Sárszalonka: jelölték a dinnyési táborban 1977. 8.9-én, visszajelentették Tanus /Franciaország/ közeléből 1977.9.21-én.

Gulipán: fiókaként jelölték Orgovány közelében 1977.5.9-én /Bankovics A./, lőtték Gela mellett /Szicilia/ 1977.12.5-én; fiókaként gyűrűzték Szabadszállás határában 1977.5.28-án, megkerült Tuniszban 1977. novemberében.

Énekes rigó: Márianosztra határában jelölték mint fiókat 1977.5.28-án /Schmidt H./, visszajelentették Caserta /Italia/ közeléből 1977. 11.6-án.

Cserregő nádiposzáta: jelölték a Kiskunsági Madárvártán Fülöpháza közelében 1977.8.5-én, megkerült Samokow közelében, Bulgáriában, 1977. 8.27-én.

Erdei pinty: gyűrűzték mint fiatal himet Környe határában 1977.10.15-én /Mag L./, lőtték Firenze közelében 1977.11.27-én; mint fiatal himet

jelölték Dunabogdány határában 1977.8.12-én
/Juhász L./, visszajelentették Arezzóból
/Italia/ 1977.10.16-án.

KÜLFÖLDI GYŰRÜZÉSEK MAGYAR
VISSZAJELENTÉSEIBŐL

Küszvágó csér: fiókaként jelölték Illmitzben
/Ausztia/ 1969.6.18-án, megkerült Szabadszál-
lás határában 1977.5.30-án /Muray R./

Nyaktekerecs: jelölték mint fiókat Finnország-
ban 1977.7.6-án, megkerült Budapesten, 1977.
9.15-én /Ablaknak repült és elpusztult/.

Partifecske: gyűrűzték mint fiatal madarat
Lengyelországban, fogták Siófokon 1977.9.3-án.
/Fülöp K./.

A KÜLFÖLD MADÁRTANI IRODALMÁBÓL

K.Baker: Szibériai énekesmadarak Nagy-Britannia
területén 1967-75 között. Bird Study 24, 1977.
december. A jelzett időszakban 13 fajt észlel-
tek az angol szigeteken. A szerző a dolgozatban

különválasztja az 1975 őszeről származó adatokat, ezek zárójelbe kerültek:

Emberiza chrysophrys 1 /1/; *Anthus gustavi* 3 /1/; *Anthus hodgsoni* 3 /1/; *Phylloscopus schwarzi* 11 /3/; *Phylloscopus fuscatus* 11 /2/; *Phylloscopus proregulus* 66 /28/; *Locustella lanceolata* 6 /4/; *Luscinia calliope* 1 /1/; *Tarsiger cyanurus* 1 /1/; *Saxicola torquata* ssp. /szibériai cigánycsuk/ 10 /3/; *Zoothera dauma* 3 /1/; *Turdus ruficollis* 2 /1/; *Turdus naumanni* 2 /1/. Az adatokból kitűnik, hogy 1975 őszén különböző szibériai énekesmadarakat a korábbi éveknél nagyobb számban észlelték Nagy-Britannia területén.

S.E.

D.Königstedt, D.Robel és W.Gottschalk: A kövi veréb elterjedése Bulgáriában. *Beitr.Vogelk.* 23, 1977. 6.szám. A kövi veréb /*Petronia petronia*/ bulgáriai költését már Pateff /1950/ gyanította, de feltételezése csak a hetvenes évek elején igazolódott be. Fiatal NDK-beli ornitológusok most újabb költőhelyekre bukkantak, s így jelenleg a következő bulgáriai előfordulási

helyek ismertek: az ország délnyugati csücskében Sandanski-tól délre ill. Melnik közelében, Kardasali vidékén az ország déli felén és északkeleten a Fekete tenger közelében. A madarak 1975.5.16-án fészekanyagot vittek egy üregbe. A közelben kis gyurgyalag kolónia volt. Az ország délkeleti sarkában, Belhovó közelében a dalos poszáta /*Sylvia orphea*/ fészkelése is beigazolást nyert. Az élőhely mindkét faj részére bokrokkal és csenevész tölgyekkel borított köves hegyoldal volt.

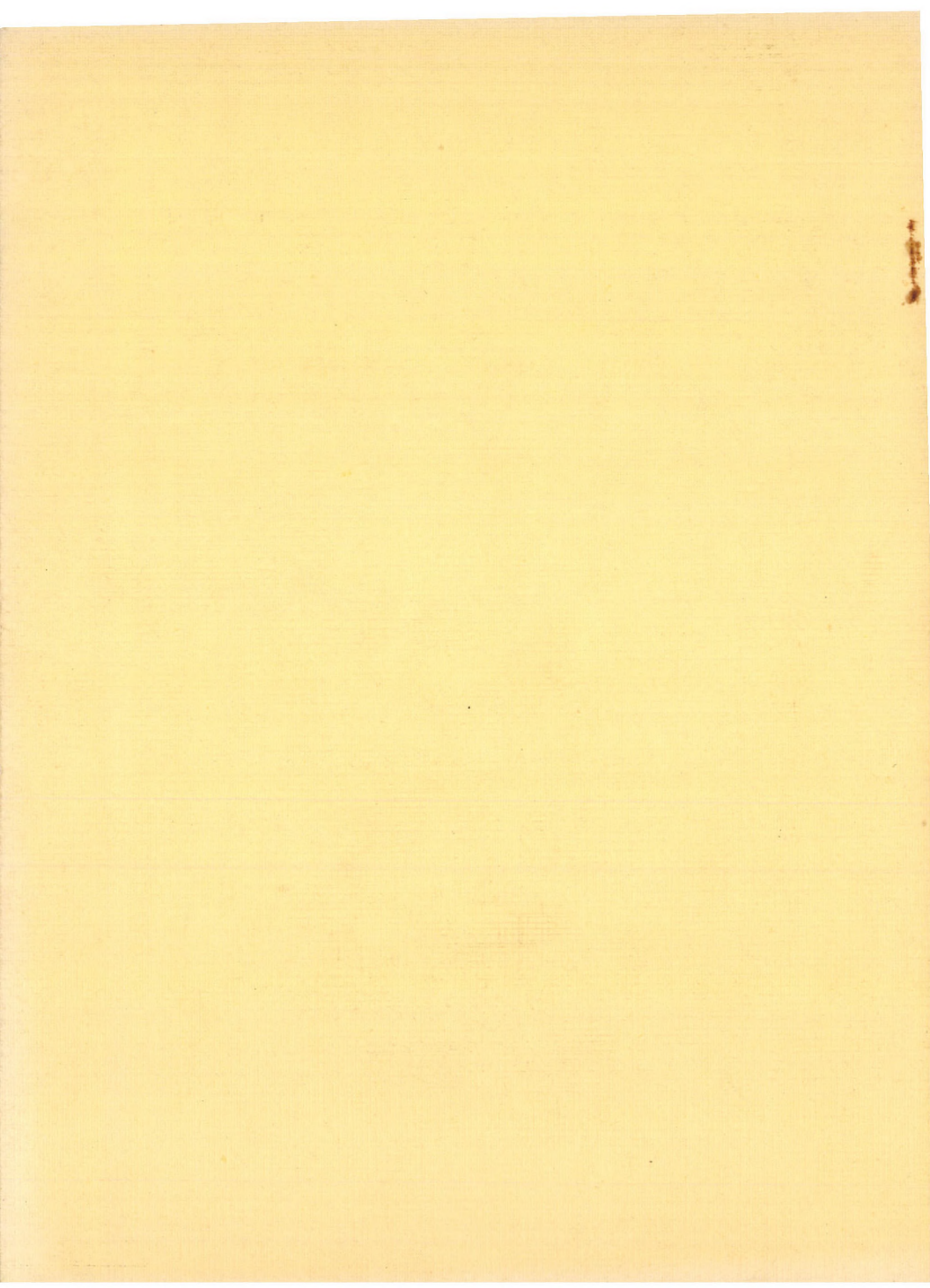
S.E.

I.Häkkinen: A halászsas tápláléka költési időben Finnországban. *Ornis Fennica* 54, 1977.4. szám. 1972-74 között Finnország középső és parti részein 3 halászsas fészek mellett automatikusan működő filmfelvevőt szereltek fel, melyek valamennyi etetést képeken rögzítettek. A fészkekben 2-3 fióka volt. A kamerák elhelyezésekor a fiókákat 5-7, 18-20 ill. 36-38 naposak voltak. Az eredmények alapján megállapították, hogy egy-egy pár a költési idő alatt /3 fióka esetén/ 79 kg. halat fogyaszt el. Finnországban *Saurola*

1976-ban megjelent dolgozatában a költőállományt 900-1000 párra becsülte, az átlagos fiókaszám 1,23 volt. Ezek alapján az évi halfogyasztás mennyiségét Finnországban 108.000 - 120.000 kg.-ra becsülik. Német adatok szerint a fogyasztott halak faji aránya a következőképen alakult:

Keszeg /faj?/ 63,7 %, kárász 17,6 %, koncér /faj?/ 8,1 %, csuka 6,4 %, egyéb 4,2 %.

S.E.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 BUDAPEST, II., Keleti Károly u. 48.

Magyar Madártani Egyesület
1024. B u d a p e s t,
Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1978. május - június

A „Madártani Tájékoztató” adatközlőihez

A Tájékoztató részére küldött faunisztikai anyag hónapról hónapra gazdagabb és változatosabb, ezzel együtt azonban megnöttek a feldolgozás nehézségei is. Éppen ezért, az utóbbi és jelen szám összeállítása során szerzett tapasztalatok alapján a következőket kérem a tagságtól:

- 1./ A Tájékoztatónak szánt anyagot mindig külön papírra írva, tehát ne egy hosszabb levél sorai közé rejtve, küldjék be.
- 2./ Vigyázzunk arra, hogy a faunisztikai rövid híreknél a megfigyelés helye /község-határ!/, dátuma, a példányszám, stb. mindig fel legyenek tüntetve. Ne hiányozzék az olvasható aláírás! A kezdőbetűk nem adnak biztos támpontot, a „Jóska”, „Pista”, stb. aláírások tulajdonosaira pedig, amikor az anyagot feldolgozásra előkészítem, már nem emlékezhetem minden esetben.

- 3./ Több megfigyelő együttes munkája esetén csak egyikük küldje be az adatokat valamennyiük nevében. Gyakran kapom ugyanazokat az adatokat több tagtársunktól is, s ez bizonyos esetekben zavart okozhat.
- 4./ Az adatokat lehetőleg írógéppel, kézírás esetén viszont jól olvasható írással kérem beküldeni. Különösen vonatkozik ez a helymegjelölésre és az időpontra.
- 5./ Egy-egy területről, időszakról, madárfajról stb. szóló önálló cikk maximális terjedelme egy gépelt oldal. A Tájékoztató előállítási költségei magasak és így a terjedelmi korlátozások miatt a terjedelmesebb írásokat a szerzők utólagos jóváhagyásával az érdemi rész érintetlenül hagyásával esetenként rövidítenem kell. Ezért szíves elnézésüket kérem.
- 6./ A Tájékoztató legnagyobb értéke az adatok gyors közlésében rejlik. A jelen füzet anyagához is kaptam még 1977-ből származó adatokat! Kérek mindenkit, hogy a közlésre érdemesnek ítélt adatokat, különösen a

faunisztikai kishíreket. Minden páratlan hónap 1-15-e között sziveskedjenek beküldeni. Így azok szerkesztése a hónap végén történő leadáshoz könnyebb és gyorsabb lehet.

- 7./ A Tájékoztató részére beküldött faunisztikai adatok közül természetesen válogatnunk kell. A le nem közölt adatok /a teljes levélanyag/ a Faunisztikai Szakosztály titkárához kerülnek további feldolgozásra. A bármilyen okból megkérdőjelezhető adatok közölhetőségének kérdésével külön bizottság foglalkozik.

Végezetül szeretném megköszönni az eddig végzett munkát és kérem további lelkes támogatásukat a jövőben is.

Schmidt Egon

F A U N I S Z T I K A

Téli madártani adatok Sopronból és a Fertőről

1977/78 telén gyakoriak voltak a bubos cinegék az Erdészeti és Faipari Egyetem Botanikus Kertjében. Az épületek ablakába helyezett etetőket is rendszeresen látogatták, ami pedig az előző években ritkaságszámba ment. Az időjárás a közelmúlt teleihez képest sokkal szigorubb volt, a Fertő többször is befagyott. A fagy és a havazás madárelhullást okozott. Guvatok, danka- és viharsirályok pusztultak éhen.

Kárpáti László

Kárókatona adatok Tatáról

1978.III.28-án 16 órakor 8 db-ot figyeltünk meg a Nagy-tavon. Köztük nászruhás példányok is voltak. 1978. III.29-én 1 példány volt a Nagy-tavon. 1978.IV.11-én 1 példány tartózkodott a Réti-tavakon. 1978.IV.15-én 1 példány a Ferenc-majorban.

Major Dezső és Orbán Attila

Bütykös hattyu fészkelése a Fertőn

A bütykös hattyut a Fertőre az 50-es évektől telepítik az osztrákok. Allománya szaporodóban van. Lehetséges, hogy nem be-, hanem visszatelepítésről van szó. Az minedenesetre biztos, hogy az elmúlt században már csak elvétve mutatkozott. A magyar oldalon Cserjesi Endre meteorológus adata szerint jelenleg 16 példány él. Az utóbbi években rendszeresen költ két család és egész nyáron a fertőrákosi üdülőtelep környékén tanyáznak. Az egyik költőpár fészket a nádvágók tavaly megtaláltak a Fertőrákos melletti Virágosmajornál. Ebből a fészekből 4 fióka kelt. Az idén tavasszal a délkeleti öblökben is megjelentek a hattyuk. Költésük Fertőszéplaknál valószínű. Szelidek, sokszor a csónakot is követik.

Kárpáti László

Vörösnyaku vöcsök /Podiceps griseigena/ adatok

A vörösnyaku vöcsök a Debrecen melletti halápi erdészet területén létesített új viztározókon, különösen a tavaly feltöltött fancsikai tavon, szokatlanul nagy számban, vegyes, laza kolóniákban költ. Ez utóbbi helyen, csak az egyik part mentén 12 fészket számoltunk meg, rajtuk kotló vöcsökkel vagy párnapos fiókákkal, 1978.V.8-án.

Kárpáti L., dr.Igmándy Z., Eszes F.

Madármegfigyelések Bácsalmás és környékén

1978. tavaszán

A hűvös és nagyon csapadékos idei tavasz néhány érdekesebb madártani megfigyelését közlöm. Az elmúlt évekhez viszonyítva ezen a télutón „csak” 5-6 ezer vetési varjút lehetett látni, szemben az előző évek 10-15 ezres csapataival. A kuvik hangját csak február közepétől hallottam. 80-100 db nádi sármány tartózkodott a falu déli részén levő kicsiny nádasban. A zöldküllő nászhangját az enyhe február végén hallottam a templom-parkban. A bibicek az idén csak február

végén érkeztek meg. Szép őszapó és királyka-mozgás volt az idei télen, a szarkák és balkáni gerlék március első napjaiban hozzákezdték a fészeképítéshez. Darvak itteni megjelenési adatai: II.28-án 37 db, III.4-én 13 + 44 db, III.17-én 48 db. A golyák érkezési adatai: III.16-án Katymár, Bácsszentgyörgy, III.20-án Madaras, III.21-én Bácsalmás-Rudics, III.26-án Mélykut. Az első füstifecskét III.30-án láttam. Március 23-án Katymár határában tőkés réce fészket találtuk ut mellett, 10 tojással. Fészekanyagot III.17-én széncinege, IV.1-én házi veréb és csóka vitt a csőrében. Nagyon figyelemre méltó, hogy e szeszélyes tavaszon már IV.14-én gyűrűzőhálónkba került a halvány geze! Igen szép szürkebegy és füzike-mozgás volt az idei tavaszon. Egy szomorú hírral zárom beszámolómat: 12 db barna rétihéja és 1 him hamvas rétihéja esett áldozatul a foszdrines tojásmérgezésnek Madaras-Katymár határában.

Dr. Rékási József

Az 1977-es tavaszi vonulás a Hortobágyon

A február végi havazás, a fagyok miatt a szokásosnál jóval később kezdődött a tavaszi vonulás. A Hortobágy legkorábbi érkezői közé tartozó bibic és pajzsoscankó pl. az 1976-os február 16. helyett csak február 25-én érkeztek. A récefélék tömeges érkezése is csak február legvégén kezdődött. Március 3-án észleltem az első nagy godákat. Létszámuk rohamosan duzzadt, március 26-án figyeltem meg a legnagyobb mennyiséget, 7 pusztaegységen összesen kb. 20-22 ezer példányt. Március hónapban ez a faj dominált, míg áprilisban már a pajzsoscankók száma felülmulta a godákét.

A Hortobágy déli pusztaegységei közül Ágota, Borzas és Német-sziget, az északiak közül Kecskés és H. Halastó kiemelkedően jó pihenő és táplálkozó területe volt az átvonuló madaraknak. Ágota pusztán március 27-től érkező darucsapatok is rendszeresen megpihentek.

Érdekes jelenség volt márc.14- április 1. között a cigánycsuk átvonulása. Ez a faj a Hortobágyon kimondottan ritkán fordul elő, ezévbén viszont Agotán, Zánon, Halastón és a Nagyiváni pusztán is láttam.

A márciusi gyakori hidegek ellenére is időben elfészkeltek a mocsarak, halastavak nádasaiban a kócsagok, nyári ludak. A Halastó kanalasgém-telepe az idén egy másik tó kisebb nádszigetén alakult ki.

Március 28-án fakó rétihéja /Circus macrourus/, ápr.8-14. között hamvas rétihéja /Circus pygargus/ vonulását észleltem a Pentezugban, illetve Zám pusztán.

A nádi énekesek közül legkorábban a nádi sármány szólalt meg, majd március 26-án a fülemülesitke, április 2-án a cserregő nádiposzáta, ápr. 11-én a kékbegy és a nádi tücsökmadár, ápr. 14-én a foltos nádiposzáta, ápr. 15-én a nádirigó énekét hallottam.

Március 25-30 között érkeztek meg költőhelyükre, a balmazújvárosi Nagyszékre a széki lilék és a gulipánok. Április 15-én a Hortobágy területén már 13-14 pár gulipán tartózkodott, a Nagysziken, az Akadémia-tavaknál és az Uj-Villongón. Az Akadémia-tavaknál a kacsanevelőn ekkor már fészken ültek! Április 15-én Randik Aladárral 4 + 25 lócsért figyeltünk meg a fenti kacsanevelő tavon, illetve H. Halastó lecsapolt 1-es taván. Utóbbi helyen 1 bütykös ásólud /Tadorna tadorna/ is tartózkodott.

Március 29- április 2. között egy világos szinezetű vándorsólymot láttam a Nagyiváni pusztán.

A hortobágyi szikipacsirtákat április 5-én észleltem először. Míg márciusban a pusztai, sekély elöntések, addig áprilisban főként a lecsapolt, iszapos halastómedencék akkumulálták a legnagyobb madártömegeket. A Hortobágyon átvonuló part-

futó /*Calidris*/ fajok szinte kizárólag ilyen helyeken láthatók.

A Hortobágyi Nemzeti Park területén az idei vonulásnak kedvező viszonyokat alakítottunk ki azzal is, hogy árasztással növeltük a szikes réteken a nyílt vizeket és a Kunkápolnási mocsár vízszintjét.

Dr. Kovács Gábor

Hortobágyi megfigyelések az aranylile /*Pluvialis apricaria*/ vonulásáról 1976-ban és 1977-ben

Az aranylile őszi és tavaszi vonuláson egyaránt előfordul a Hortobágyon, de míg a tavaszi megfigyelések nagyon ritkák, addig az őszi előfordulás minden évben rendszeres és nagy számu.

Száraz szikes pusztán, kaszálón, rizsföldön, lecsapolt halastómedencében egyaránt megfigyeltem, leggyakrabban ezek közül a száraz sziken, elsősorban a juhok által erősen legelt, taposott helyeken, a hódályok és kutak környékén.

A Hortobágy pusztán három jelentősebb gyülekezőhelyét ismerem, ahol mindkét évben nagyobb csapatait figyeltem meg.

Ezek a következők:

1. Pentezug: a Kincses hodály és az ár-tézi kut közötti terület. Maximum 17 példány /1976.szept.18./.
2. Kurmadarasi puszta: Nagy-Füveshalom, Szalai hodály környéke. Maximum 36 példány /1977.nov.7./.
3. Szelencés: Nagyágér-halom - Deszkás hodály - Aprilis hodály közötti, erősen legeltetett pusztarész. Maximum 86 példány /1977.okt.10./.

Szeptember közepétől október végéig a leggyakoribbak. Az általam vizsgált egyéb hortobágyi területeken /Borzás, Agota, Zám, Nagyiváni puszta, Kecskés, Halastó, Angyalháza/ mindenütt előfordult néhány példánya az őszi vonuláson. Magányos egyedeket november végén is megfigyeltem. Sokszor keveredik bibicek közé. Megfigyeltem seregélyek, sőt havasi lilék

*/Eudromias morinellus/ társaságában is
/Szelencés, Kurmadarasi puszta/.*

Dr. Kovács Gábor

Adatok a fülespacsirta */Eremophila alpestris/*
tiszántuli előfordulásához 1973-1978. években

A fülespacsirta a szakirodalom szerint sohasem tartozott a rendszeresen megjelenő vendégek közé a Tiszántulton. 1973-78. között azonban 41 alkalommal figyeltem meg, így bizonyos területeken a téli megjelenését bizonyosnak veszem.

Az előfordulások helyei: Sándoros, Konyári-sóstó, Esztár /Bihar m./, Balmazújváros; Hortobágy: Pentezug, Angyalháza, Görbehát, Szelencés, Mátá, Nyirőlapos, Kecskés, Kurmadaras, Nagyiván, Ágota puszták.

A megfigyelt legnagyobb egyedszámokat az 1975/76-os télen jegyeztük. Ekkor Biharban 66, a Hortobágyon 84 példányból álló csapatot láttam. Az 1976/77-es télen viszonylag gyéren fordult elő. Az elmúlt

télen gyakoribb jelenség volt, a fentiekben felsorolt valamennyi hortobágyi pusztán megfigyeltem.

Biotópja nem mondható egységesnek. Biharban főleg a kiszáradt sós tavak medrében, esetenként lucernatarlón láttam, a Hortobágyon viszont *Polygonum aviculare*-vel borított jószágálláson /Görbehát/, rizsföldek gátjain /Szelencés/, dűlőutakon /Pentzug/, sok esetben szikpadkák *Artemisio-Festucetum* növényzetében. Hómentes telkeken nagyobb számban jelentek meg, mint erős havazások idején. Biotópjában a következő fajokkal társul: hósármány /*Plectrophenax nivalis*/, téli kenderike /*Carduelis flavirostris*/, fenyőrigó /*Turdus pilaris*/, esetenként sarkantyus sármány /*Calcarius lapponicus*/, mezei pacsirta /*Alauda arvensis*/.

Érkezése november elején történik, legkésőbbi tavaszi adata: március 22. /1976., Mátá/. Kora ősszel, illetve március elején néha kiszínezett, tollfüleket viselő

egyedeit is láthatjuk. Meggyőződésem, hogy alföldi területeinken minden alkalmas szikesen, kiszáradt tómederben, elhagyott rizsföldeken előfordul, érdemes rá több figyelmet fordítani.

Dr. Kovács Gábor

Hollóköltések Békés megyében, 1931-1978

A holló /*Corvus corax*/ első megállapított Békés megyei költése az 1930-as években a sarkadremetei erdő „szanazugi” részén a Holt-Körös medrében, 70-80 éves tölgyállományban volt. Ez a fészek - melyben többnyire 4 fióka volt - 15 évig volt lakott, az erdőnek 1945-ben történt kitermeléséig. Másik fészke ugyanazon tábla másik erdőrészében volt, magas köris állományban, s a fészket 1948-ban találtam meg 15 m magasan.

A költés nem volt zavartalan, mert május elején, amikor a hollópár egy - már repülni tudó - fiatal madárral a fészek körül tartózkodott, a fészek pereméről egy

agyonlőtt hollófióka csüngött alá. A fészkes fán még két, majdnem repülő fióka tartózkodott. 1949-ben a költés nem állt megfigyelés alatt, s 1949 őszén ezt az erdőt is kitermelték.

1950. márciusában a harmadik hollófészket találtam meg, szintén körisállományban, az előbbi fészkektől 50-60 méterre. A 20 m-es fának 15 m-en levő ágvillaiban volt a teljesen friss fészkek, melynek átmérője 70-80 cm, magassága 35-40 cm volt. Ezen hollópár 5 évig lakta a fészket, s minden évben 4 fiókat repitettek, kivéve 1952-t, amikor 3 fióka hagyta el a fészket. A hollópár azonos volt az 1948-49-ben megfigyelttel. Sajnos 1955 tavaszán mérgezett nyúl fogyasztása miatt mindkét madár elpusztult. Az egyik madarat kipreparálva 1974-ben a Békésmegyei Múzeumnak ajándékoztam.

Ezután a remetei erdőben csak téli kóborlása idején találkoztam egy-két példányával. A negyedik hollófészket 1970-ben a

remetei erdő fenyeresi részén egy magassági pont fölé emelt, mintegy 35 m magas faállványon fedeztem fel, kb. 30 m magasán. A fészekrakás jó két héttel a szokásosnál később kezdődött, s a fiókák etetése április 3-4-én kezdődött. A fészekből a 4 fióka május 16-án és 17-én repült ki. Az állványt még ebben az évben lebontották, így csak egy évig költött a holló ezen a szokatlan helyen és magasságban. Azóta újra csak őszi és téli kóborlása alkalmával találkozni egy-két példányával, hol a vadászat utáni esetleges dögöket kutatja.

A remetei erdőtől délkeletre, kb. 15 km-re a Gyulavári erdő Keszi erdejében 1950-től a második hollópár költéséről is tudomást szereztem az erdészek közlése alapján. Ez a hollópár 4-5 fiókát nevelt fel évenként. A fészek kb. 70 éves kőrisedőben volt, az erdön áthaladó csatorna partján. Sajnos ez a pár is a remetei sorsára jutott, mert 1955. tavaszán

mérgezett hustól elpusztult, így 1955-ben 4 holló esett áldozatul a mérgezésnek.

Jó pár évig nem volt ismeretes költőhelyük, mígnem 1963-ban a gyulavári erdő mályvádi részén, a Borsodi-tábla tölgyfa koronájában, kb. 18 méter magasan újra fészket fedeztem fel, feltehetően egy a székudvari erdőkből lehuzódó hollópár rakott itt fészket. A fészekrakás január közepén kezdődött, s március első napjaiban a tojó megkezdte költését. A fészek körül őrködő him általában 40-100 méterre tartózkodott egy fa kimagasló pontján. A fiókák az első és a következő években is március 18-20 körül keltek ki a tojásból, mert ezen időponttól volt megfigyelhető a fiókák etetése. Ez a hollópár 1970-ben költött utoljára, gondolom, zavarásnak volt kitéve.

1971-ben a Borsosi-táblától 200 m-re a nagygyörgyszállási cseresben a him mélyebb, korrogó hangjából ítélve, egy

ujabb pár rakott fészket kb. 17 m magasan, cserfán. Bár március első napjaiban 15 cm-es hó esett, s utána két héten át -10°C körüli volt a hőmérséklet, március 20-án, a még hófoltos erdőben a holló fiókáit etette. Ez a hollópár még most is rendszeresen felneveli 3-5 fiókáját.

A fészkek általában olyan idősebb erdőben voltak, melyet több hasonló koru állomány vett körül. A fa kiválasztásánál kivétel nélkül olyan egyedeket részesítettek előnyben, melyek $2/3$ részig ág nélkül voltak, s az ágasság általában 8-10 méternél kezdődött. Többnyire a törzs és két-három vastagabb ág által körülvéve, a fa tengelyében helyezkedett el a fészkek, melynek magassága 40-50 cm, szélessége 70-80 cm volt. A fészkek csészéje 25-30 cm széles és 12-15 cm mély volt, állati szőrrel, ronggyal, papírral és fahéccsal béleelve.

Közel 50 év alatt Sarkad határában 4 fészket, míg Gyulavári határában 3 fész-

ket találtam, illetve figyeltem meg. A kikelt fiókok ősz elejéig a kikelés környékén tartózkodtak, utána csak a két anyamadár volt látható. Ezen fiatalok a romániai székkudvari, feketegyarmati, keményfoki erdők vonzásába kerülve, ott ütöttek tanyát. A megfigyelés időtartama alatt végeredményben 80-85, illetve 70-75 fióka hagyta el a fészket.

Povázsay László

FAUNISZTIKA NÉHÁNY SORBAN

Sarki burvár /*Gavia arctica*/: Felsőgöd /Duna/,
1977.12.10. 1 pd. /Vaczula J./; Makád
/Duna/ 1978.3.18. 1 nászruhás pd. /Hajtó
L./ Kulcs /Duna/ 1978.1.5-6., 1 pd. /Tom-
pai K./.

Fekete gólya /*Ciconia nigra*/: Tarpa és Beregsurány között, 1978.4.18-19. 1 pár
/Pákh Gy./.

Énekes hattyu /*Cygnus cygnus*/: Bp. Margitsziget, 1977.12.29. 8 pd. /Hracskó G.,

Magyar G./; Rácalmás, 1978.1.3. 1 ad. + 2 juv. pd. /Katona G./; Tahitótfalva, 1978. 2.20. 1 juv. /Szathmári B./.

Bütykös hattyu /*Cygnus olor*/: Sződliget-Felső-göd /Duna/, 1977.11.19-20. 2 juv. /Baráth P., Greman G., Jakus J., Vaczula J./; Endrőd, 1978.4.3., 1 pd. /Andrési P./; Fertő-tó, Mexikó-puszta, 1978.3.12. 2 pd. /Faludi J., Kárpáti L./; Rácalmás, 1978. 1.15. 1 pd., 1.22. 1 pd. /Katona F., Pahocsa L./; Halásztelek /Duna/, 1978.2.22. 1 juv pd. /Hajtó L./; Fertőszéplak, Téglagyári-tó, 1978.2.10. 2 ad. + 2 juv. /Ankhelyi J./.

Apácalud /*Branta leucopsis*/: Dunapataj, 1978. 3.12. 16 pd. /Kocsis Cs./.

Ústökös réce /*Netta rufina*/: Tompaladány /öntözött rétek/, 1978.4.22. 1 pár /Barbácsy Z./; Balf, Herlakni-tó, 1978.3.30. 5 him + 2 tojó /Kárpáti L./; Tata, 1978.3.28. 2 him /Major D., Orbán A./.

Jegesréce /*Clangula hyemalis*/: Hortobágy, Csécsi halastó, 1978.3.20. 1 pd. /Bodnár M., Kovács G./.

Pehelyréce /*Somateria mollissima*/: Kőszeg,
1978.3.13. 1 elpusztult pd. /drótnak re-
pült/ /Bechtold I./.

Szirti sas /*Aquila chrysaetos*/: Dinnyés, 1978.
3.12. 1 pd. /Nyiri Z./; Sárissáp, 1978.3.
27. 1 pd. /Lenner J./.

Parlagi sas /*Aquila heliaca*/: Tatárszent-
györgy, 1978.4.16. 1 juv. /méregtől el-
pusztult, a Term.Tud.Muzeum gyűjteményé-
ben/ Sörös Zs./.

Vándorsólyom /*Falco peregrinus*/: Kóspallag,
1978.2.5-16. között 6 alkalommal megfi-
gyelve, balkáni gerlékre vadászott.
/ifj.Homoki-Nagy I./.

Halászsas /*Pandion haliaetus*/: Csaj-tó, 1978.
3.28. 1 pd., 4.1. 1 pd., 4.9. 2 pd.,
/Molnár L., Zsótér L., Bod P./; Móri ha-
lastavak, 1978.4.18. 1 pd. /Horváth S./;
Miklósfai halastavak, 1978.4.6. 3 pd.;
Nick /Rába/, 1978.4.15. 1 pd. /Barbácsy
Z./; Balmazújváros, Virágoskúti halasta-
vak 1978.3.19. 1 pd., 4.16. 4 pd. /dr.Só-
vágó M./; Fadd, Tolnai Holt Duna-ág,
1978.4.13. 1 pd. /Zörényi J./; Szeged-

Fehértó, 1978.4.21. 7 pd. /dr.Randik A./;
Bácsszentgyörgy, halastó, 1978.3.28. 1
pd. /Dombay E./; Szeged- Fehértó, 1978.
3.19. 1 pd. /Stuhl L., Zsidó G./; Rétszi-
las, 1977.9.8. 1 pd. /Varga Zs./; Tápió-
szecső, 1978.3.26. 2 pd. /Rózsa L./;
Szentendrei Dunaág, 1978.3.11. 1 pd.;
Tahi /Duna/, 1978.3.21. 1 pd. /Nagy I./;
Adony, Cikolai halastavak, 1978.4.16. 2
pd. /dr.Jánossy D./.

Császármadár /*Tetrastes bonasia*/: Bükk hegy-
ség, Létrástető, Szárdokai-oldal, 1978.
3.30. 1 pár /Barta Z./; Börzsöny, Csóvá-
nyos, 1978.1.27. 1 pár /ifj.Homoki-
Nagy I./.

Daru /*Grus grus*/: Tarcal, 1978.4.21. kb. 120
pd. átrepült /Mericsák J.L./.

Csigaforgató /*Haematopus ostralegus*/: Baja,
Dunapart, 1978.4.27. 1 pd. /Kalocsa B./.

Tavi cankó /*Tringa stagnatilis*/: Makád, Halas-
tó, 1978.4.9. 4 pd. /Hajtó L./.

Székicsér /*Glareola pratincola*/: Fertő-tó,
Mexikó-pusztá, 1978.5.5. 1 pd. /Kárpáti
L./.

- Szerecsensirály /*Larus melanocephalus*/: Tompa-
ladány, 1978.4.22. 1 pd. /Barbácsy Z./.
- Lócsér /*Hydroprogne caspia*/: Szigetcsép, 1978.
5.12. 1 pd. /Hajtó L./; Csaj-tó, 1978.
4.9. 4 pd., 4.16. 45 pd. /Molnár L., Zsótér
L., Bod P./; Makád, 1978.4.9. 5 pd.
/Hajtó L./; Fadd, Duna-ág, 1978.4.2. 1
pd. /Zörényi J./.
- Kakuk /*Cuculus canorus*/: Körösladány, 1978.
4.2. 1 pd. /Bögre A., Fitala Cs./.
- Füleskuvik /*Otus scops*/: Tihany, 1978.4.3. 1
pd., 4.5-7. között 2 pd. /szólnak/
/Bécsy L./.
- Urali bagoly /*Strix uralensis*/: Leninváros,
1975.7.28. 1 pd. fotózva is /Balogh Gy./.
- Füsti fecske /*Hirundo rustica*/: Rétszilas,
1978.3.4. 1 pd. /Süle Á., Zörényi J./.
- Fenyőszajkó /*Nucifraga caryocatactes*/: Pély,
rezervátum, 1977.10.20. 1 pd. /Lőrincz
I./; Debrecen, Erdészeti, 1978.2.15. 1 pd.
/Eszes F./.
- Rozsdástorku pityer /*Anthus cervinus*/: Csaj-tó
1978.4.9. 1 pd. /Molnár L., Zsótér L.,
Bod P./.

- Kucsmás billegető /*Motacilla flava feldeggi*/:
Szigetszentmiklós, 1978.5.10. 2 pd. pár-
ban /Hajtó L./; Csaj-tó, 1978.4.16. 1 pd.
/Zsótér L./; Pusztaszer, 1978.4.18. 2 pd.
4.19. 1 pd.; 4.30. 3 pd. /Molnár L./.
- Csonttollu /*Bambycilla garrulus*/: Tahi, 1978.
1.1-4. 3 pd. /Urbán S./; Miskolc, 1978.
2.17. 25-30 pd., 3.4. 18 pd., 3.19. 24
pd. /Fitala Cs./.
- Nagy őrgébics /*Lanius excubitor*/: Pusztaszer,
Dongér-gát, 1978.3.22., 3.28., 4.1., 1-1
pd. /Molnár L./.
- Kis őrgébics /*Lanius minor*/: Pusztaszer,
Dongér-gát, 1978.4.26. első megfigyelés
1 pd. /Molnár L./.
- Bubos cinege /*Parus cristatus*/: Felsőgöd,
1977.12.23. 2 pd. /Vaczula J./.
- Hajnalmadár /*Tichodroma muraria*/: Naszály, kő-
bánya, 1978.2.10. 1 pd. /Jakus J./; Buda-
pest, 1978.4.12. 1 pd. /Farkas G./.
- Szőlőrigó /*Turdus iliacus*/: Körösladány, 1978.
4.2. 10-15 pd. /Bögre A., Fitala Cs./;
Bükk hegység, Bánmocsár, 1978.4.5. 8 pd.
/Fitala Cs./; Tamásszéki völgy, „több

száz pd." /Fitala Cs./; Békéscsaba, 1978.

1.23. 1 pd. /Kesjár A./.

Örvös rigó /*Turdus torquatus*/: Sopron, Egye-
temi Botanikus Kert, 1978.3.27.-30. 1 pd.

/Kárpáti L./; Szigetcsép, 1978.3.18. 1

him pd. /Hajtó L./; Bp. Hármashatárhegy,

1978.4.12. 5 pd. /Esztergomi Gy., Nyíri

Z./; Gödöllői dombok, 1978.3.26. 10 pd.

/dr.Jánossy D./; Szelidi-tó, 1978.3.26.

1 pd. /Kocsis Cs./.

Cigánycsuk /*Saxiola torquata*/: Balatonvilágos,

1978.2.28. 1 him /Matyikó T./.

Halvány geze /*Hippolais pallida*/: Pély,

rezervátum, 1977-ben 3 pár költött

/Lőrincz I./.

Tüzesfejű királyka /*Regulus ignicapillus*/:

Körösladány, 1978.4.2. 2 pd. /Bögre A.,

Fitala Cs./.

Kormos légykapó /*Muscicapa hypoleuca*/: Diny-

nyés, 1978.4.12. 1 him /Schmidt E./;

Bácsalmás, 1978.4.16. 1 pár /dr.Rékási

J./; Mohács, 1978.4.16. 1 him /Folez T./;

Tarcal, 1978.4.16. 3 pd. /Mercekák J.L./;

Nyíregyháza, Sóstói, erdő, 1978.3.30.

5 pd. /Agárdy S., Virók E./; Tatárszentgyörgyi erdő, 1978.4.18. 2 pd. /dr.Jánossy D., Sára J./.

Szürkebegy /*Prunella modularis*/: Észak-Hanságban, csatornaparti rekettyésben 1978.5.7-én 3 kotlófoltos pd-t gyűriiztek, költésük valószínű /Hima Gy., Kormos G., Molnár F., Takács Cs./.

Havasi szürkebegy /*Prunella collaris*/: Kismaros, 1978.2.13. 1 pd. /ifj.Homoki-Nagy I./.

Zsezse /*Carduelis flammea*/: Tárnokréti, 1978.3.2. 70-80 pd. /Takács Cs./; Dunaujváros, 1978.1.13. 8 pd.; 1.14. 20-25 pd. 1.20-2.27. között rendszeresen 10-40 pd. /Katona G./; Bp. Rákospalota, 1978.2.26. 2 pd. /Kovács Gy./.

Csicsörke /*Serinus serinus*/: Békéscsaba, 1978.1.23. 1 pd. áttelelő /Keszár A./.

Keresztcsőrü /*Loxia curvirostra*/: Bánkut, 1978.4.7. 1 him /Barta Z./.

Sarkantyus sármány /*Calcarius lapponicus*/: Rácalmás, 1978.1.15. 3 pd. /Zsedrovics F./.

Réti sasok /Haliaeetus albicilla/
életése Magyarországon

A réti sasok száma a faj egész költőterületén rohamosan fogy. Ennek oka korábban a kulturtevékenység teret rabló, élőhelyátalakító hatása volt, amihez - mióta a párok gyérülése meggyorsult - jelentősen járul hozzá a vadászat, a mérgezések károkozása. Napjainkban veszélyével mindezek fölé emelkedik a vegyszeres szennyeződés pusztítása, mely a legnagyobb, s féltő, hogy végső csapást mér az élettér nélkül maradt, helyenként csak néhány tucat tengődő párt számláló populációtöredékekre. Egyedeik a mérgekkel mindenütt találkozhatnak, hisz azok folyókba, mint szennycsatornáinkba, tavainkba, mint emésztőgödrökbe már nap mint nap fokozódó mennyiségben kerülnek, s a vizekben élő növényi szervezeteken keresztül a halakkal táplálkozó vizimadarakig minden élőlényben fellelhetők.

Egy finn statisztika /1975/ szerint a réti sas a következő forrásokból az alábbi mértékben jut hozzá a létét veszélyeztető kemikáliákhoz:

halevő madárból 22 %-nyi mennyiséghez /e csoportból származik a higany 75, illetve a klórozott szénhidrogének 93 %-a/, ragadozó halakból 23 % /higany 10, klórozott szénhidrogén 2 %/, növényevő vizimadarakból 33 %, /higany 7 %, klórozott szénhidrogén 3 %/, vízi szervezetek közül emlősökből 11 % /higany 5, klórozott szénhidrogének 0,5 %/, növényevő halakból 9 % /higany 3, klórozott szénhidrogének 0,5%.

Egyes vegyszerek hatóanyaga a sasok különböző szerveiben, zsirszöveiben felhalmozódik, nem bomlik le. A mérgező tömegének növekedése kezdetben szaporodásképtelenséget, majd elhullást okoz. Tartós éhezés után a zsirdepókban kötött vegyület mobilizálódva azonnali elhullást okozhat.

Skandináviai réti sas-hullákban /Svédországban valamennyi elpusztult sas az állam tulajdona/ az alábbi vegyszermennyiségeket találták. Higany: zsirszövetben 25 000 ppm /pars pro million, milliomodrész/, izomban 2-16 ppm, vesében 40-120 ppm, tollakban 37 ppm, bezápujt tojásokban 4-5 ppm. DDT zsirszövetben 900-

16 000 ppm, tollakban 210 ppm, zápult tojásokban 960 ppm, a nálunk nem használt PCB különféle szervekben 150-10 000 ppm között volt.

A kontamináció hatására nyomon követhető a tojáshéjak vékonyodása. A gyűjteménybeli, illetve friss anyag alapján a tojáshéj vastagsága 1947 és 1971 között 11-17 %-nyit csökkent, svéd mérések szerint.

A fenti mérégmennyiségek érzékeléséhez tudnunk kell, hogy az 1,5-3 % higanyt tartalmazó permetezőszerek halált okozó szintje szájon át adagolva, patkányoknál LD_{50} /50 %-os pusztulást okozó mennyiség/ = 600-3200 ppm, klórozott szénhidrogénekéknél DDT LD_{50} = 247 ppm. Az egyre nagyobb mértékben használt szerves foszfátészterek /parathion, diazion, stb. hatóanyaggal/ még ennél is veszedelmesebbek, jól lehet e vegyületek bomlékonyak, így nem halmozódnak fel, LD_{50} értékük azonban 3-6, illetve 100-250 ppm.

Bár higanyt és DDT-t egyre kevesebb országban használnak, a réti sas, míg ivarérettségét eléri, azaz 4-6 éves koráig egész Európát végig-

kószálhatja. A ritkább és kumulálódó mérgeket is módja van az idő alatt életére és szaporodására veszélyes mennyiségben felvenni.

A természetvédelem szerveinek igen fontos feladata a réti sas előfordulásának egész területén a megfelelő élettér /költő- és táplálkozóhelyek/ biztosítása mellett jól hozzáférhető alkalmas mennyiségű és minőségű, vegyszerektől mentes táplálákról gondoskodni számukra. Az etetés főleg télidőben jelentős, mikor a befagyó vizek miatt jobban rá is szorulnak a segítségre, de ilyenkor könnyebb is, mivel kisebb csapatokba verődnek.

A megfelelő helyek közül egyike a leghiresebbeknek a Hortobágy térsége, hol Európa-szerte is ritkán látott nagy tömegük gyűlik össze. Ősztől tavaszig 15-50 példány tölti idejét a HNP csendes, embertől-álatától nem járt, kiterjedt pusztáin. Téli etetésüket skandináv példa alapján itt kezdtük el. Svéd- és Fimmországból már 1970/71 tele óta sikerrel folytatják ezt. A svédek 30-60 állomáson, évi 10-35 tonna sertés- illetve egyéb húst raknak ki számukra.

Az etetőhelyeket rendszeresen 40-60 öreg és 13-30 fiatal látogatja az inséges hónapokban. A munkát a WWF, a helyi állami szervek és magánemberek dotálják, végrehajtásában a Madártani Egyesület munkásait a parti őrség tagjai segítik.

A Hortobágyon először 1975/76 telén raktunk ki számukra birkabelsőséget, halat, majd a következő években - a sasok által járt legcsendesebb pusztákon, illetve a Tisza-ártéri kiterjedt réten - összesen 3-4 helyen etettünk. Táplálékul hatósági állatorvosi vizsgálaton átment borjút, birkát, sertést, illetve darabos birkahúst adtunk. A madarak sűrűn jártak az etetőhelyekre.

E munka első eredményeként észak-európai országokban a sasok produkciója emelkedni látszik. Igazi sikerről azonban akkor álmodhatunk, ha téli etetésük minden réti sas-lakta államban gyakorlattá válik.

Fintha István

Réti sasok /Haliaetus albicilla/
téli etetése a Pélyi Madárrezervátumban

A Hortobágyi Nemzeti Park anyagi támogatásával az elmúlt télen sikerült megszervezni a rezervátumban telente tartózkodó réti sasok etetését. 1977 decemberétől 1978 márciusáig mintegy 12 q birkahúst és borjút helyeztünk ki. Míg az előző teleken csupán 2-4 pd. kereste fel a rezervátumot, most az etetés megkezdése után ez a létszám hirtelen 10-re gyarapodott. Nagy meglepetés volt, hogy a réti sasokkal együtt egy fiatal szirti sas /Aquila chrysaetos/ is rendszeresen járt a kirakott dögökre. A 10 réti sasból csupán egy volt öreg. Az utolsó példány április 1-én hagyta el a területet.

Lőrincz István

Fecskefészkek pusztulása

A Budapest békásmegyeri lakótelep felépítése során szanálásra került házakon 243 fecskefészkek volt, melyekből 62 füsti fecske /Hirundo rustica/ és 181 molnárfecske /Delichon urbica/ fészkek pusztult el.

Váradi Ferenc

Aramítés okozta madárpusztulás

1978.3.12. és 4.2-án egyik Pest megyei távvezeték 17 oszlopa alatt a következő madarak tetemeit találtam:

<i>gólya</i>	2 db	<i>erdei fülesbagoly</i>	1 db
<i>egerészölyv</i>	2 "	<i>szalakóta</i>	1 "
<i>ölyv faj</i>	1 "	<i>vetési varju</i>	11 "
<i>kerecsen</i>	1 "	<i>csóka</i>	18 "
<i>vörös vércse</i>	13 "	<i>varju faj</i>	5 "
<i>kék vércse</i>	2 "	<i>szarka</i>	3 "
<i>sólyom faj</i>	3 "	<i>seregély</i>	2 "

A tollazatuk alapján már fel nem ismerhető példányokat csonttani elemzéssel dr.Jánossy Dénes határozta meg.

Hasonló megfigyelést tett Zörényi János, aki Fadd közelében egyetlen oszlop alatt 7 vörös vércsét, 1 csókát és 1 vetési varjút talált.

Mivel e jelenség /testzárlat okozta pusztulás/ sok esetben a kereszttartó rud leszigetelésével elvileg kiküszöbölhető, kérjük tagtársainkat, hogy más területről származó hasonló tapasztalataikat küldjék meg egyesületünk köz-

pontjába, hogy minél több adattal rendelkezünk a védelmi intézkedések szorgalmazásához.

Büki József

Természetvédelmi szabálysértés miatti eltiltás

Fadd nagyközségi tanács szabálysértési bizottsága 1-3/1978. szabs.sz. határozatában Puskás János Fadd, felsővárszegi lakost 300,- Ft-ra bírságolta és 300,- Ft kár megtérítésére kötelezte. Nevezett 1977 évi augusztus 18-án egy db. ezüst sirályt /Larus argentatus/ ejtett el.

Ezt megelőzően az „Új Élet” vadásztársaság, amelynek Puskás János tagja, - Puskásnak képesített vadőri vizsgája is van - nevezett ellen fegyelmi eljárást indított és az 1977.XI.5-i fegyelmi tárgyaláson a fegyelmi szabályzat 4 § g./ pontja szerinti „vadászati tisztségétől való eltiltás”-ra ítélte, majd ellene természetvédelmi szabálysértési eljárást kezdeményezett.

Puskás János a szabálysértési határozatot elfogadta, ellene nem kívánt fellebbezni, így az 1978. február 25-én jogerőre emelkedett.

Reuter Camillo

term.véd.felügyelőségvezető

A seregély odufoglalási kísérlete
a kék galambtól

Az alábbi megfigyelésem régebbi keletű, azonban, mint érdekességet, feljegyeztem és közlésre érdemesnek tartom. 1970.4.16-án az egyik cseres-bükkös erdőben, bükkfában lévő oduban, kék galambnak 2 pihés fiókáját találtam. Az odut fekete harkály /*Dryocopus martius*/ készítette és külön érdekessége volt, hogy a rendes röpnylás fölött 60 cm-re egy másik, jóval régebben készült röpnylás is volt, amely összeköttetésben állt az alsó oduval. Ez az odu félig be volt falazva, így az eredeti magasságának már csak a fele volt. Az alsó odu, amelyben a kék galamb fiókák voltak, olyan mély volt, hogy a fiókákat csak nyújtott karral értem el.

Kb. egy hét múlva a már tokos fiókák egy szintbe kerültek a bejárati nyilással. A közelben seregélyeket láttam fészekanyaggal a csőrükben, s így már sejtettem, hogy fészekanyagot hordó munkájuk nyomán került a sok anyag az alsó oduba. Megfigyeltem, hogy a seregélypár a felső oduba rakja a fészket, amely lehullott az alsóba, a kék galamb fiókákra. Ezeknek mindig magasabbra kellett mászniuk a rájuk hullott fészekanyagra. Így fokozatosan telt az odu belseje, és a fiókák egyre magasabbra kerültek, míg egy szintbe kerültek a bejárati nyilással. A fiókák alól kiszedtem a nagymennyiségű fészekanyagot, de a seregélyek munkájukat tovább folytatták, mindaddig, míg a felső nyilást egy kővel el nem zártam.

Varga Ferenc

A csuszka kísérlete a kék galamb befalazására

1973.4.1-én Zagyvaróna közelében, bükkfában lévő feketeharkály oduban kék galambot találtam, amely két tojáson kotlott. Pár nappal később ismét ellenőriztem az odut. Ekkor láttam,

hogy azt egy csuszka erősen leszűkítette, és egyre-másra hordta a tapasztásul szolgáló sarat. Közeledtemre a szárnyra kapó kék galamb csak nagyon nehezen tudta magát keresztülpréselni a félig befalazott odu nyílásán. Közben a csuszka tovább hordta a sarat és szűkítette a nyílást. Nem akartam, hogy a csuszka elfoglalja a tojásos galambodut, ezért fölmásztam és zsebkésemmel kifeszegettem a már néhol keményre száradt vastag sárréteget. Néhány nappal később láttam, hogy a csuszka abbahagyta az odu tapasztását.

Varga Ferenc

Baromfikolera pusztítása a Hortobágyi Nemzeti Parkban

1977 szeptemberének végén a hortobágyi Nagyhalastavakon időző vonuló récetömegek között hirtelen nagyszámu egyed pusztult el. Ezidőben mintegy 10 000 réce és félezernyi vadliba tartózkodott itt. Pár nap alatt közel ezer tőkés réce és egy nyilfarkú réce tojó hullott el. Az összegyűjthető tetemeket gázolajjal leöntve a

a helyszínen elégettük, s a táplálkozóhelyekre /miután a vizsgálatra beküldött hullákban a debreceni Allategészségügyi Intézet baromfikolerát mutatott ki/ a Hortobágyi Állami Gazdaság Halastói kerületének segítségével, és állatorvosának, dr. Hámori Gyulának javaslatára átmeneti védekezésül több mázsa takarmánybuzát rakattunk ki, melybe gyógyszerként Sulphamix-et kervertünk. Ezután - ha nem is emiatt - az elhullás megszűnt.

A fenti eset vizsgálata során jutott tudomásunkra, hogy a Hortobágyi Állami Gazdaság házilud- és kacsatelepein az év minden szakában okozott tömeges elhullásokat a baromfikolera. A hullák tömegeit régi gyakorlattal nyílt döggutakba és azok környékére szórják, esetenként kunhalmok megbontott oldalába. Ilyen helyeken a fertőzött tetemekhez minden élőlény hozzáférhet, hiszen sok husevő /ragadozó, dögevő, vegyes táplálkozású/ könnyű táplálékszerző lehetőséget talál bennük, különösen inséges időkben. Az elmúlt ősztől tavaszig efféle döggüjtőkben alkalmanként ezrével nyüzsögtek a

sirályok, szarkák, szürkevarjak és a telelő vetési varjak is, mindaddig, míg természetes ennivalójuk nem akadt.

Egyéb forrásból is terjedhet a kór, mely csaknem minden vadon élő madárfajt, különösen a telepesen élőket képes hamar megtámadni, elsősorban valamilyen erősebb szervezeti megterhelés /tojásrakás, táplálékhiány/ idején. Gócot jelenthet a Hortobágyon szélteben fellelhető használt vagy elhagyott szárnyastelep vize, iszapja, ketrece, etetőládája is, nem beszélve a betegségből kilábalt, baktériumgazda baromfiról.

Az ilyformán állandóan fennálló veszély csakhamar újabb áldozatokat követelt. 1978. áprilisának utolsó hetében a hortobágyi Nyirőlapos mellett álló Szálkahalmi erdőben a közel ezer fészket számláló varjukolónia lakóiból előbb a már kotlani kezdett vetési varjak, majd a fészekfoglalásban tevékenykedő kék vércsék pusztulására figyeltünk fel. Előbbiekből kb. 60, utóbbiakból mintegy 25 egyed /zömmel tojó/ hullott el. Az Állategészségügyi Intézet vizs-

gálatának eredménye szerint ismét baromfikole-
ra okozta a bajt. A kórokozó aktiválódására
kedvezett az ennivalóban szegény időszak, mi-
kor az ismétlődő erős lehülések jelentős táp-
lálkozási nehézségeket okoztak - épp egybeesve
a fészkelés, illetve tojásrakás időszakával.
Ugyanekkor a Hortobágyi Állami Gazdaság két
közelebbi viziszármayas-telepén szintén beteg-
ség pusztított, mely több nappal az első var-
juhullák megtalálása előtt kezdődött.

Bizony, nem a vetési varju a hibás. Jó lenne a
kacsa-, liba nevelésére alkalmas helyeket kö-
rültekintőbben /esetenként a HNP igazgatóságá-
val egyeztetve/ kijelölni, s az állatok tartá-
sa, elhullása során maradék nélkül megtartani
az elemi állategészségügyi követelményeket.

A viziszármayas-telepek egyre rohamosabban ter-
jednek a Hortobágyon. Mind több és több helyen
jelennek meg, rontva a pusztaképet, degradálva
a növénytakarót, jóllehet a gazdálkodó partne-
reink által követett ilyen gyakorlat gyökere-
sen ellentmond a HNP létesítéséről szóló
1850/1972. sz. OTvH elnöki határozat és a HNP

Természetvédelmi Kezelési Szabályzat általuk is elfogadott vonatkozó pontjainak.

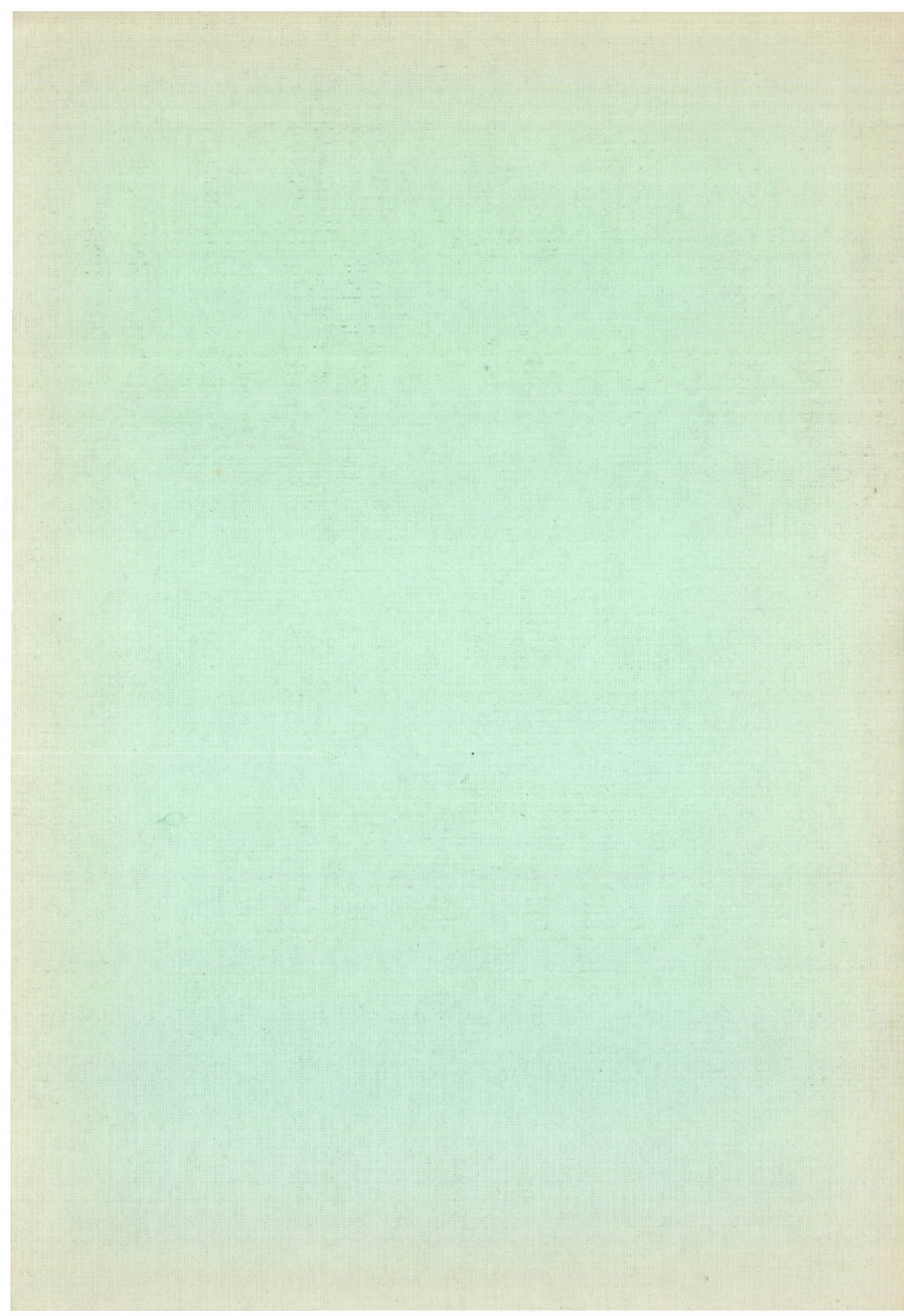
Fintha István
természetvédelmi felügyelő
HNP

F e l h i v á s !

Az MME ökológiai és etológiai szakosztályának 1978. október 3-án kedden du. 5 órakor tartandó összeövetelén az Eötvös Lóránd Tudományegyetem állattani előadótermében /B., VIII., ker. Puskin u. 3. II. e.; 5 percre az Astória metrómegállótól/ a következő két előadás hangzik el, amelyre a szakosztály szeretettel vár minden érdeklődőt:

- 1./ A madarak szerepe az életközösségek energia forgalmában.*
- 2./ Betekintés az európai nappali ragadozók és baglyok hangvilágába.*

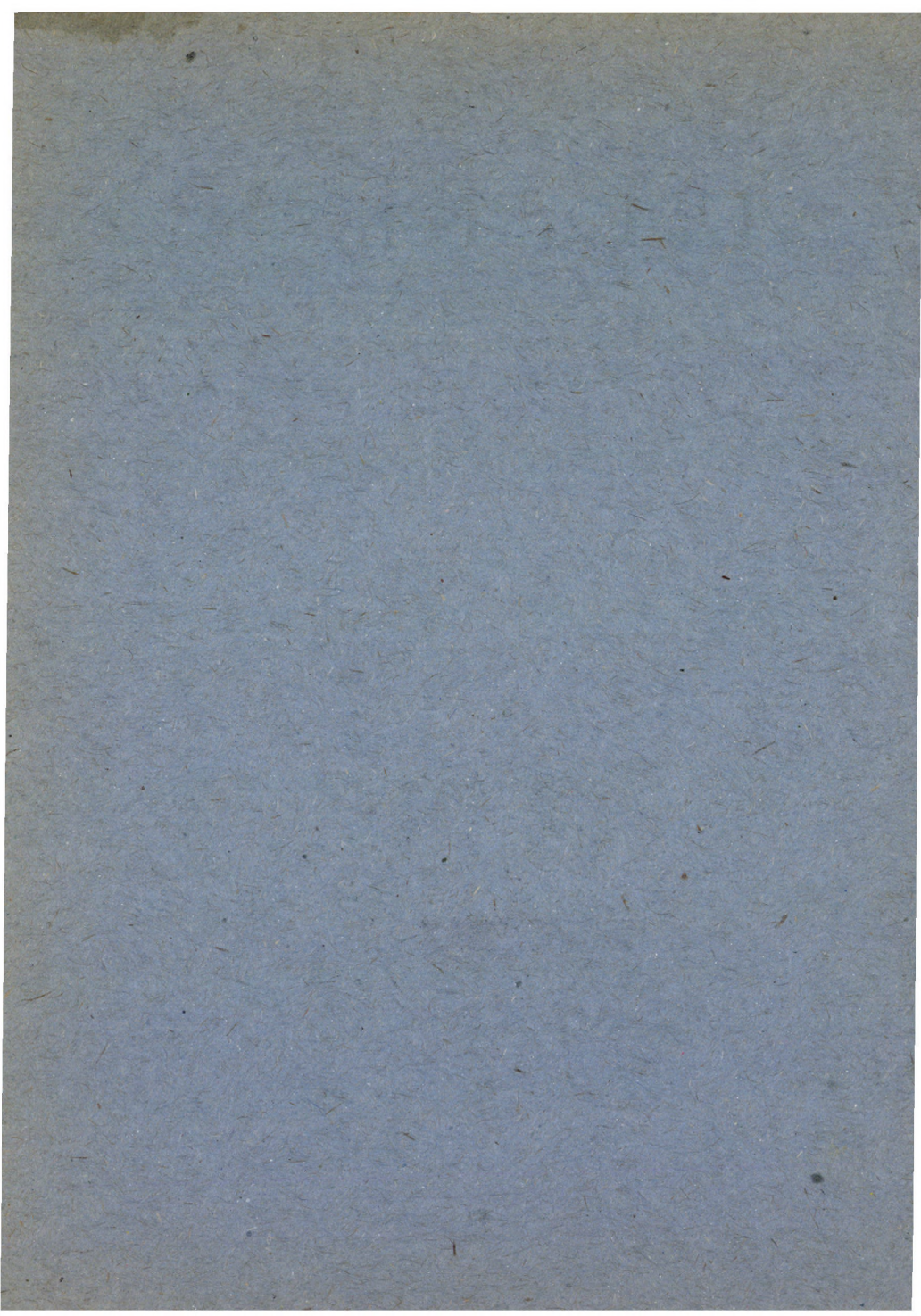
dr. Sasvári Lajos

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 BUDAPEST, II., Keleti Károly u. 48.

Magyar Madártani Egyesület
1024. B u d a p e s t,
Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1978. július - augusztus

Fecskepusztítás

Valaha, azaz még nem is olyan régen, az a mondás járta, hogy a fecske és a gólya a magyar nép kedves madara. És ez így volt a gyakorlatban is. Az emberek örültek ha a gólya megtelepedett a kéményen, visszavárták minden tavasszal, de ugyanígy számontartották az eresz alatt fészkelő molnárfecskéket és az istállók gerendáin élő füstifecskéket is.

Az utóbbi években azonban ezt a szép hagyományt kissé beárnyékolta valami. Először a gólyánál jelentkezett s megdöbbenve olvastuk a hivatott szakember tollából: „a magyar ember érzelmi kapcsolata a gólyákkal negatív irányban megváltozott.” Valóban, egyre gyakrabban érkezett hír arról, hogy valahol lelőttek egy gólyát, máshol a fészket rombolták szét olyan indokokra hivatkozva, ami korábban fel sem merült a gólyás udvarok lakóiban. Most pedig úgy látszik a fecsék kerültek sorra!?

Erre utal, hogy egymás után több olyan jelentés érkezett, mely szerint a költési idő derekán, fiókákkal és tojásokkal teli fészkeket vertek

le, de nem egyet vagy kettőt, hanem tucatjával, ahogy mondani szokták intézményesen. Nemrég egy Zala megyei napköziotthonban // történt ilyen szomorú eset, legutóbb pedig a balatonlellei strandról jelentettek hasonlót. Az elmúlt években Budapestről is számos ilyen jellegű panasz érkezett jószándéku emberektől, akik csak azt látták, hogy az előző nap még vidáman repkedő, fiókáikat etető madarak a levert fészkek, szét-tört tojások és elpusztult fiókák romhalmaza felett keringenek kétségbeesetten.

A pusztítás oka rendszerint a poloskáktól való félelem! Itt álljunk meg egy pillanatra. Kétség-telen tény, hogy találtak már fecskefészkekben poloskát, csak hogy - és ez a dolog lényege - ez csak ott fordul elő, ahol az épület belsejében tanyáznak ezek a kellemetlen élősködők. Tehát magyarul: nem a fecske hozza a házhoz a poloskát, hanem éjszakai utjaik során a nyitott ablakokon át azok másznak a rejtekhelyet kínáló fészkekbe. Ez pedig nagy különbség!

A hazánkban élő három fecskefaj védelem alatt áll, pusztításuk, fészkeik rongálása tilos és

büntetést von maga után. Tilos még akkor is, ha azok, akik a fiókokkal teli fészkek leverésének emberiesnek egyáltalán nem nevezhető munkáját végezték, a KÖJAL-ra hivatkoznak. Mert ha egy intézmény bármilyen okból úgy látja, hogy épületein a fecskék nem kivádnatosak, meg van a törvényes lehetősége, hogy megszabaduljon tőlük. Előzetes engedély kérés után és természetesen a téli időszakban eltávolíthatja a fészkeket, de gondoskodni köteles olyan technikai megoldásról is, hogy a visszaérkező madarak ott már meg ne telepedhessenek. Vagy ha már vették a fáradságot, létrákat hozattak és embereket fogadtak akik a pusztítás szomorú munkáját elvégezték, ugyanazzal az erővel, mint azt Janisch Miklós az ismert parazitológus monda nekem, 1-2 ezrelékes ditrifonos oldattal bepermetezve a fészkeket minden élősködőt elpusztíthatnak anélkül, hogy a fecskecsaládok legkisebb károsodást is szenvednék. Ezt egyébként az egészségügyi szakembereknek is tudniuk kellene! Persze lehet, hogy „egyszerűbb a fészkek leverése. Különösen akkor, ha a helyi hatóságok is szemet hunynak felette.

Pedig fecskéink védettek és forintban megállapított értékük /a fiókáké is/ az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének 3/1975-/TK.21./ OTvH sz. utasítás értelmében 300,- forint. Ez például 50 fióka elpusztulása esetén 15.000 forintos kár, tehát olyan összeg, amire már a hatóságoknak is fel kell figyelniük!

Mi a magunk részéről megtesszük a megfelelő lépéseket a fecskepusztítások ügyében. Kérjük tagtársainkat, ha hasonló esetről értesülnek, tájékoztassák részletesen a Madártani Intézetet.

Schmidt Egon

F A U N I S Z T I K A

Madártani adatok a Barcsi Tájvédelmi Körzetből

1978. július 24-28-ig a barcsi tájvédelmi körzethez tartozó Darány község közelében végeztem megfigyeléseket és a szokásos fajokon kívül néhány érdekességet is láttam. Vegyes boróka-nyárerdei fenyő állományban több helyen is mozogtak fenyves- és bubos cinegék, amelyek minden bizonytalansággal költenek is itt Legalább 4 darázsölyvet

rendszeresen láttam. Ezek valószínűleg nemrég kirepült fiatalok és szüleik voltak. A területen 2 fekete gólyafészek található. Az egyikben július 26-án közvetlenül kirepülés előtt álló fiókák voltak. A természetvédelmi felügyelő szerint a terület tavain kis számban, de rendszeresen költ a csörgő réce /ennek helytállóságát érdemes volna megvizsgálni/. Egy nádas tócsa mellett fiatal nagy kócsagot láttam. Megjegyzem, hogy Hőgyész határában /a barcsi körzeten kívül/ szintén megfigyeltem 6 nagy kócsagot.

Györgypál Zoltán

Madármegfigyelések Fenyőfő község határában

1978. év tavaszán több alkalommal felkerestem a fenyőfői ősfenyvest és a község határában található borókás, galagonyás sűrűségeket és megfigyeléseket végeztem az ott költő madárfajokon. IV. 13-án az ősfenyvesnek a község felé eső végében egy léprigót láttam, mely naphosszat a szél-ső fenyőfákon tartózkodott.

VI.8-án a borókást vizsgálgatva a következő madárfajokat láttam: tövisszuró gébics, karvalyposzáta, cigánycsuk, zöldike, sordély, mezei pacsirta. Leggyakoribbnak a tövisszuró gébics majd a karvalyposzáta mutatkozott, melyeknek tojásos fészket is megtaláltam. Legközelebb VI.19-én látogattuk meg a területet Szemmelveisz Györggyel, amikor a fészkekben már teljesen kitollasodott fiókák voltak. A korábban felsorolt fajokon kívül az erdőszélen két éneklő erdei pacsirtát láttunk, amiből költésükre következtetek.

Szvezsényi László

Gólyapusztulás

1978. VII.2-án Hóámezővásárhelyen gólyafiókákat gyűrűztünk és 15 fókát jelöltünk meg. Sajnos a gyűrűzést megelőző közel egy héten át tartó esőzés hatásaként 5 fiókát döglötten találtunk a fészkekben. Ezeket kivettük a többiek közül és elástuk őket. Hóámezővásárhely idei gólyaszaporulatának tehát egynegyede pusztult el a kedvezőtlen időjárás miatt.

Kis Ernő

Békászósas /Aquila pomarina/ a Velencei tónál

1977. május 4-én az OKTH kutatóállomás kilátótornyából Pákozd felé nézve Dr. Gerhard Creutz német ornitológus társaságában a nádas szélén egy békászósast figyeltünk meg. Korábban, 1965. július 13-án, I.A.Schwarze és az általa vezetett Roselau-i német ornitológus csoport látott egy példányt a víz felett repülve a tó nyugati harmadában.

Radetzky Jenő

A kis lile /Charadrius dubius/ fészkelései a Velencei-tó mentén

A Velencei-tavon és közelkörnyékén hosszú évek óta folyó nagyarányú átalakító munkálatok általában negatív hatással vannak az élővilágra mind magán a tavon, mind annak főleg déli parti zónája mentén, a Budapest-Balaton vasutvonal és a tópart között.

A főként területnyerő célzatu tájváltoztatások a 60-as évek végétől átterjedtek Agárd nyugati térségére, az említett vasutvonal előbb déli, újabban északi oldalát kísérő vízenyős rétségek-

re is. Ezek földanyagából épített gátakkal a déli oldalon sokparcellás, gödrös terepet alakítottak ki, melyeket részben, vagy egészben viz lepett el /„kubik”/. A gátakon és a vizek széleiben fokozatosan megjelent a vegetáció.

Egyidejűleg megkezdődött a parcellák feltöltése a Velencei-tó medréből kiszivattyuzott homokos-agyagos iszappal. A feltöltés egy bizonyos stádiumában gyér pionir növényzet jelenik meg a szikkadó iszaptalajon, a „szikes” benyomást keltve és alkalmassá válik a kis lile letelepedésére, de ugyanazon a helyen legfeljebb csak 2-3 évig, mivel a vegetáció módosul a feltöltés növekedésével párhuzamosan. A 3-4 pár kis lile kénytelen újabb, még nem teljesen feltöltött parcellákba áttelepülni. Majd, miután ez a terep is „beérik” a feltöltés szempontjából, a kis lilék új, meg új „szikes” területet vesznek igénybe. Ez a folyamat a 70-es évek elejétől mind a mai napig tart.

A kis lile eredetileg nem tartozott a Velencei-tó orniszához. Antropogén tényezők kapcsán jelent meg fészkelőként, amikor valamilyen na-

gyobbszabásu földmunkák során számára alkalmas biotóp alakult ki. Máté László is ilyen helyen, a dinnyési vasutállomás közelében találta meg e fajt fészkelve még a 30-as évek elején. Akkor utépitéshez szükséges talajelhordás nyomán keletkezett alkalmas /csupaszh/ élőhely.

Radetzky Jenő

Kis lile /Charadrius dubius/ költése Dorog környékén

1978. IV. végén a dorogi homokbánya tavának környékén 2 kis lilét figyeltem meg. A madarak rendszeresen a sertéshizlalda melletti tocsogóban táplálkoztak. Május 19-én megtaláltam a fészket három tojással, de miután a terület a főleg horgászoktól és gyerekektől erősen zavart, a tojások másnapra nyomtalanul eltűntek. A lilepár néhány napig még a környéken tartózkodott.

Nagy Lajos

Szürkebegy /Prunella modularis/ adatok Vác környékéről

1978. 5. 6-án a váci Szunyog-szigeten végeztem mardárjelöléseket, amikor 2 1976-ban ugyanott je-

lött szürkebegy a hálóbba került. A szigeten több éneklő himet is hallottam. Május 6-án újra hallottam a madarat és sikerült megfigyelnem fészeképités közben. A fészek mellig érő csalánokban egy bodzabokor tövében épült, de a pár május 19-én, amikor a csalánt levágták, elhagyta. Május 21-én a Szunyog-szigeten 2 pár szürkebegyet fogtunk és gyűrűztünk. Az egyik tojó kotlófoltos volt. Junius 2-án megtaláltuk a fészket csalán és szederindák között egészen alacsonyan /csaknem a földön/ 5 már tollas fiókával. Junius 6-án Gyarmati Károly talált a szigeten egy szürkebegy fészket, amelyben 2 tojás és 2 frissen kelt fióka volt. Ez a fészek kb. 80 méternyire volt attól, amelyet a madarak a csalán levágása miatt elhagytak. Junius 10-én sajnos ez a fészek is üres volt, 18-án újabb etető párt figyeltem meg. Junius 23-án szürkebegy fészket találtam a Duna közelében, melyből a fiatalok csak nemrég repülhettek ki. A közelben két fiatalot figyeltem meg.

Dénes János

FAUNISZTIKA NÉHÁNY SORBAN

Feketenyaku vöcsök /*Podiceps nigricollis*/: Tarcal, 1978.5.13. 8 pd. /Mercsak J.László és Lászlóné/.

Vörösnyaku vöcsök /*Podiceps griseigena*/: Csaj-tó, 1978.5.11. 1 pd. /Molnár L./;
Győr, Holt-Marcal, 1978.4.23. 1 pd.
/Nagy L./.

Fekete gólya /*Ciconia nigra*/: Tarcal, 1978.5.13. 1 pd. /Mercsak J.László és Lászlóné/;
Vácduka, 1978.6.20. 1 pd. /Dénes J./;
Sumony, 1978.5.13. 2 pd. /Molnár I./.

Bütykös hattyu /*Cygnus olor*/: Nyiregyházi Nagyszik, 1978.5.22. 1 pd. /Petrilla A./ - valószínűleg ugyanaz a példány ugyanott 1978.6.1-én /Agárdy S./.

Kontyos réce /*Aythya fuligula*/: Csaj-tó, 1978.5.11. 4 him; Pusztaszer, 1978.5.20. 1 him /Molnár L./; Nyiregyháza, Nagyszik tó, 1978.6.1. 1 him /Agrády S./.

Örvös bukó /*Mergus serrator*/: Szob-Budapest között /Duna/, 1978.1.18. 2 pd. /Gyéressy A./.

Szirti sas /*Aquila chrysaetos*/: Pusztaszer, 1978.

5.18. 1 pd. /imm. / Molnár L., K. Bormann és
F. Robiller /NDK/; Soproni hegyvidék, 1978.

4.20. 1 pd. /Szörényi L./.

Hamvas rétihéja /*Circus pygargus*/: Tarcal, 1978.

5.13. 1 tojó/Mercsák J. László és Lászlóné/.

Halászsas /*Pandion haliaetus*/: Rétszilas, 1978.

4.4. 1 pd. /Varga Zs. és Zörényi J./; Sze-
ged-Fehértó, 1978.4.23. 1 pd. Zágon A./.

Csigaforgató /*Haematopus ostralegus*/: Tata, 1977.

5.6. 1 pd. /Mag L./; Szigetszentmiklós,
1978.5.30. 1 pd. /Hajtó L./.

Kis lile /*Charadrius dubius*/: Siófok, Halastó,

1978.5.14. 3 pd. /Keszler Z./

Tavi cankó /*Tringa stagnatilis*/: Hódmezővásár-

hely, rizsföldek 1978.7.25. /30-35 pd.
/Dr. Sterbetz I./.

Dankasirály /*Larus ridibundus*/: Nyiregyháza,

Nagy-szik tó, kb. 110 páros telep 1978.5.
22-én /Petrilla A./.

Kis sirály /*Larus minutus*/: Csaj-tó, 1978.5.11.

12 pd. /Molnár L./; Szeged-Fehértó, 1978.4.
23. 1 pd. /Zágon A./; Győr, Holt-Marcal

alsó szakasza, 1978.5.7. 1 pd. /Nagy L./.

Fattyszerkő /*Chlidonias hybrida*/: Zalaszentmihály, 1978.5.31. 1 pd. /Barbácsy Z./.

Kacagócsér /*Gelochelidon nilotica*/: Szabadszálás, Kistrét, 1977.5.29. 1 pd. /Gyéressy A./

Lócsér /*Hydroprogne caspia*/: Csaj-tó, 1978.5.11. 1 pd. /Molnár L./; Rétszilas, 1978.4.22. 3 pd. /Varga Zs. és Zörényi J./; Szigetcsép, 1978.6.24. 1 pd. /Hajtó L./.

Réti fülesbagoly /*Asio flammeus*/: Szigetcsép, 1978.6.24. 1 pd. /Hajtó L./.

Lappantyú /*Caprimulgus europaeus*/: Tömörkényi erdő, 1978.5.17. 1 pd. /Molnár L./; Tornyospálca, 1978.5.20. 2 pd. /Agárdy S./.

Sarlósfecské /*Apus apus*/: Salgótarján, Dugdelpuszta, 1978.5.27. kb. 200 pd. /Dr. Ruzsik M./.

Fekete harkály /*Dryocopus martius*/: Győr, Holt-Marcal alsó szakasza /Disznószállás/, 1978.5.10. 1 pd. /Nagy L./.

Kormosfejű cinege /*Parus montanus*/: Börzsöny hgys., Nagy Inóc 1978.4.7. 1 pd. /Varga Zs./

Örvös rigó /*Turdus torquatus*/: Börzsöny hgys., Hárs-rét 1978.3.30. 4 pd., 1978.3.31. 3 pd. /Varga Zs./.

- Léprigó /*Turdus viscivorus*/: Nádasd, 1978.5.13.
1 pár már repülős fiatalt etet, 1978.5.26.
1 éneklő him; Bejcgertyános, 1978.5.27.
1 pd. /ezen a helyen 1970-ben költve talál-
tam, azóta is minden évben látom a terüle-
ten/. /Barbácsy Z./.
- Kékbecgy /*Luscinia svecica*/: Zalaszentmihály,
1978.5.31. 1 him /Barbácsy Z./; Győr. Holt-
Marcal alsó szakasza /Disznószállás/, 1 pd.
/Nagy L./.
- Szürkebecgy /*Prunella modularis*/: Szokolya-Ki-
rályrét, 1978.5.26. az ugyanott 1978.5.19-
én gyűrűzött madár újból elfogva /Brellos
T./; Börzsöny hgys., Závó, 1978.4.26. 1
énekel; Kemence patak völgye, 1978.5.10.;
Salgóvár, 1978.5.13. 1 éneklő pd. /Varga
Zs./.
- Parlagi pityer /*Anthus trivialis*/: Tarcal, 1978.
5.13. 6 pd. /Mercsák J.László és Lászlóné/.
- Kucsmás billegető /*Motacilla flava feldeggii*/:
Pusztaszer, 1978.5.1. 1 him, 1978.5.16. 3
him /Molnár L./; Szeged-Fehértó, 1978.4.23.
1 him /Zágon A./.

Nagy őrgébics /*Lanius excubitor*/: Nyirtelek,
marhalegelő, 1976.8.2. 1 pd. /Petrilla A./.

Süvöltő /*Pyrrhula pyrrhula*/: himet figyeltem meg
1978.5.25-én a Nagykovácsi határában lévő
Zsiroshegyi turistaház környékén. /Kukurta
J./.

Bajszos sármány /*Emberiza cia*/: Börzsöny hgys.,
Kőszirt és Kámor 1978.5.17. 1-1 pár /Varga
Zs./; Börzsöny hgys., Hollókő, 1978.4.30.
6 him és 4 tojó pd. /Dénes J./.

Rendellenes helyen fészkelő vizirigó...

Az *Aquila* 1977-es kötetében „A vizirigó fészke-
lése mesterségesen készített vizesésnél” cím
alatt ismertettem e faj különös költését. Az
1978-as évben történő itteni újabb fészkelése,
ismét említést érdemel.

A fészket április 23-án találtam 6 sötét közvet-
len kelés előtt álló tojással. Ez, egy mindössze
70 cm magas, általam egymásra rakott kövekről
alázuhanó vizesés előtti, 1 méter magas, köves
partoldalban lévő mélyedésbe volt építve! A fé-
szek külön érdekessége, hogy a patak szintjétől
csak 30 cm magasságban volt, továbbá, hogy a be-

járati nyílás a fészkek aljával egy szintben, lefelé nézett. A fészkére visszatérő vizirigó mindig a patakból ugrott fel annak belsejébe. Másik érdekessége volt, hogy a mohából készült fészkek földből kiálló felületére a madár hullott falevelekből „álcázást” rakott!

Igy közvetlen közelről is, csak nagyon nehezen lehetett felfedezni a környezetébe tökéletesen beolvadó fészket.

Május 6-i ellenőrzésemkor tokos fiókák voltak a fészkekben. Később, 27-én kiderült, hogy csak 3 fióka repült ki azért, mert az egyik öreg vizirigót megfogta valamely ragadozó. 3 tokos fiókát elpusztulva találtam meg a felülről kilyukadt fészkekben. A kirepült másik 3 fiókával, illetve az öreg vizirigóval a hegyipatak alsó folyásánál találkoztam. Így a költés csak félig volt sikeres.

Varga Ferenc

Dankasirály /Larus ridibundus/ táplálkozási adatok.

1978-ban a Velencei-tavon több száz dankasirály pár fészkelte. A telepen történt ellenőrzés során a fészkek körül cseresznye magokat találtunk,

ami arra mutat, hogy a gyümölcsöt is fogyasztják. A kiöklendezett maradványokban több alkalommal találtuk a nagy pávaszem hernyóját is.

Radetzky Jenő

Gépkocsik által elgázolt állatok

Termelési gyakorlatomat Bicske térségében töltöttem. Ez idő alatt munkám mellett lehetőség nyílt az elgázolt állatok összeírására. Megfigyeléseimet különböző napokon végeztem, munkámtól függően, az M 1-es autótút Bicske és Szár közötti szakaszán, 1978. június 26. és július 23. között.

Madarak

Fácán	2 db
Pipiske	3 db
Dolmányos varju	1 db
Tövisszuró gébics	2 db
Mezei veréb	3 db
Tengelic	2 db
Citromsármány	1 db

Emlősök

Sün	3 db
Mezei pocok	1 db
Vakond	1 db
<u>Kétéltűek</u>	
Zöld varangy	3 db

Madár	14 db	63,6 %
Emlős	5 db	22,7 %
Kétéltü	3 db	13,7 %
	<hr/>	
	22 db	100,0 %

Megfigyelést végeztem még 1978. július 9-én

a./ Budapest-Solt-Kiskunhalas-Jánoshalma és

b./ Jánoshalma-Kalocsa-Solt-Budapest útvonalon.

a./	Balkáni gerle	2 db	b./	Fácáncsibe	1 db
	Mezei veréb	4 db		Házi veréb	1 db
	Tengelic	1 db		Mezei veréb	2 db
	Házi macska	2 db		Tengelic	2 db
	Sün	2 db		Házi macska	1 db
	Hörcsög	1 db		Sün	1 db

Madár 13 db 65 %

Emlős 7 db 35 %

20 db 100 %

Träger János

Kis poszáta /Sylvia curruca/ párszerzési próbál-
kozása

1978. május 7-től rendszeresen megjelent miskolci kertünkben és annak környékén egy him poszáta, amely 12-től már egy tojó társaságában mutatkozott. A him gyakran énekelt és szárnyait leengedve, forgolódva udvarolt párjának. Junius 5-től kezdve a him már elsősorban a kertben tartózkodott, egész nap ott énekelt, rovarászott.

8-án három ízben is láttam beszállni a kőfalra futtatott vadszőlő közé, ahol sikerült a készülőben lévő fészket megtalálnom. 11-én a himet még mindig fészekanyag gyűjtés közben figyeltem meg, de a fészek maga láthatóan már nem nagyon változott, éppen olyan átlátszó volt mint korábban. Anyagát teljes egészében apró szulákin-dák képezték, bélelése nem volt. Junius 18-án és 21-én a himet többször megfigyeltem, amint az üres fészkekhez szállt és közben énekelt. Látni véltem a tojót is, de reptében nem tudtam biztosan meghatározni. Julius 3-án és 7-én a him még a környéken énekelt, de a későbbiekben már nem láttam. Ugy látszik nem sikerült a tojót tartósan magához csalogatnia.

Barta Zoltán

F e l h i v á s

Bizonyára legtöbb tagtársunk előtt ismeretes, hogy folyamatban van egy olyan, Közép-Európa madarait tárgyaló, kézikönyvsorozat megjelentetése, amely hosszú időn keresztül alapja lesz minden e területet érintő madártani munkának.

A „Handbuch der Vögel Mitteleuropas“ c. kézikönyvsorozat /eddig 7 kötet jelent meg/ kiadója és szerkesztője Prof. Dr. Urs N. Glutz von Blotzheim nemrégiben Budapesten járt és ez alkalomból magyar részről Dr. Keve András vezetésével tárgyalásokat folytattunk a soron következő köteteket illetően. Ennek eredményeképpen kérjük tagtársainktól a következő fajok költési időből származó adatait 1974-ig visszamenően:

füleskuvik, réti fülesbagoly, lappantyú.

Az adatok, amelyek a közlendő elterjedési térképekhez, illetve az egyes fajok magyarországi helyzetének jellemzéséhez szükségesek, a Magyar Madártani Egyesület neve alatt jelennek meg. Egyesületünk érdeke, hogy minél szorosabban kapcsolódjunk bele a nemzetközi ornitológia vérkeringésébe, éppen ezért kérünk mindenkit a megfigyelési adatok mielőbbi beküldésére /1024. Bp. Keleti Károly u. 48./.

Schmidt Egon

F e l h í v á s

Az MME Ökológiai és Etológiai Szakosztályának 1978. október 3-án kedden d.u. 5 órakor tartandó összejövetelén a Eötvös Lóránd Tudományegyetem állattani előadótermében /Bp. VIII. ker. Puskin u.3. II.e.; 5 percre az Astória metrómegállótól/ a következő két előadás hangzik el, amelyre a Szakosztály szeretettel vár minden érdeklődőt:

- 1./ A madarak szerepe az életközösségek energiaforgalmában.
- 2./ Betekintés az európai nappali ragadozók és baglyok hangvilágába.

Dr.Sasvári Lajos

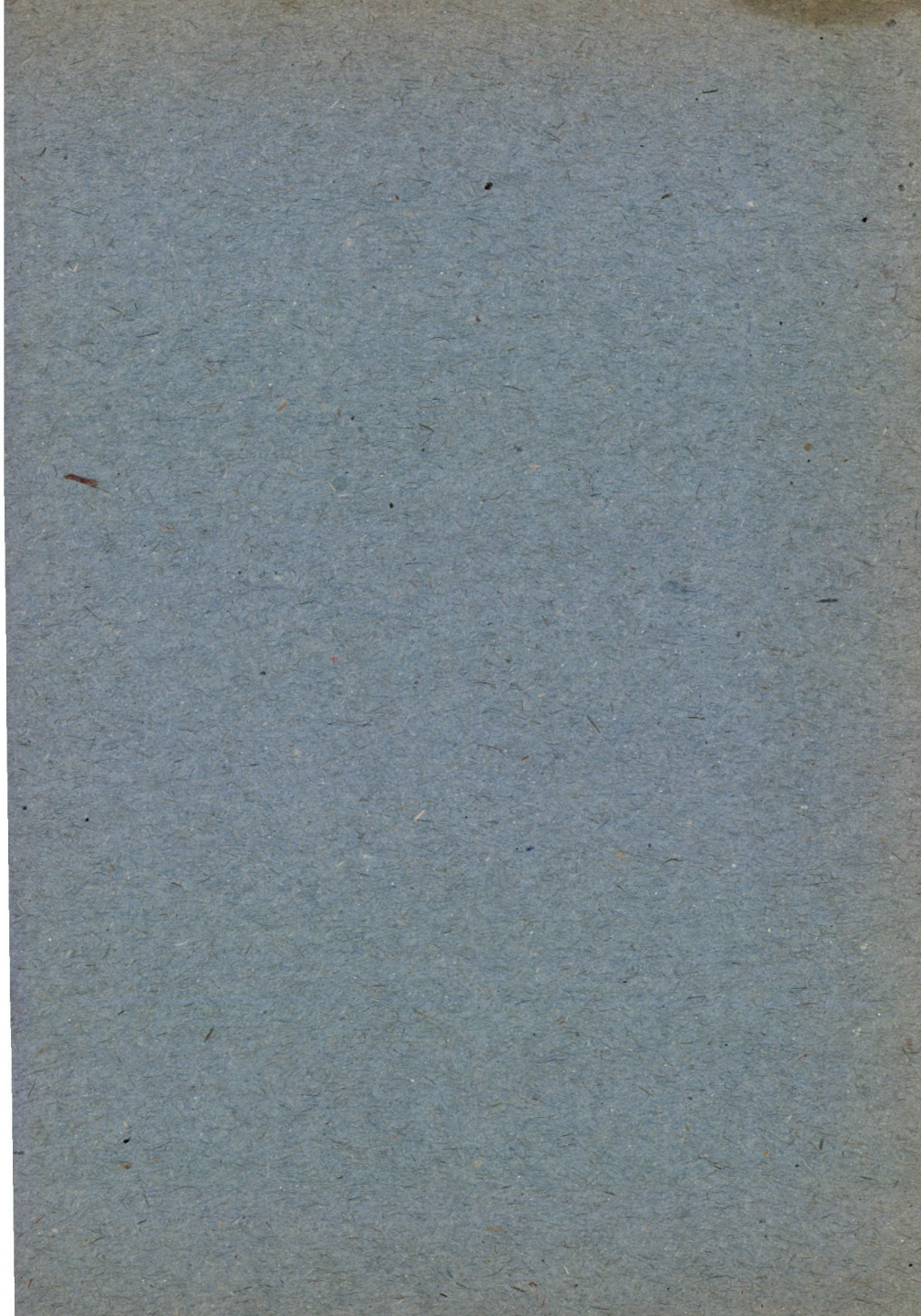
A külföld madártani irodalmából:

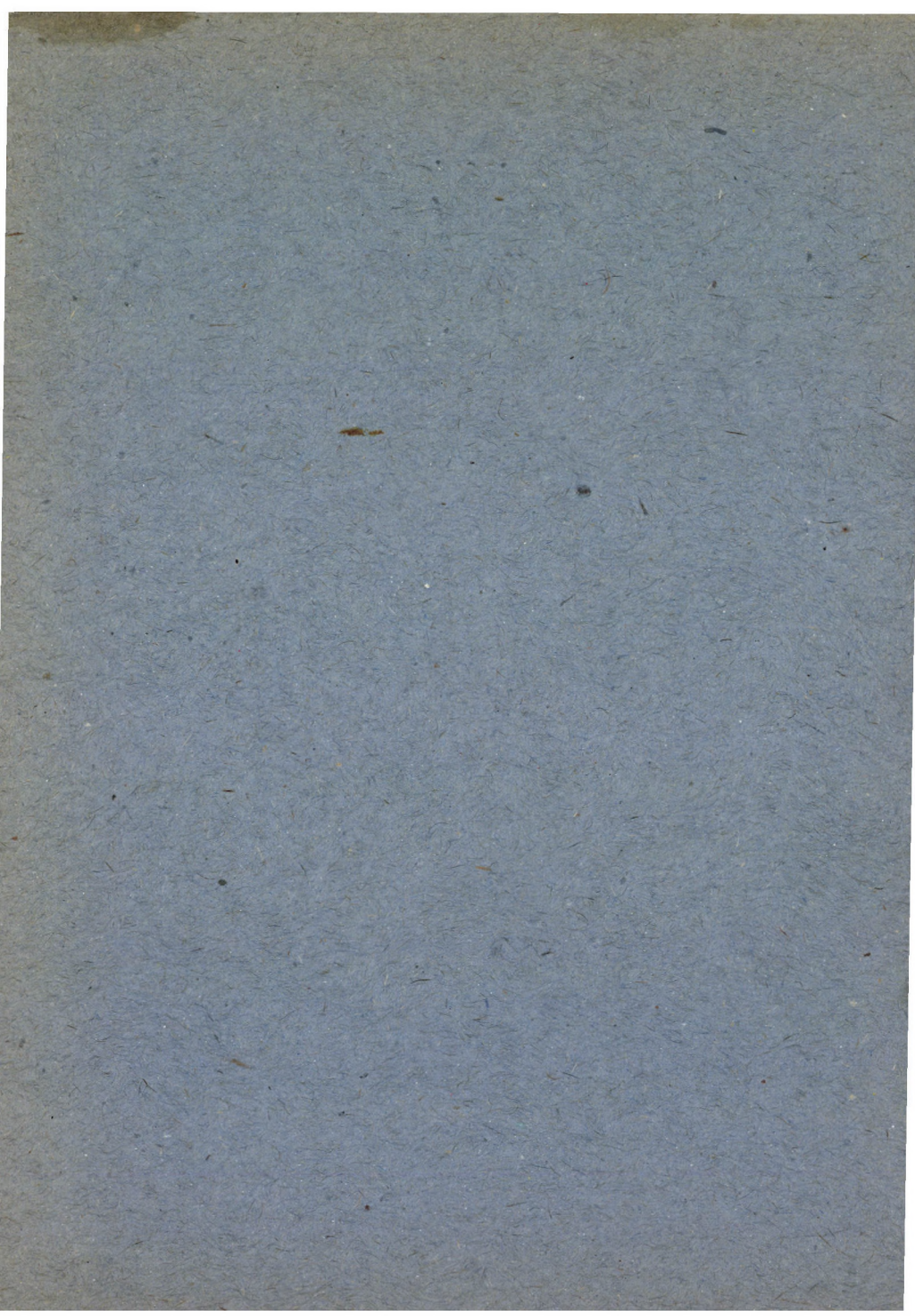
A Kamcsatka félsziget *Haliaetus pelagicus* állománya

A félszigeten a legújabb számlálások szerint 480-520 pár költ, elsősorban a partok közelében fekvő erdőkben és a sziklás partszakaszon, de mindig a víz közelében. A szerző, E.G.Lobkow, cikkében a faj költésbiológiáját tárgyalja.

A tojásrakás ideje április elejétől május végéig tart, a tojások száma rendszerint kettő. Leírja a fészkek elhelyezését, a tojások színezetét, a fiókák színruháját. Adatokat közöl a vonulás, a táplálkozás és a zsákmányszerzés vonatkozásában is. /Zoologischesky Zhurnal, Vol. LVII, Nr. 7. 1978, p. 1048-1053./

S.E.

1. sor. 7. sz.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 BUDAPEST, II., Keleti Károly u. 48.

1978 sept. - Okt.

Magyar Madártani Egyesület
1024. B u d a p e s t ,
Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TAJÉKOZTATÓ

1978. szeptember - október

Magyar Madarászati Egyesület
12
Zirc

Madárvédelmet - széles alapokon!

A magyar madárstanban Herman Ottó, Dr. Csörgey Titusz és legutóbb Dr. Vertse Albert idejében mindig nagy szerepet játszottak a madárvédelmi törekvések, de ezek elsősorban az énekesmadarak, főként az odulakók védelmében csucsosodniak ki. Más csoportok, így például a létükben alapvetően veszélyeztetett ragadozók, gyakorlati védelme érdekében korábban vajmi kevés történt. E téren viszont éppen a legutóbbi időben, a Magyar Madártani Egyesület megalakulása után, gyökres fordulat következett be és erőteljes lépések történtek e rendkívül veszélyeztetett madárcsoport gyakorlati védelme érdekében. Hasonló fejlődésnek lehetünk tanúi egyéb fajok esetében is, így pl. a természetvédelmi szervek által elrendelt teljes védettség nyomán Dr. Sterbetz István kezdeményezésére és irányítása mellett, biztatóan javult a magyar tuzokállomány helyzete is.

Egyesületünk alapszabályban foglalt célkitűzése a madárvédelem. Természetesnek tünik

tehát, ha egyesületünk tagjai elsősorban ennek érdekében fáradoznak a legkülönbözőbb területeken. Nyugodtan mondhatjuk azonban azt is, hogy napjainkban a rohamléptekben fejlődő gépesítés, a modern mező- és erdőgazdaság, a nagyüzemi vegyszerezések korszakában, a nemzetközi ornitológia legfőbb célkitűzése csakis a madarak védelme lehet. Nyilvánvaló, hogy teljesen célszerűtlen lenne távlati kutatási programokat kidolgozni anélkül, hogy ne gondoskodnánk azoknak a madaraknak a gyakorlati védelméről, amelyek életét még jobban meg akarjuk ismerni. Másrészt csak a célirányos kutatómunka képes arra, hogy megadja azokat a leglényegesebb szempontokat, amelyeket alkalmazni kell a hatékony védelem érdekében. A kettő így tökéletesen kiegészíti egymást.

A madárvédelem rohamléptekkel hódít teret a nemzetközi ornitológiában. Nem is lehet másként, hiszen a különböző országok szakfolyóiratai között tallózva, egyre gyakrabban találkozhatunk nagymérvű pusztulások, állománycsökkenések ismertetésével is. És példákért sajnos nem is

kell a szomszédba mennünk. A felére csökkent magyar gólyaállomány, a katasztrofálisan megcsapant fűrjállomány, énekesmadaraink nagy többségének kisebb vagy nagyobb mértékű megfogyatkozása mind arra figyelmeztet, hogy még tovább kell fokoznunk védelmi törekvéseinket. És ez a védelem csakis úgy lehet igazán eredményes, ha mindenki kiveszi a részét a munkából, a kisdiktól kezdve a főállású madártani kutatókig. Mindenki a maga területén, a saját lehetőségeinek megfelelően. Eredményeket csakis így várhatunk. Ahhoz azonban, hogy a madárvédelem eszméje hazánkban valóban a legszélesebb körökben elterjedjen, megfelelő és hatásos propagandára van szükség. Jó propagandára, amely valóban eljut mindenkihez, akihez csak szólnia kell. Nem drága kiadványokra, hanem ismeretterjesztő brosurákra, védett madarak képeivel diszitett levelezőlapokra, plakátokra és sok-sok előadásra, írásra van szükség! És ebben a munkában egyesületünk tagjainak kell jó példát mutatniuk. Muray Róbert, a Propaganda Bizottság elnöke, erejét meghaladó feladatokat vállal, de

munkája csak úgy lehet igazán eredményes, ha valamennyien segítünk neki.

Ne áltassuk magunkat, ma még sajnos nem dicsekedhetünk azzal, hogy a madárvédelem eszméje hazánkban általánosan elterjedt lenne. De azzá lehet és azzá kell lennie! Az utóbbi évtizedekben sajnos jó néhány madárfaj, a vándorsólyom, a vörös kánya, a kékcsőrű réce és a tavi cankó, mint fészkelő eltűnt a magyar faunából! Néhány faj pedig, közöttük ragadozóink óriása a réti sas, a kipusztulás közvetlen küszöbére jutott! Ne engedjük, hogy átlépjék azt a küszöböt, ahonét nincs visszaut többé! Ez a magyar madárstan legfőbb feladata napjainkban! Megvalósítása azonban csak igazán széles alapokon nyugvó összefogással, a szakemberek és jószándéku madárvédők kölcsönös segítségével lehetséges.

Schmidt Egon

F A U N I S Z T I K A

A mezei nádiposzáta /Acrocephalus agricola/ első bizonyított előfordulása hazánkban.

A Kiskunsági Nemzeti Park területén Fülöpházán, a Kiskunsági Madárvártán rendezett gyűrűző táborban 1978. augusztus 11-én mezei nádiposztát fogtunk. Ez az első faj, amellyel a gyűrűző és vonuláskutató táborok munkája révén gazdagodott hazánk madárfaunája. Az elsősorban ázsiai elterjedésű mezei nádiposztata /költ szórványosan a Fekete-tenger környékén is/ kóborlóként korábban néhány esetben már előkerült Nyugat-Európában. A madarat szikes tó partján fekvő nádasban, függönyháló setitségével fogtuk. A faj fő ismertetőjele a kerek szárny; a szárnycsucsot két toll alkotja /3-4.kézevező/. Szűkítést a 3-5.kézevező külső, bemetszést a 2-3.kézevező belső zászlóján találunk. Feltűnő még a rövid csőr és a kis talpméretek /jóval kisebb az énekes nádiposztátnál is/. A madár általában kisebb termetű és homoksárgább színű a hazai rokonoknál. Hansonló hozzá az *Acrocephalus dumetorum*, amely kissé

hegyesebb szárnya révén közelebb áll a cserregő nádiposzátaéhoz. Elképzelhető, hogy rejtve ez a faj is előfordul nálunk. Felderítése a gyűrűzők figyelmén mulik, hiszen a szabadban biztosan nem ismerhető fel.

Györgypál Zoltán

Tüzesfejű királyka /Regulus ignicapillus/ fészkelése hazánkban.

A Nádasd község /Vas megye/ határában elterülő lucelegyes erdei-fenyves erdőben 1978 májusában 4 egymástól 1,0-1,5 km-re lévő helyen észleltem tüzesfejű királykát. 5.24-én az I. helyen 1 éneklő himet figyeltem meg, illetve kétszer láttam párjával egy lucfenyő ugyanazon helyére be-szállni. Feltehetően ott volt a fészke, a tojó valószínűleg tojásokon ült. Ezt a feltevést később a bizonyított fészkelési helyen észlelt viselkedés megerősítette. 5.25-én egy lucfenyőn 14 m magasan lakott tüzesfejű királyka fészket találtam. A tojó költött s időnként, amikor elhagyta a tojásokat, a közelben tartózkodó hímrel

együtt táplálkozott, majd visszaszállt a fészkére. 6.9-én mindkét madár etetett, a fészekben legalább 4 tollas fiókat láttam. 6.15-én a fiókák már kirepültek, csak egy him énekelgetett a környéken és a fészket szedte szét, amelynek anyagából távolabb valószínűleg új fészket épített. 7.15-én sikerült megtalálnom a fészket, mely lucfenyőn 11 m magasan épült. 7.27-én itt a két madár felváltva etetett, úgy, hogy egyik mindig a fészeknél maradt. Ez a viselkedés arra utalt, hogy a fiókák még kicsik, 4-6 naposak lehetnek. 6.9-én 3-4 kiröpült fiókáját etető tojót és a közelben tartózkodó himet figyeltem meg. 6.15-én 7.8-án ugyanott csak a him énekelgetett, valószínűleg a második költés folyt. 7.16-án Máriaujfalunál egy lucos patak völgyben újabb párt észleltem, ami azt bizonyítja, hogy nem elszigetelt kis populációról van szó a nádasi erdőben, hanem feltehetően az Őrség lucosaiban több helyen is költ ez a faj.

A két királyka faj fészkelő habitatja között eddig nem találtam eltérést, ezért elsősorban a

Soproni és Kőszegi hegységben valószínűleg számolhatunk a tüzesfejű királyka fészkelésével. Megtalálásában jellegzetes éneke lehet segítségünkre.

Barbácsy Zoltán

Bubos cinege /Parus cristatus/, fenyvescinege /Parus ater/ és királyka /Regulus regulus/ fészkelési adatok Vas megyéből.

Bubos cinege fészkelését észleltem 1978.5.6-án a Nádasd környéki fenyves erdőben. Elszáradt erdei fenyőben 10 m magasan lévő tágnnyilású oduba járt élelemmel egy pár. 5.14-én még etettek és ürülékcsomókat hordtak ki a fészkekből. Ekkor már a fiókok hangját is lehetett hallani etetéskor. 5.23-án már nem észleltem őket és mivel semmi jel sem mutatott pusztulásukra valószínűleg szerencsésen kirepültek.

5.14-én derékbátört, korhadt nyírfában lévő oduba járt etetni egy pár. Néha huzamosabb ideig az oduban maradt valamelyik madár. Egy ilyen alkalommal belenézttem az oduba, ahol az öreg madár félig csupasz fiókaín szorosán ült. 5.23-án

az odut a földön találtam /a korhadt fa fészket befogadó darabja is letört/, benne 9 tokos, elpusztult fiókával. 1978. 5.27-én a Vasvári erdőben láttam egy párt.

A fenyves cinege fészkelését a Nádasd körüli fenyves erdőben több ízben észleltem. 5.14-én utmenti árokparton földlyukban lévő fészkébe hordott élelmet egy fenyvescinege, illetve ürülékcsomóval távozott több alkalommal. 5.26-án ugyanebben az erdőben három kirepült fiókáját etető fenyves cinegépárt észleltem, egy lucfenyő törzsében lévő kikorhadásban pedig csupasz fiókáit rejtő fészkére bukkantam.

1978. 7.14-27. között az őrségi és a göcseji fenyőrégió fenyveseiben sokhelyütt észleltem bubos- és fenyvescinegéket. Annak ellenére, hogy ekkor már kőborlókkal is számolhatunk, megállapíthatjuk, hogy ezen a vidéken rendszeresen fészkel mindkét faj.

1978. 7.8-án a Nádasdi erdőben egy királyka 2-3 repülő fiókáját etette.

18
7.14-én Rábagyarmaton lucos erdőrésszben egy még röpképtelen, de már kirepült királyka fiókat találtam a földön, szülei a közeli fán mozogtak.
7.23-én Bögöte közelében lévő tölgyes erdőben egy mindössze 2-3 ha-os lucelegyes részben 4-5 repülő fiatal etető királykát észleltem.

Barbácsy Zoltán

Függőcinege /Remiz pendulinus/ megfigyelések

A székesfehérvári Sós-tónál fészkelő függőcinege párt 1978-ban kora tavasztól figyelemmel kísérem. Előző évi fészük 2,5 m magasan függött a talaj felett, de ezt valaki a fák kilombosodása előtt levágta. Ezévi fészüket június elején kb. 5-6 m magasan kezdték építeni és 15-én fejezték be. A fészkeknek két bejáró nyílása volt. A fiókák július 5-én repültek ki és a pár gyors ütemben hozzálátott az új fészkek építéséhez, melyhez korábbi otthonuk anyagát használták fel. Az egyik madár tépdeste és hordta a fészkekanyagot, a másik a felfüggesztés munkáját végezte. Július 9-ére már megközelítően kialakult a fészkek és a madarak a bejáró nyílás csőrszerű

meghosszabbításán dolgoztak. Julius 15-én az építmény teljesen kész volt. Egy füzfa koronájában lógott kb. 12-14 m magasságban.

Táplálkozó öreg példányt figyeltem meg május 21-én, amikor a besodródott ezüstnyár leveléből levéltetveket szedegetett, később az előző évi nádtermésében kutatott táplálék után. A kirepült fiókák főként a nádat járták és megfigyeléseink szerint a fészektől számított 6-800 m-es sugaru körön belül mozogtak. A fiatal nád bőségesen ellátta őket levéltetvekkel, melyek a költési időszak táján igen elszaporodtak.

Halmosi János

Néhány adat az Alsó-Szigetköz madárfaunájához.

A Szigetköz keleti csucsában található terület-résről szeretnék néhány költési időben történt előfordulást közölni. Megfigyeléseimet az ártéri erdőben végeztem, de figyelemmel kísérem az ártéren kívül eső kisebb erdősávokat is.

Kis kócsag /*Egretta garzetta*/: Kisbajcs, 1978.

6.19-20. 1 pd.

Pocgém /*Ixobrychus minutus*/: Kisbajcs, 1978.6.

23. 3 pd.; Bácsa, 1978.7.21. 1 pd.

Egerészölyv /*Buteo buteo*/: Szőgye, 1978.6.22.

3 pd.

Kaba /*Falco subbuteo*/: Bácsa, 1978.7.16. 1 pd.

Vizityuk /*Gallinula chloropus*/: Kisbajcs, 1978.

6.20. Tojó 5 fiókéval.

Szárca /*Fulica atra*/: Kisbajcs, 1978.6.18. két

család 6-6 fiókéval.

Goda /*Limosa limosa*/: Kisbajcs, 1978.6.5. 3 pd.

Sárszalonka /*Gallinago gallinago*/: Kisbajcs,

1978.6.5. 1 pd.; 6.26. 3 pd.

Jégmadár /*Alcedo atthis*/: Szőgye, 1978.6.5. 1 pd.

Zöld küllő /*Picus viridis*/: Bácsa, 1978.6.6. 1 pd.

Cigánycsuk /*Saxicola torquata*/: Szőgye, 1978.6.

6. 2 pd.

Tövisszuró gébics /*Lanius collurio*/: Kisbajcs,

1978.6.26. 2 pd.

Hatoss Tibor

A billegetőcankó /Actitis hypoleucos/ újabb fészkelőhelye hazánkban.

A billegetőcankó fészkelését Szigetszentmiklós környékén Zsin Géza már korábban gyanította rendszeres előfordulásai alapján, de bizonyítani csak az idén sikerült. Halásztelek határában 1978. 7. 3-án, Makád közelében 7. 9-én és Szigetszentmiklóson 7. 17-én fogtam és gyűrűztem repképtelen fiókákat. Julius 27-én Tököl közelében, egy elhagyott sóderbányában, 4-es fészekaljára bukkantam. Miután a korábbi években is gyakran láttunk fiatal billegetőcankókat ezen a környéken VI-VIII-ban, valószínűnek látszik, hogy ez a faj már régebben rendszeres fészkelő vidékünkön. Ugyanott kis lile /Charadrius dubius/ is költ. Idén Szigetszentmiklóson 2, Tökölön 5 fészket találtam.

Hajtó Lajos

Nagy molnárfecske /Delichon urbica/ telep Budapestén.

1978. 8. 2-án a Műegyetem épülete közelében járva ezernyi molnárfecskét láttam a levegőben kava-

rogni. Utánanézve a dolognak az épület tetőszél alatti diszítés vonalában 500 molnárfecské fészket számláltam meg. A madarak közül néhány még etetett, valószínűleg a megkésített második fészkaljából származó fiókákat. Élmény volt látni a rengeteg madarat, amint a telep felett keringtek a levegőben.

Göttmann István

Vonulási hírek a bócsai Szappanos-tóról

A Kiskunsági Nemzeti Parkhoz tartozó bócsai Szappanos-tó homokos partszegélyén 1978.IX.15-én 12 ugartyuk /*Burhinis oedicnemus*/ gyülekezett. 1978.IX.17-én 38 madárfaj fordult elő a területen, közöttük:

1 ujjas lile /*Squatarola squatarola*/, 4 parti lile /*Charadrius hiaticula*/, 2 fenyérfutó /*Crocethia alba*/, 12 sarlós partfutó /*Calidris ferruginea*/.

Bankovics Attila

Ornithologiai megfigyelések egy halastavon.

A közép-tiszai árvizek még az elmúlt században is számos időszakos folyáson át találták meg utjukat a Sárrét felé. Ezek a folyószabályozások után tulnyomórészt megszűntek, sőt legtöbbjüknek ma már a nyomát is alig találjuk. A mélyebbek, szélesebbek közül - amelyek már-már a tó fogalmát is kimerítették - egy-kettő máig fennmaradt. Ezek egyikének /amely Karcagtól nem messzire fekszik/ madárvilágát tanulmányoztam 1975-78. között.

A ma halastóként és tározóként hasznosított vizet gátakkal vették körül és szintjét csatornákkal szabályozzák, ill. tartják magasán. Széleit keskeny gyékény és nádszegély veszi körül, helyenként csekély felszíni hínárvegetáció található. A hajdani medret követve - ma már bent a tóban - fűzfásor húzódik. Ezeken a fákon él a terület madárvilágának legfontosabb együttese, egy vegyes gémtelep. Am a számszerű adatok évenkénti összevetése azt bizonyítja, hogy a vízben álló rohamosan pusztuló fűzfákkal együtt

- gyors védelmi intézkedés híján - a telep is eltűnik egy-két éven belül, jóllehet a környező rizsföldek a táplálékbázist megfelelően biztosítanák.

1975-76: 30 pár bacskó /*Nycticorax nycticorax*/, 15 pár üstökös gém /*Ardeola ralloides*/, 2 pár kis kócsag /*Egretta garzetta*/, 1 pár vörös gém /*Ardea purpurea*/, 1 pár balkáni gerle /*Streptopelia decaocto*/, 1 pár fülesbagoly, /*Asio otus*/, 1 pár sárgarigó /*Oriolus oriolus*/, 1 pár függő cinege /*Remiz pendulinus*/.

1977-78: 3 pár bacskó /*Nycticorax nycticorax*/, 7 pár üstökös gém /*Ardeola ralloides*/, 2 pár kis kócsag /*Egretta garzetta*/, 1 pár pocgém /*Ixobrychus minutus*/, 1 pár szarka /*Pica pica*/.

A fenti években 1000 pár dankasírdly /*Larus ridibundus*/, 1976-ban pedig 10 pár fattyuszerkő /*Chlidonias hybrida*/ költött. Itt él mind a négy hazai vöcsökfaj, míg a nádi énekesek közül a barkóscinegék /*Panurus biarmicus*/ költése a legjelentősebb. A kontyos réce /*Aythya fuligula*/ esetleges költése - alapos gyanúja ellenére - eddig nem bizonyosodott be. Számos egyéb költő-

faj felsorolásától e helyen eltekintek. Végül még egyszer hangsúlyozni kell, hogy bár a telep zavartalanságát megközelíthetlensége és többünk által történő rendszeres ellenőrzése kel-
lően biztosítaná, hathatós rekonstrukciós be-
avatkozások nélkül fennmaradására nincs remény!

Dr. Endes Mihály

Megfigyelések a Bicske-Csabdi ut melletti tónál

Termelési gyakorlatomat Bicske térségében töl-
töttem. Ez idő alatt 1978.6.26. és 7.25-e kö-
zött, munkám mellett lehetőségem nyílt a Bicske-
Csabdi uttól keletre levő 25 hektár területű el-
mocsarasodott halastó madarainak megfigyelésére.
A fajok melletti számok a napi átlagos példány-
számot jelölik.

Bubos vöcsök	2-3 pár	Bibic	2 pár költ
Szürke gém	4-5 db	Dankasirály	2-3 db
Vörös gém	3-4 db	Vadgerle	1-2 db
Pocgém	4-5 db	Balkáni gerle	4-5 db
Gólya	1 pár	Lappantyú	1 db
Tőkés réce	10-15 db	Pipiske	20-25 pár
Kaba	1 db	Mezei pacsirta	6-7 pár
Fürj	kétszer hang	Füstifecske	6-8 db
Fácán	2-3 pár	Molnárfecske	10-15 db
Szárca	10-15 db	Sárgarigó	1-2 db

Dolmányos varju	1 db	Énekes	
Vetési varju	2-3 db	nádiposzáta	1-2 db
Szarka	2-3 db	Foltos	
Széncinege	1-2 db	nádiposzáta	5-6 db
Hantmadár	4-5 db	Barázdabillegető	3-4 pár
Házi rozsdafarku	2 pár	Sárga billegető	1-2 pár
Sitke	10-12 db	Tövisszuró gébics	3-4 db
Nádirigó	5-6 db	Házi veréb	25-30 db
Cserregő		Mezei veréb	40-50 db
nádiposzáta	9-10 db	Tengelic	10-15 db

Träger János

Gyurgyalagok /Merops apiaster/ megtelepedése a székesfehérvári homokbányáknál.

1978. július 23-án a Sós-tó környékén járva repülő gyurgyalagot pillantottam meg. A homokbánya területén mintegy 10-12 példányt láttam, közülük 1 etetett, 4-6 percenként a költő üregbe vitte az elfogott rovar.

A rovarászó madarak a költőhelytől max. 800-1000 m-re távolodtak el.

Korábbi években ezen a területen gyurgyalagok nem költöttek.

Halmosi János

A Hódmezővásárhely környéki homokbányák fészkelő madarai

A bányák állandó használata következtében a partifecske telepek helye gyakorta változik. Több bánya teljesen alkalmatlanná vált a fészkelésre, de például a Szeged-Hódmezővásárhely közötti úton mentén nyitott új bányák egyikében máris megtelepedett és fészkeltek kb. 50 pár partifecske. A Kardoskut-Hódmezővásárhely között vezető úton lévő bányákat erősen művelték, így a fecskék egy kb. 30 m-es háborítatlan bányaszakaszba kényszerültek, ahol kb. 200 pár költött. Ugyanabban a bányában az elmúlt évben, a művelés beindítása előtt, kb. 400 pár fészkeltek.

Mindent egybevetve a Hódmezővásárhely határában lévő homokbányákban idén 5-600 pár partifecske telepedett meg, de fészkeltek 10-12 pár gyurgyalag is. Az elmúlt évhez képest ez a fecskék esetében csökkenést, a gyurgyalagoknál emelkedést jelent. Örömmel tapasztaltam viszont, hogy a fészkelőhelyeket a költési időben nem háborgatták, ott a homok bányászását szüneteltették, sőt

a telepek helyét itt-ott el is kerítették. Ez a korábbi évek gyakorlatával szemben feltétlenül előrelépést jelent.

Kis Ernő

Füleskuvik /Otus scops/ költése Ságujfaluban.
/Nógrád vm./.

Két éve érkezett hozzám olyan hír Helyi Csoportunk egyik tagjától, hogy füleskuvikot látott Ságujfalu község /Salgótarjántól É-Ny-ra 16 km./ határában. 1978 tavaszán ugyanezen a helyen szintén jelezték előfordulását. 1978. július hó 4-én a kert tulajdonosa megmutatta melyik almafa odujában fészkel. Az oduban 3 db majdnem anyányi fióka volt. Az anyamadárról és a fiókákról fényképet /színes dia/ is készítettem. A telektulajdonos elmondása szerint a füleskuvik ugyanabban az almában kb. 5-6 éve rendszeresen költ. Feltehető, hogy Ságujfaluban és a szomszédos Karancsságon a gyümölcsösökben több pár is fészkel.

Jövőben madártani csoportunk gondos megfigyelés alatt fogja tartani ezt a területet.

Dr. Ruzsik Mihály

FAUNISZTIKA NÉHÁNY SORBAN

- Vörösnnyaku vöcsök /*Podiceps griseigena*/: Csanytelek, Csaj-tó 1978.6.4. 2 pd; 6.15-16. 1-1 pd. /Molnár L./ 6.8. 1 pd.
- Kárókatona /*Phalacrocorax carbo*/: Pusztaszer, 1978.6.4. 1 pd; Csongrádi hidfő, 1978.7.25. 25 pd; Szeged-Fehértó, 1978.8.3. 1 pd. /Molnár L./ Darány, Rigóci halastó, 1978. 7.2. 11 pd. /Moskát Cs./
- Fekete gólya /*Ciconia nigra*/: Litke, 1978.7.20. 12 pd. /kb. 400 fehér gólyával együtt/ /Csapó M./: Balmazujváros, Virágoskuti halastó környéke, 1978.9.17. 108 pd. /Dr.Sóvágó M./
- Batla /*Plegadis falcinellus*/: Nádasladány /Sárrét/, 1978.9.1. 1 pd. /Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z./
- Flamingó /*Phoenicopterus ruber*/: Fertő-tó, Mexikó-pusztá, 1978.8.3.-10 között 1 pd. /Szörényi L./
- Vörös ásólud /*Casarca ferruginea*/: Óhid, 1978. 2.4. 1 pd. /Lorencsics L./; Hortobágy, Kunkápolnási mocsár, 1978.8.20. 4 pd. /Dr. Kovács G./

- Fütyülő réce /*Anas penelope*/: Pusztaszer, 1978.
7.28. 1 him pd. Molnár L./
- Kontyos réce /*Aythya fuligula*/: Pusztaszer, 1978.
5.29. 1 him; Csanytelek, Csaj-tó, 1978.6.4.
3 him, 6.8. 2 him /Molnár L./
- Vörös kánya /*Milvus milvus*/: Fülöpháza, 1978.
8.17. 1 pd. /Mag L./
- Fakó rétihéja /*Circus macrourus*/: Szabadszállás,
1978.9.3. 1 ad. him /Gombos Z./
- Halászsas /*Pandion haliaetus*/: Vác, Duna, 1978.
8.10. 1 pd. /Dénes J./; Körtvélyes, 1978.
8.20. 1 pd. /Molnár L./; Zalaszentmihályi
tó, 1978.8.25. 1 pd. /Barbácsy Z./; Balma-
ujváros, Virágoskuti halastavak, 1978.9.17.
3 pd. /Dr.Sóvágó M./; Sumonyi halastó, 1978.
9.17. 2 pd. /Molnár I./; Sarkad, Mályrádi
erdő menti Fekete Kőrös szakasz 1978.9.14.
1 pd. /Povázsay L./
- Kerecsen /*Falco cherrug*/: Kakasszéki puszta,
1978.8.30. 1 vadászó pd. /Boldog G., Tir-
ják L./
- Kis lile /*Charadrius dubius*/: Székesfehérvári
Sóstó menti homokbányák tavainál 1978.7.9.
8 pd. /Halmosi J./

Kis póling /Numerus phaeopus/: Kisbalaton, 1978.

8.26. 1 pd. hangját hallatva átrepül /Prof. Dr.E.Kumari, Tartu, Schmidt E./

Tavi cankó /Tringa stagnatilis/: Fülöpháza, 1978.

8.3. 5 pd. /egy pd. gyűrűzve/ /Szenek Z./; Fülöpháza, 1978.8.5. 2 pd. 8.8. 1 pd., 8.9. 2 pd., 8.12. 2 pd. /Mag L., Szenek Z., Tömösváry T./ Valamennyi megfigyelés a Szivós-tó mellett történt.

Kőforgató /Arenaria interpres/: Fülöpháza, Szapanszék, 1978.9.23. 1 pd. /Szenek Z./

Fenyérfutó /Crocethia alba/: Fülöpszállás, 1978.

9.3. 6+2 pd. /Gombos Z./; Fülöpháza, Hatytyuszék, 1978.9.10. 1 pd. /Dr.Jánossy D./; 9.23. 2 pd. /Szenek Z./

Sárjáró /Limicola falcinellus/: Fülöpháza, Szivós-szék, 1978.8.28. 1 pd. /Bankovics A., Prof.Dr.E.Kumari./

Vékonycsőrű viztaposó /Phalaropus lobatos/: Fülöpháza, Kondor-tó ill. Szivós-szék, 1978.

8.8. 1-1 valószínűleg ugyanaz a példány /Andrési P. ill. Mag L./; Fülöpháza, Szivós-szék, 1978.8.9-10. 1 pd. /Szenek Z./; Pusztaszer, 1978.8.18. 1 pd. /Molnár L./

- Székicsér /*Glareola pratincola*/: Apaj-pusztá,
1978.5.28. 1 pd. /Arkosi J./
- Szélesfarkú halfarkas /*Stercorarius pomarinus*/:
Szeged-Fehértó, 1978.8.6. 1 ad. pd. /Molnár
L./
- Lóesér /*Hydroprogne caspia*/: Tát, Duna, 1978.9.8.
4 pd. /Antal A./
- Gyurgyalag /*Merops apiaster*/: Neszmély, 1978.9.3.
kb. 100 pd. /Benke E./; Sárisáp-Annavölgy,
1978.8.26. kb. 40 pd. /Lenner J./; Tát,
1978.9.8. 20-25 pd. /Antal A./; Fonyód,
1978.8.23. kb. 50 pd. /Korsós Z./; Nádasla-
dány /Sárrét/, 1978.9.1. 30-40 pd. /Hraskó
G., Magyar Z., Waliczky Z./
- Fehérhátu fakopács /*Dendrocopos leucotos*/: Bükk-
szentkereszt, Nagyivács-oldal, 1978.6.17.
és 6.20. 1-1 pd. /Nagy D.I./
- Molnárfecske /*Delichon urbica*/: Sárisáp-Anna-
völgy, 1978.9.26. kb. 2000 db. nádiban éj-
szakázik /Lenner J./
- Kék cinege /*Parus caeruleus*/: Csipkés-kut, Bükk
hgys., 1978.9.4. néhány perc alatt 98 pd.
szállt át É-D-i irányban reggel 8 órakor
/Barta Z./

- Bubos cinege* /*Parus cristatus*/: Szatta, Vas m.
1978.7.2. 8-10 repülős fióka /Király R./
- Léprigó /*Turdus viscivorus*/: Markaz, Tarjánka
völgy, 1978.3.6. 1 éneklő him /Szalai F./
- Kékbegy /*Luscinia svecica*/: Balmazújváros, Virá-
goskuti halastó, 1978.7.30 1 juv. pd. /Dr.
Sóvágó M./
- Berki tücsökmadár /*Locustella fluviatilis*/: Csá-
kánydoroszló, 1978.5.15. 2 pd. /Csaba J./
- Csikosfejű nádiposzáta/*Acrocephalus paludicola*/:
Balmazújváros, Virágoskuti halastó, 1978.
7.30. 1 pd. /Dr.Sóvágó M./
- Kormos légykapó /*Muscicapa hypoleuca*/: Bejegy-
tyános, Farkas erdő, 1978.5.28. 1 him éne-
kel; Hosszuperesztég, 1978.5.30. 1 him
énekel /Barbácsy Z./
- Erdei szürkebegy /*Prunella modularis*/:Bükkszent-
kereszt, a Galuzsnya Bikarét felőli oldalá-
ban 1978.6.21. 1 pd. /Nagy D.I./; Gyöngyö-
si Sárhegy, 1978.4.10. 1 éneklő him + 1 pd.
/Szalai F./
- Rozsdásfarku pityer /*Anthus cervinus*/: Apaj-
puszta, 1978.9.17. 1 pd. /Hraskó G., Magyar
Z., Waliczky Z./

Meggyvágó /*Coccothraustes coccothraustes*/: Gara-
radna vá., Bükk hgys., 1978.9.4. 60-70 pd.
csapatban /Barta Z./

Keresztcsőrű /*Loxia curvirostra*/: Sárissáp-Anna-
völgy, 1978.8.18. 4 pd. /Lenner J./

Bajszos sármány /*Emberiza cia*/: Lázbérci víztá-
rozó közelében, az Upponyi sziklán 1978.3.4.
1 pd. /Kakszi K./

Elhullott ragadozók villanyoszlopok alatt.

1978.9.7-én Tárnokréti közelében /Hanság/ végez-
tem madártani megfigyeléseket. Eközben 4 db
villanypózna alatt összesen 7 elhullott madár
tetemét gyűjtöttem össze, melyek fajonkénti meg-
oszlása a következő volt:

4 db egerészölyv, 2 db vörös vércse, 1 db szala-
kóta. Miután a Madártani Tájékoztató 1978. évi
május-juniusi számában Büki József is hasonló
pusztulásról számolt be, érdemes felfigyelni er-
re a jelenségre. Jó lenne, ha azok a tagtársak,
akik hasonló pusztulásokat észlelnek valahol,
ezt írásban jelentenék a MME Központi Irodája
felé.

Sarkadremetei mesterséges madárodokról jelentés 1978.

Első költés

115 odu

44 oduban széncinege	3/9, 8/10, 16/11, 10/12, 5/13, 1/14, 1/15	=	492 db
20 " kék cinege	2/9, 5/10, 5/11, 2/12, 3/13/2/14	=	226 "
15 " seregély	5/4, 9/5, 1/6	=	71 "
1 " nyaktekercs	1/8	=	8 "
16 " mezei veréb	2/4, 6/5, 8/6	=	86 "

Elfoglalva 96 odu 83 %

883 db tojás

- 27 -

Második költés

28 oduban széncinege	4/8, 7/9, 5/10, 11/11, 1/12	=	278 db
12 " kék cinege	2/8, 3/9, 4/10, 3/11	=	116 "
12 " mezei veréb	8/5, 4/6	=	64 "
6 " seregély	5/4, 1/5	=	25 "

Elfoglalva 58 odu 50 %

483 db tojás

Povázsay László

Gólyaszámlálás Békéscsabán és Gyulán 1978-ban.

Az 1978 évi tavaszi esős időjárás a gólyaszaporulatra kedvező alakulást ígért, ezért Békéscsabán és Gyulán gólyafelmérést végeztem. Megvizsgáltam 22 fészket.

Május hónapban a várakozásnak megfelelően kedvezőnek ígérkezett a gólyaköltés, hiszen 4-5 tojásos illetve fiókás fészkekaljak voltak megfigyelhetők. A juniusi tartós hideg esőzés azonban nagyon befolyásolta a költés kimenetelét, s jóformán alig akadt fészkek, amelyekben ne tett volna kárt a kedvezőtlen időjárás.

Ami a gólyafészkek számát illeti, örvendetes dolog, hogy a további csökkenés megszűnt, sőt az 1974. évihez képest komoly növekedés tapasztalható. Ez számokban a következő:

<u>Számbavett gólyafészkek:</u>	<u>1974</u>	<u>1978</u>
Békéscsaba	8	15
Gyula	4	7

Százalékos növekedés: 72 %

Május hónapban a kikelt fiókák száma

Békéscsaba	39 fiókka	2.6 fiókka/fészkek
Gyula	19 "	2.7 fiókka/fészkek

A júniusi esőzés után maradt fióka száma:

Békéscsaba	29 fióka
Gyula	13 fióka

Veszteség 36 %

A júliusi vihar után újabb 8 db fióka pusztult el - kéménylendülés miatt 5 fióka - így a kikelt 58 fiókából csak 34 fióka hagyta el a fészket, ami végül is 40 %-os veszteségnek felel meg, s a 22 fészekhez viszonyítva 1,5 fióka/fészek a tényleges szaporulat. Az öreg szülők arányához viszonyítva a fióka szaporulat 76 %-os.

/44+34 db/

Povársay László

Madárgyűrűzési konferencia.

A szocialista országok madárjelölő állomásai vezető munkatársainak soron következő konferenciáját 1978. augusztus 8-11 között Alma-Ataban tartották. A Kazah Tudományos Akadémia impozáns épületében ebben az időpontban zajlott a Szovjetunió ornitológusainak kongresszusa, s ehhez kapcsolódott, szekcióülésként, a mi összejevete-lünk. Magyar részről Bankovics Attilával a KNP zoológiai felügyelőjével és Haraszthy Lászlóval

a MME Madárgyűrűző- és Vonuláskutató Szakosztálya titkárával vettünk részt a konferencián a moszkvai gyűrűzési központ meghívására. A magyar delegáció beszámolóját élénk érdeklődés kísérte. A felszólalók elsősorban a madárgyűrűző táborok, különösen a KNP területén folyó munka után érdeklődtek, de válaszolnunk kellett a parti madarak jelölésével és a biometriai adatok felvételével kapcsolatos kérdésekre is. Egy teljes napot szenteltünk a Szovjetunióban kiadásra kerülő, Szibéria és Kelet-Európa madárvonulását tárgyaló kötetsorozat problémáinak. A munkát, amelyben a szocialista országok ornitológusai vesznek részt, 6 kötetre tervezik, az első kötet korrekturáját az ülés alkalmával bemutatták. A megjelenés várható időpontja 1978. november. Kora reggel, még az ülések megkezdése előtt, két ízben tettünk rövid megfigyelőutat a környéken, 11-én pedig hivatalos kirándulást szerveztek a konferencia résztvevői részére a várostól délre fekvő hegyekbe. A Tien-San északi előhegyeit képező csaknek 5000 méter magas, hóval fedett csucokat ugyan időhiány miatt nem sike-

rült megközelíteniünk, de a fahatár fölé feljutotunk. Alma-Atai utunk alatt többek között a következő madárfajokat sikerült megfigyelniünk: *Aegyptius monachus*, *Tetraogallus himalayensis*, *Alectoris kakelik*, *Columba eversmanni*, *Streptopelia orientalis*, *Streptopelia senegalensis*, *Picoides tridactylus*, *P. pyrrhocorax*, *Parus cyanus*, *Phoenicurus erythronotus*, *Phoenicurus caeruleocephalus*, *Luscinia pectoralis*, *Acrocephalus dumetorum*, *Sylvia althaea* /fészek fiókákkal/, *Phylloscopus griseolus*, *Phylloscopus trochiloides*, *Phylloscopus inornatus*, *Prunella atrogularis*, *Prunella fulvescens*, *Lanius phoenicuroides*, *Acridotheres tritis*, *Leucosticte nemoricola*, *Carpodacus rhodochlamys*, *Carpodacus erythrinus*.

Schmidt Egon

Nyári gyűrűző tábor a Kiskunsági Madárvértán
/1978.7.16.-9.14./

Eredetileg július 16-tól augusztus 26-ig terveztük az immár szokásos nyári táborunkat a Kiskunsági Madárvértán. A tavalyihoz képest kéthetes

hosszabbítás rendkívül fontos volt, mert csak így nyílt lehetőség a vonulás teljesebb megismerésére.

Fenti időszak alatt összesen 6395 madarat jelöltünk /52 faj/, ebből 78 partimadár, a többi nádi énekes illetve néhány egyéb faj volt. A 12 leggyakrabban fogott faj számszerű adatait az alábbi táblázat szemlélteti:

	db	%
Foltos nádiposzáta / <i>Acrocephalus schoenobaenus</i> /	2958	46
Cserregő nádiposzáta / <i>Acrocephalus scirpaceus</i> /	1343	21
Füsti fecske / <i>Hirundo rustica</i> /	615	10
Nádirigó / <i>Acrocephalus arundinaceus</i> /	527	8
Nádi tücsökmadár / <i>Locustella luscinioides</i> /	232	4
Függőcinege / <i>Kemiz pendulinus</i> /	119	2
Barkóscinege / <i>Panurus biarmicus</i> /	124	2
Énekes nádiposzáta / <i>Acrocephalus palustris</i> /	79	
Nádi sármány / <i>Emberiza schoeniculus</i> /	74	
Sitke / <i>Luscinia melanopogon</i> /	57	
Kékbegy / <i>Luscinia svecica</i> /	54	
Billegető cankó / <i>Actitis hypoleucos</i> /	38	

Az 1977. évi eredményekhez képest néhány faj számszerű aránya megváltozott. Így például kevesebb lett a fontos nádiposzáta és a sitke, növekedett viszont a nádi tücsökmadarak száma.

A tábor működése alatt 124 magyar gyűrűs madarat fogtunk vissza, zömmel a korábbi években ugyanitt jelölt példányokat. Külön érdekessége ennek, hogy a legnagyobb számban jelölt foltos nádiposzáatából /1977-ben 3663 pd./ csupán 13 visszafogásuk volt, a cserregő nádiposzáatából viszont 55, nádirigóból 46. E két utóbbi fajból 1977-ben 1278 ill. 644 példányt jelöltünk.

Négy külföldi gyűrűvel ellátott madarat is fogtunk: egy jugoszláv gyűrűs barkóscinegét, egy radolfzelli gyűrűs /NSZK/ cserregő ill. foltos nádiposzáatát /minden valószínűség szerint az osztrák Fertőszakaszon jelölték őket/ és egy finn gyűrűs foltos nádiposzáatát.

Faunisztikai szenzációnak számít az augusztus 11-én hálóra került mezei nádiposzáta /Acrocephalus agricola/, melyről Györgypál Zoltán közöl részletesebb beszámolót.

Haraszthy László

Rövid jelentés a balatonberényi gyűrűző tábor munkájáról.

A nádiposztáttal kapcsolatos kutató program keretében 1978. július 1-10 között gyűrűző tábort szerveztünk Balatonberény határában, melynek elsődleges célja a különböző *Acrocephalus* és egyéb nádban élő fajok jelölése és biometriai adatgyűjtés volt. Fenti időszakban összesen 993 madarat jelöltünk meg, többek között 669 foltos nádiposztát /67 %/, 191 cserregő nádiposztát /19 %/, 43 nádi sármányt, 24 nádi tücsök-madarat és 16 énekes nádiposztát. Hálóba került egy foltos nádiposztáta radolfzelli gyűrűvel a lábán, melyet ellenőrzés után nyomban tovább engedünk.

Büki József

Molnárfecske /*Delichon urbica*/ gyűrűzése.

A molnárfecske /*Delichon urbica*/ gyűrűzése igen kis számmal szerepel az év végi összesítésekben:

<u>1974</u>	<u>1975</u>	<u>1976</u>	<u>1977</u>
40 db	602 db	430 db	679 db

Az egyre szükségesebbé váló biometriai méretada-

tokat pedig csak nagyobb létszámú madár egyszerrefogásával érdemes végezni.

Ifj.Homoki-Nagy István kollégámmal néhány éve már próbálkoztunk molnárfecske gyűrűzéssel. Eddig csak a halkiemelő szák mintájára készített nyeles „hálózacsókó” adott némileg elfogadható eredményt. A nyeles hálót akkor igazítottuk a fészekre, amikor az öreg madár etetni bebujt. Ezzel a módszerrel csak fiókas fészeknél és addig lehet csak fogni, amíg az etetés benn a fészek mélyén történik. A fészket építő vagy tojásain kotló öreg madár, vagy a fészkekről-fészkekre vándorló, ki-bejáró fiatalok nem jönnek ki a fészkekből míg a hálósák ott lóg.

Igy legjobb esetben is a lakott fészkeknek $\frac{1}{3}$ -ából lehet kifogni egy, ritkábban mind a két öreg madarat. A telep többi lakója miatt később, néhány nap múlva újra vissza kell térni. Ilyenkor aztán megesik, hogy a fogási eredmények $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{5}$ -ét a nem nagy értékű visszafogások teszik. A munka többszöri zavarással jár és 25-30 fogott példány már jó eredménynek számít.

Miután a fészkekből való fióka vagy fiatal madár

kiszedést mint módszert a fészekrongálódás miatt megengedhetetlennek ítéltük, kézenfekvő volt a függöny hálók használata.

Erdőkertesen Pozsonyi István tagtársunk által felderített, 175 fészket számláló fészektelepen VIII.10-én egy 12 m-es hálót két 3,5 m-es lécre erősítettünk. A lécek egyik végét „kampóval” az esőcsatornába akasztottuk be, az alsó végüket pedig a falhoz huzva rögzítettük. A háló két végén maradó háromszögletű nyílásokat lengő papírdarabokkal zártuk le. Hajnali fél ötkor állt a háló és másfél óra alatt 150 madarat sikerült megjelölnünk. A másik nagylétszámú - 60 fészekből álló - telep a gödi vasutállomás átjárójában volt. Augusztus 16-án a 4,5 m magas átjárót mindkét oldalról, teljes szélességben egy-egy hálóval zártuk le. Az alul maradó 1,5 m-es nyitott részt papírcsikokkal igyekeztünk lezárni.

Eredmények:

Gyűrűzési hely	Dátum	A befogás ideje	Gyűrűzött db	Ebből juv.%
Erdőkertés	VIII.10.	4,45-615	150	55
Göd	VIII.16.	4,55-530	75	42

Következtetések:

- A vékonyszálú - japán - háló a jobb a világos falak előtt,
- A hálót nagylétszámú fészektelepeken érdemes felrakni,
- A hálót pirkadat előtt, a madarak ébredése előtt kell felrakni, törekedni kell a teljes lezárásra /háló aljának falhoz feszítése, riasztó papircsikok, stb/
- A módszer bármikor alkalmazható, azonban akkor látszik legeredményesebbnek, amikor már sok a kirepült fiatal madár. Ezek a fiatalok még egész későn /VIII.16./ is tömegesen a fészkekben éjszakáznak,
- A madarak pirkadat után ébrednek. A fogás körülbelül egy-másfél óráig tömeges, egy idő után hirtelen lecsökken. A kívülről jövő - igen kisszámú - madár között egyre több a frissen gyűrűzött. Ekkor a hálót le lehet szerelni, de az etetés zavartalanságának biztosítása miatt egyébként is abba kell hagyni a munkát.

Bizom abban, hogy e módszer leírásával néhány gyűrűzőtárs figyelmét sikerült a molnárfecskére irányítani, sikerül ötletet adni. A tapasztalásokat, más eredményes módszerek közlését szívesen veszi

Brellos Tamás

Magyar gyűrűzések külföldi visszajelentéseiből

Bakcsó /*Nycticorax nycticorax*/: jelölték mint fiókat Mőzs közelében 1977.6.8-án /Jaszenovics T./, megkerült Mopti mellett /Mali közt./ 1977. augusztusában.

Kis lile /*Charadrius dubius*/: gyűrűzték Tata mellett 1977.8.27-én /Mag L./, fogták Latina határában /Italia/ 1978.3.30-án.

Küszvágó csér /*Sterna hirundo*/: fiókaként jelölték a Csaj-tavon Csanytelek közelében 1977.6.24-én /Molnár L./, visszafogták Pori /Burgas/ közelében 1978. tavaszán.

Énekes rigó /*Turdus philomelos*/: mint fiatal madarat gyűrűzték Budakeszin 1977.7.30-án /Danka Gy./, lelőtték Róma közelében 1978. I.16-án.

Fekete rigó /*Turdus merula*/: Vác mellett fióka-

korban gyűrűzték 1977.5.22-én /Dénes J./,
lelőtték Viterbo határában /Italia/ 1978.I.
15-én.

Kis poszáta /*Sylvia curruca*/: Pomáz közelében
mint öreg madarat jelölték 1976.8.28-án
/Várad F./, ellenőrizték Braband mellett
/Jylland, Dánia/ 1978.5.13-án.

Zöldike /*Chloris chloris*/: mint fiatal madarat
gyűrűzték Vác közelében 1977.8.9-én /Dénes
J./, visszajelentették Patras közeléből
/Görögország/ 1978.2.25-én.

Külföldi gyűrűzések magyar visszajelentéseiből.

Vetési lud /*Anser fabalis*/: öreg tojó, jelölték
az NDK-ban /Gülper-See/ 1976.10.22-én, le-
lőtték Tatán 1978.I.15-én.

Vetési lud /*Anser fabalis*/: fiatal tojó, gyűrűz-
ték az NDK-ban /Gülper-See/ 1977.10.14-én,
lőtték Tata közelében 1978.I.2-án.

Barna rétihéja /*Circus aeruginosus*/: fiókaként
jelölték Bromarv közelében /Finnország/
1975.7.18-án, mérgezett tojások mellett el-
hullva találták Alap /Fejér m./ közelében
1978.4.24-én.

Barna rétihéja /*Circus aeruginosus*/: jelölték mint fiókát Pähksaar mellett /Észtország/ 1974.7.12-én, mérgezett tojásoktól elpusztult Farnos közelében 1978.4.15-én.

Pajzsoscankó /*Philomachus pugnax*/: him, jelölték Konna közelében /Mali közt./ 1977.3.11-én, elhullva találták Taktaharkány határában 1978.4.13-án.

Molnárfejske /*Delichon urbica*/: öreg madár, gyűrűzték Málta szigetén 1977.5.10-én, megkeült Orosháza mellett 1978.4.5-én.

Partifejske /*Riparia riparia*/: tojó, jelölték Novi Sad közelében 1976.8.18-án, hálózás közben ellenőrizték a Csaj-tónál /Csanytelek/ 1978.6.16-án /Molnár L./

Foltos nádiposzáta /*Acrocephalus schoenobaenus*/: mint fiatal madarat jelölték Illmitz közelében /Ausztrua/ 1977.7.20-án, ellenőrizték Balatonberényben a MME gyűrűző táborban 1978.7.2.-án.

Fekete és énekes rigó fészkelések összehasonlítása a Zagyva forrásvidékéről 1965 - 1978.

A Zagyva forrásvidéke leggyakoribb költőmadarai közé tartozik a fekete és az énekes rigó. Ugyólván mindenféle biotópon előfordulnak illetve költenek. Igy napos, bokros hegyoldali legelők, árnyékos bükkösök, gyertyánosok, fenyvesek, akácok és cseresek. Legkedveltebb fészkelőhelyeik az akácok és a cseresek, bükkösök szakadékos árkainak csüngő gyökérzetei. A mélyebb árkok oldalain, partjain gyakori a talajra épített fekete rigó fészkek, főleg az idősebb fák tövi részén. Az énekes rigó ritkábban fészkel talajra, de azért nem sorolható a magasan fészkelő madarak közé. A fészkelési magasság mindkét fajnál csaknem egyezik. Igy, a talajtól kezdődően 3 méterig mindenféle magasságban találtam fészkeiket. A tojások száma mindkét fajnál 4-5, ritkán 6. A fekete rigónál nagyon gyakori a 4-es alj, ezzel szemben az énekes rigónál ez ritkaságszámba megy, és általában 5 tojás van a fészkekben. A 6-os alj mindkét fajnál nagyon ritkán fordul elő. Az alábbi felsorolásban közlöm a 14

év során általam talált fekete és énekes rigó fészkek mennyiségi adatait, valamint a kettő közötti különbözeti számot. Érdeemes megfigyelni az 1965-66-os adatokat, ahol a két faj fészkeinek számánál csak 1-1 volt az eltérés, illetve azonosnak mondható a fészkelési mennyiség! A további adatoknál látható az énekes rigó állomány fokozatos csökkenése. A fekete rigónál nem észlelhető állomány csökkenés! 1971-ben és 1978-ban azonos a fekete rigó fészkek száma, azonban az 1971-es 48 - 38-as arányszámmal szemben az 1978-as 48 - 23 ! A kettő közötti különbözeti szám 10, illetve 25 volt!

<i>Évszámok</i>	<i>Fekete rigó fészkek száma</i>	<i>Énekes rigó fészkek száma</i>	<i>A kettő közti különbség</i>
1965	79	78	1
1966	61	60	1
1967	62	32	30
1968	82	42	40
1969	61	26	35
1970	49	34	15
1971	48	38	10
1972	64	33	31
1973	39	17	22
1974	51	12	39
1975	60	22	38
1976	49	15	34
1977	62	20	42
1978	48	23	25
<i>Ö s s z e s e n :</i>	815	452	363

Varga Ferenc

Táplálkozó madarak felégetett buzatarlón

1978. 8. 7-én Gyoma-Pókhalom /Békés m./ térségében derült nyári időben a fátlan mezőgazdasági területen fekvő nagykiterjedésű felégetett buzatarlón népes táplálkozó madár csapatokat figyeltem meg. Kb. 2000-2200 goda /*Limosa limosa*/, 3800-4000 pajzsoscankó /*Philomachus pugnax*/ és kb. 1200 dankasirály /*Larus ridibundus*/ szedegetett ott békés egyetértésben. A felvett táplálékot nem tudtam meghatározni, de feltehetőleg a kipergett és megpörkölődött buzaszemeket csipegették össze.

Nagy Imre

Jól sikerült kirándulás.

A két budapesti Helyi Csoport fiataljaiból összegyűlt csoporttal október 1-én jól sikerült madártani kirándulást tettünk a Dinnyési Ivadék-nevelő Tógazdaság halastavainak és a Dinnyés-Fertői rezervátumnak egyébként zárt illetve csak külön engedéllyel látogatható területein. Sajnos a szombati esős idő bizonyára sok fiatal elriasztott az uttól, de akik mégis nekivágtunk iga-

zán nem panaszkodhatunk a vasárnapi időjárásra. A kirándulás során számos egyéb faj mellett 3 vörösnnyaku vöcsköt és egy csapatban kb. 300 nyári ludat figyeltünk meg. Jó alkalmat nyújtott az ut, mint a korábban Farnosra szervezett kirándulás is, a fajismereti tudás csiszolására és egymás jobb megismerésére. A fővárosban lakó fiatalok részére a jövőben is fogunk szervezni ilyen közös madártani kirándulásokat és reméljük, hogy a vidéki csoportok is átveszik majd a példát.

S.E.

Felhívás budapesti tagtársainkhoz

Az utóbbi években, talán azzal egyidőben, hogy a verebek nagy tömegei elmaradtak a fővárosi utcák és terek fáiról, egyre gyakrabban látni Budapest felett éjszakára behuzó seregélycsapatokat. A jelenség, mint urbanizációs probléma, feltétlenül figyelmet érdemel, éppen ezért kérjük tagtársainktól az éjszakázóhelyek és az odajáró madarak becsült számának bejelentését /pl. IX.ker. Szamuely u.7.udvaron álló nagy gesztenyefán esetenként kb. 300-400 pd./ Az éjszakázásra beülő

seregélyek jelenlétét nem nehéz megállapítani, mert az első példányok már délután elfoglalják helyeiket s attól kezdve folyamatosan énekelgetnek egészen a sötétség beálltáig. Jó lenne ha a két budapesti Helyi Csoport felvenné munkatervébe a főváros seregély-éjszakázóhelyeinek felmérését és az elkövetkező években is rendszeresen megfigyeléseket végeznének e téren. Érdekes lenne megtudni, mikor indul meg a csapatok beáramlása ősszel és később mikor kezdenek fokozatosan eltűnni a madarak. Az ezzel kapcsolatos jelentéseket kérjük szezón végén a Helyi Csoportok titkárainak leadni, akik azokat összegyűjtve a központi irodába továbbítják. Az ezzel és az anyaggyűjtéssel kapcsolatos fáradozást előre is nagyon köszönjük.

Schmidt Egon

F e l h i v á s!

Kérjük mindazon tagtársainkat, akik gyűrűs madarak elhullásáról, vagy vadászható fajok esetében lelövéséről szereznek tudomást, igyekezzenek megszerezni a gyűrűt és azt az adatokkal együtt /lelőhely, dátum, bejelentő neve, a madár faja/

/ha lehet kora, neme is/ küldjék be az egyesület központi irodája címére.

Schmidt Egon

F e l h i v á s!

Az MME Ökológiai és Etológiai Szakosztálynak 1979 február 6-án d.u. 5. órakor tartandó összejövetelén az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állatrendszertani és Ökológiai Tanszékén /Budapest, VIII.ker. Puskin u.3. I.em.; 5 percre az Astoria metro-megállótól/ a következő két előadás hangzik el, amelyre a Szakosztály szeretettel vár minden érdeklődőt:

- 1./ Madarak társas viselkedésének laboratóriumi vizsgálata.
- 2./ Zoológiai tanulmányuton Mongóliában.

Sasvári Lajos

1864

...

...

...

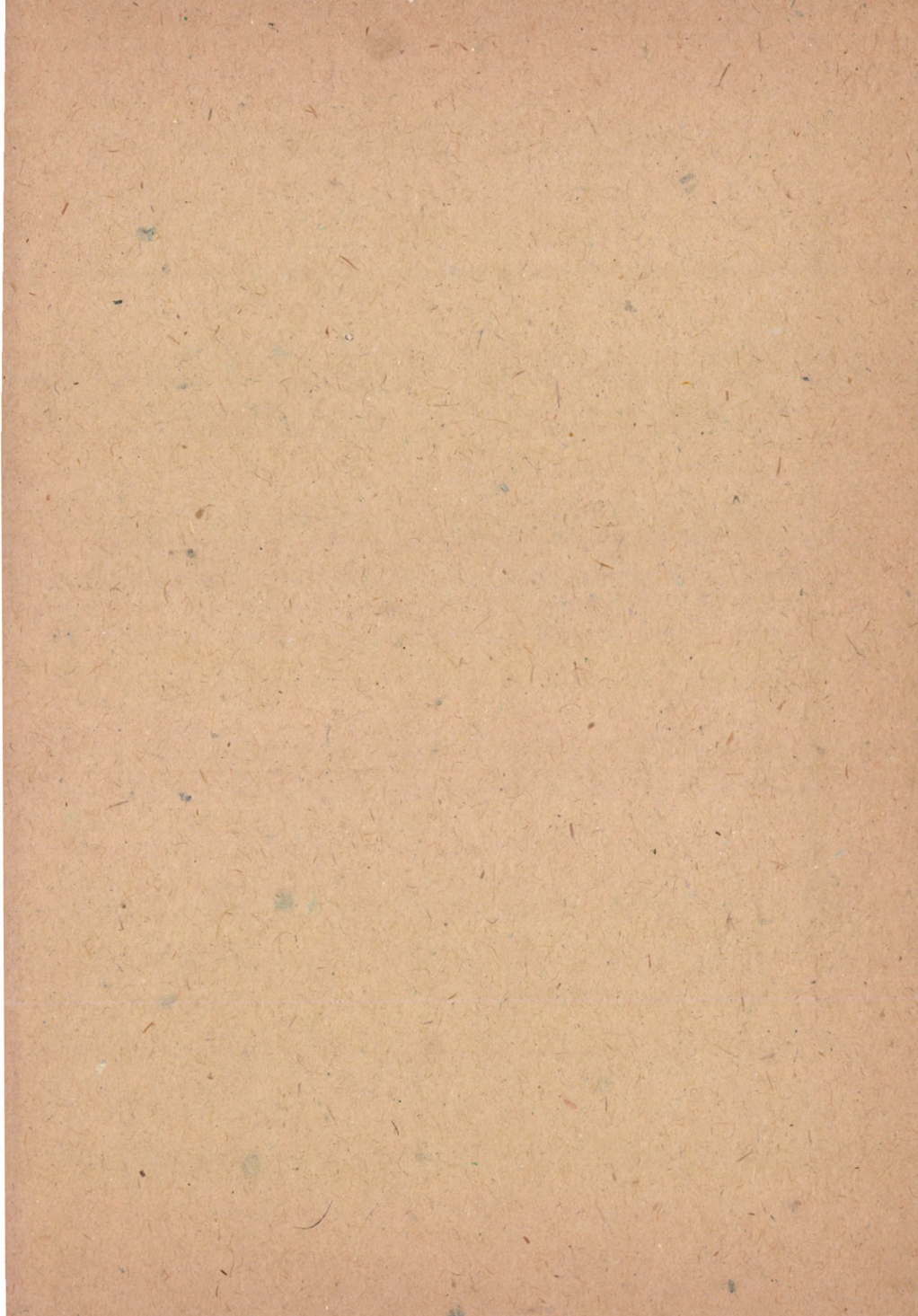
...

...

...

...

...

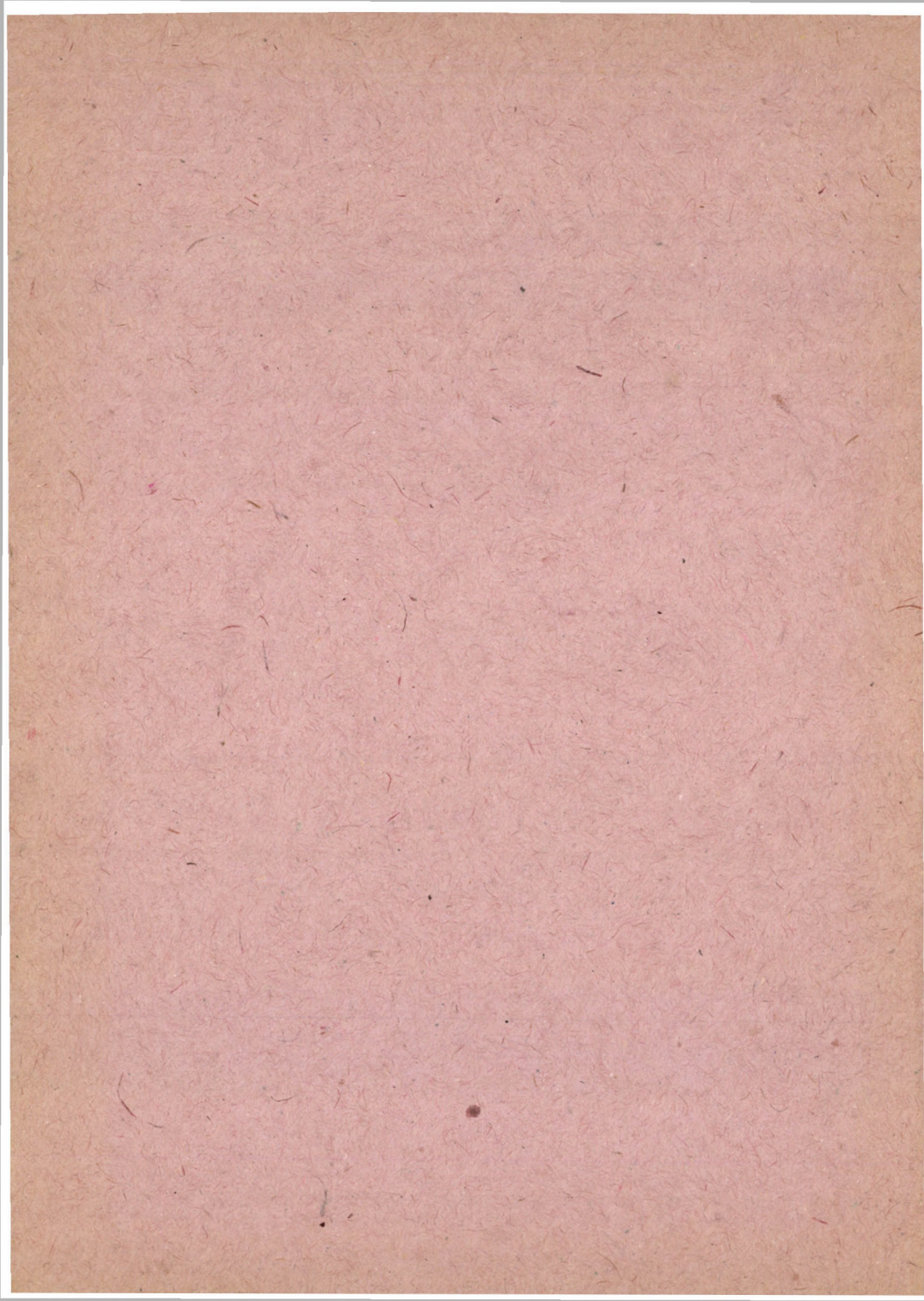

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

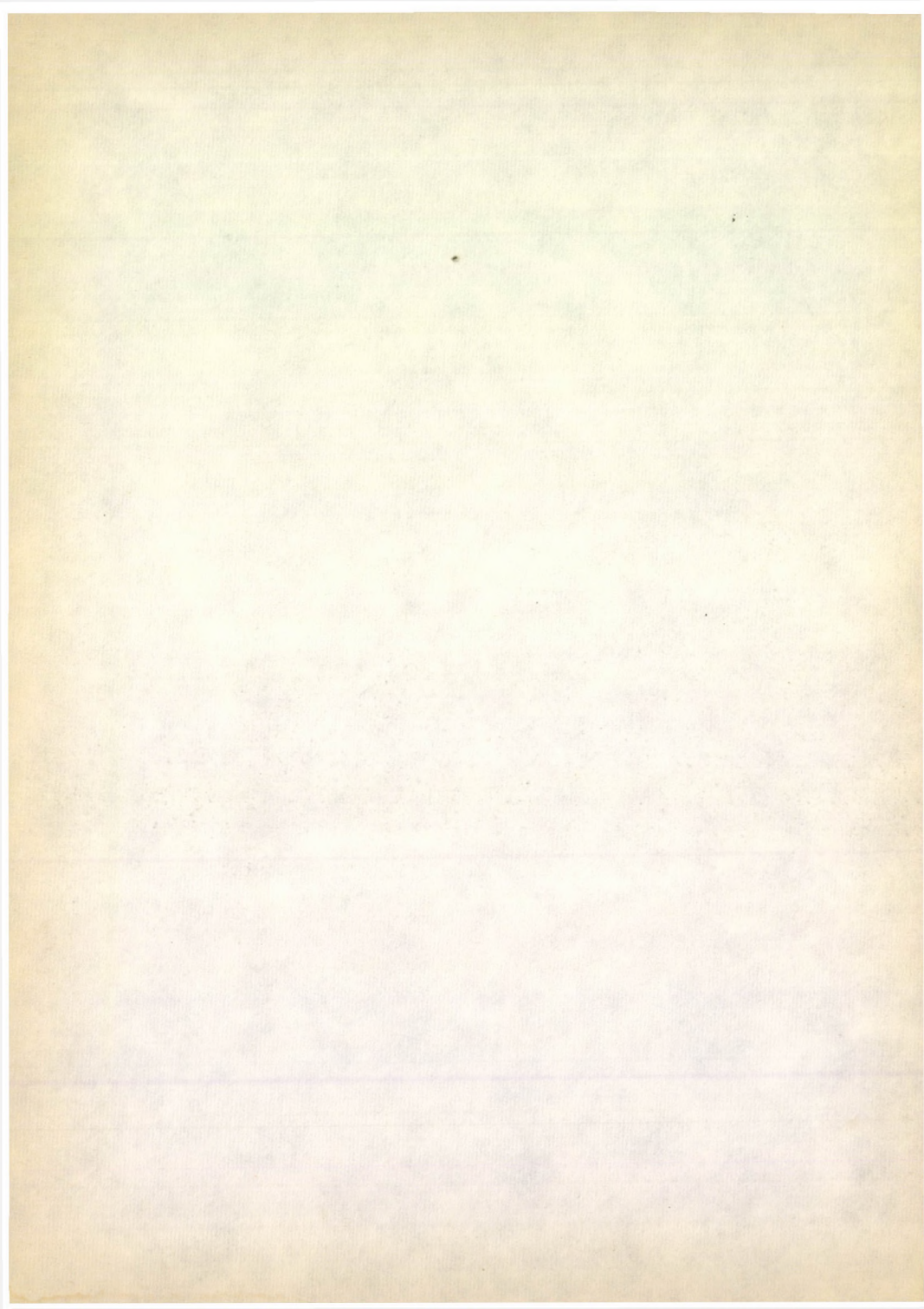
1024 BUDAPEST, II., Keléti Károly u. 48.

Magyar Madártani Egyesület
1024. B u d a p e s t ,
Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1978. november - december

Beszámoló a MME Választmányi üléséről

A hagyományokhoz híven okt. 20-21-22-én Pilismaróton rendeztük meg Egyesületünk kibővített Elnökségi-Választmányi ülését. A Parkerdőgazdaság hangulatos turistaközpontjában, a festői Hoffmann-kunyhóban került sor a háromnapos munkaértkezletre. Kényelmes körülmények között, finom ételek és remek kiszolgálás mellett /köszönhető ez kedves tagtársainknak/ folyhatott le Egyesületünk egyik legjelentősebb testületi összejövelete. A késő estébe nyúló viták, tervegyeztetések és ötletek megtárgyalása után felüdülésként hatott néhány diavetítéssel egybekötött élménybeszámoló. Az első napon Elnökünk számolt be a Nemzetközi Madárvédelmi Tanács ezévi ülésén szerzett tapasztalatakról, majd előadását diavetítéssel zárta be.

Szombat reggel közel hetven résztvevővel kezdődött meg a Helyi Csoportok beszámolóinak sora. A beszámolókból egyértelműen megállapíthattuk, hogy a sok gond és szervezeti nehézség ellenére Egyesületünk töretlenül halad kitűzött céljai elérése felé. Akadt szerényebb eredményeket tartalmazó beszámoló, de volt olyan is, amelyet valamennyien komoly megelégedéssel hallgattunk végig.

A Szakosztályok beszámolója kevésbé volt mutató, hiszen valamennyi szűkebb madártani munka eredményeit, illetve nehézségeit tartalmazta.

A beszámolókat követően az OKTH képviselőjében dr. Győry Jenő értékelte Egyesületünk munkáját és felhívta a figyelmet a taglétszám növelésének szükségességére, az OKTH helyi szerveivel való jobb együttműködésre, a hatékonyabb tájékoztatásra. Kérte, hogy a védett vagy védelemre javasolt területek madártani felméréseit folyamatosan végezzük, különös tekintettel a kritikus fajokra, továbbá a jobb munka érdekében egységes irányelvek lefektetését tartja kívánatosnak.

A hozzászólások és javaslatok megvitatása után Lőrincz István diájt tekintettük meg a réti sasok téli etetéséről, mely egyben az aznapi program befejezését is jelentette.

Vasárnap reggel az Elnökség adott tájékoztatást az elmúlt időszak főbb eseményeiről. A Magyar Tudományos Akadémiával kötött szerződésünk ez év végén lejár. Így mindenképpen szükséges a beszámolók határidőre történő elkészítése. A ragadozómadár visszavadító telep már fogadóképes, a Mátában került végleges elhelyezésre. Majd Haraszthy László számolt be a Főtitkárral közösen Angliában tett turista utjukról,

amelynek itthon hasznosítható tapasztalatait részletesen elemezték és ez alapján javaslatot tettek a propaganda tevékenység továbbfejlesztésére és a tagtoborzás módjára.

A kétnapos ülés utolsó napirendi pontjaként egyhangú szavazattal főbb határozatok születtek, mely határozatok egyben jól körvonalazzák Egyesületünk további céljait a madárvédelem és madártani kutatás terén.

- A madárvédelem népszerűsítésére az Egyesület kiadja a Madártani Tájékoztató különszámát.
- A Választmány megbizta az Elnökséget, hogy a Küldöttközgyűlésre - az elhangzottak figyelembevételével - dolgozza ki az Egyesületen belüli jutalmazás rendszerét.
- Dolgozzon ki az Elnökség új módszert a tagság toborzására.
- A Választmány elfogadta Jaszenovics Tibor javaslatát, mely szerint 1979-ben kezdjük meg a gyurgyalag állomány országos felmérését. Egyben az 1979. évet a „Gyurgyalag évének” nyilvánította.
- A Választmány megbizta az Elnökséget a faunisztikai ponttérkép elkészítésével.
- Megbizta az Elnökséget a hazánkra vonatkozó ún. „Vörös könyv” anyagának előkészítésére.

A határozatok megszavazása után Dr. Jánossy Dénes méltatta a Választmányi ülés eredményességét. Megköszönte a szervezők és a jelenlevők odaadó munkáját. Röviden, de annál hangsúlyozottabban fejtette ki, hogy a madárvédelemért, különösen a ragadozók védelméért az Egyesület minden tagja és tisztségviselője tegyen meg mindent és e tekintetben egységesen foglaljon állást. Ezekután az ülést bezárta.

Kállay György
főtitkár

F A U N I S Z T I K A

Fészkelési hírek a Hortobágyról. 1978.

I. Rét-mocsár, halastavak fészkelői.

A HNP biotópfenntartó és fejlesztő munkája 1977-ben a Feketeréten ért el kimagasló eredményt /1000 pár dan-
kasirály, 220 pár fattyuszerkő, 70-80 pár fehérszár-
nyu szerkő, 100 pár feketenyaku vöcsök, 3 pár gólya-
tölcs stb./. Az idén technikai okokból szünetelt a
vizelárasztás és a mocsár szinte teljesen üres volt!
A Kunkápolnási mocsárban rendszeresen folyik a viz-
feltöltés, itt viszont az eutrofizáció problémája vár
megoldásra, különben a szárt gyékényes, nádas biotópok
előretörése a fészkelő fajok elszegényedését eredmé-
nyezi.

1. Gémtelepek: Kanalasgém 150 párban fészkel a Nagyhalastavon.

Nagy kócsag 40 pár /30 pár a Halastavon, 8 pár a Kunkápolnási mocsárban/. A Tisza II. vizlépcső északi, elöntött területén /erdei gémtelenen, fán!/ valószínűleg több fészkel, mint tavaly /20-30 pár/. Az idej nagy áradások miatt csak a táplálkozók megfigyelése adott lehetőséget az állomány megállapítására.

Vörös gém a HNP legjellemzőbb nádi fészkelője. Legnagyobb kolóniája a Kunkápolnási mocsárban mintegy 80 pár.

2. Szerkőtelepek: A múlt évihez képest kisebb számban fészkeltek.

Fattyszerkő 100-120 pár /Darvas 70-80 pár, Halastó 35-40 pár/. Fehérszárnyu szerkő 50 pár 5 kisebb telepen /Polturás, Kincses, Agotai Kékes, Angyalházi Nagyrét, Nyirő lapos/. Kormos szerkő kis számban fészkel. A sirdálytelepen is alacsony volt a népesség. Vörösnyaku vöcsök 10 pár fölött fészkel a Darvasban és a Kis Kondás nevű ma már nem használt halastóban.

3. Csikosfejű nádiposzáta: Az utóbbi években a gyarapodó vizenyős rétek avas állománya kedvező élőhelyük. Több mint 50 éneklő himet számláltunk.

4. Gulipán: Az utóbbi években mindinkább rendszeres fészkelője a Hortobágnak. Ez évben 10-12 pár fészkelte /Balmazújvárosi Nagyszék, Akadémiai libausztató, Villongó/. Gólyatöcs az idén nem költött.

II. A füvespuszta fészkelői.

Az idei nagy esőzések egyrészt az élőhelyek elöntése, másrészt a vegetáció túlnövése miatt nagyon zavarták a fészkeléseket. Sok volt az eredménytelen költés.

Székicsér: Igen megkésve, kisebb kolóniákra szakadozva és többnyire eredménytelenül költött 100-120 pár. Két újabb fészkelőhely viszont északon örvendetes /Balmazújvárosi Nagyszék és a Darukarinkó/.

Székipcásirta: Szokott fészkelőhelyein legalább 250-300 párban költött.

Ugartyuk: Angyalházi, Madaras pusztai, Agota pusztai költéseit regisztráltuk s újabb fészkelőhelye került elő Nagyiván közvetlen közelében a Betyárpáskomon.

Széki lile: 20-25 pár. A Balmazújvárosi Nagyszéken állandó, s nagyobb a populáció, a HNP egyéb szikesein igen felmorzsolódott állománya él /Nyirő, Angyalháza, Szelencés, Madarasi puszta/.

Tuzokállományunk: A déli /Nagyiván-Nádudvar-Püspökkladány-Karcag Tilalmas között/ állomány mintegy 120 db.

Északon /Bagota-Hargita/ kisebb fogyó állomány 20-30/
Az ivararány helyreállt, sőt lassan a hímek száma nagyobb, a szaporodás mégis igen lassu.

III. Ártéri és pusztai erdők fészkelői.

1. Erdei gémtelpek: Tiszafüred-Egyek-Ároktő árterén 3 nagy gémtelep van, de az idei nagy árvizek és a Tisza II. vizlépcső fokozatos feltöltése miatt nem tudtuk pontosan ellenőrizni az állományt. A Hortobágyon jelenleg már 7 erdei gémtelep ismerünk. A halastavak és egyéb vizes élőhelyek kiváló táplálkozási lehetőséget biztosítanak számukra, létrejöttüket a tiszártéri telepek kirajzásának tulajdoníthatjuk. Sokszor teljesen száraz valamennyi gémelek által lakott erdő.

Bakcsó. A telepek domináns, sokszor kizárólagos faja. Több mint 2000 pár.

Szürke gém. 300 pár, főleg az ártéren.

Kis kócsag. 100-120 pár, nagyrészt az ártéren. A hortobágyi gémtelpeken rendszeresen, de csak kisebb számban költ.

Üstökös gém. 80-100 pár. Az ártéren több, a Hortobágyon kevesebb költött.

Kárókatona. Ártéri fészkelése 1977-ben bizonyosodott be.

Batla. Minden évben észleljük, de bizonyított fészkelése csak a Borzas erdőből ismert, utoljára 1972-ből.

2. Kék vércse. Legalább 1000 párra becsüljük a fészkelő állományt. Nyárvégi gyülekezésük idején több száz darab verődik össze. A főleg rovattal táplálkozó kis ragadozók még jól szaporodnak. Az idén a Szálkahalmi erdő varjutelepén 50 db pusztult el a varjak által behozott baromfipestisben.

A Hortobágyon egyre fejlődő juh, liba, kacs, gyöngyös tenyésztés kedvez a vetési varjunak. Tulzsaporodásuk a többi tulzsaporodott madárfajjal együtt /tőkés réce, dankasirály, seregély, balkáni gerle, veréb stb./ a HNP-nek, de minden madár- és természetvédőnek is egyik legnehezebb problémája.

A HNP munkatársai

Néhány madárfaj állományadata a Kiskunsági Nemzeti Park területén 1978-ban.

Nagy kócsag /*Casmerodius albus*/: Szabadszállás, Kisrét 25 pár, Fülöpháza, Kondor-tó 2 pár, Izsák, Kolon-tó kb. 15 pár.

Kis kócsag /*Egretta garzetta*/: Izsák, Kolon-tó 5 pár.

Ústökös gém /*Ardeola ralloides*/: Izsák, Kolon-tó kb.
20 pár.

Kanalasgém /*Platalea leucorodia*/: Szabadszállás, Kis-
rét, kb. 10 pár, Izsák, Kolon-tó kb. 10 pár.

Széki lile /*Charadrius alexandrinus*/: Szabadszállás,
Zab-szék 8 pár, Fülöpszállás, Kelemen-szék kb. 10
pár.

Kis lile /*Ch. dubius*/: Dömsöd, Urbő-pusztá 2 pár /ka-
vicsbányában/.

Gulipán /*Recurvirostra avosetta*/: Dömsöd, Apaj-pusztá
3 pár, Szabadszállás, Zab-szék 17 pár, Fülöpszál-
lás, Kelemen-szék kb. 20 pár, Fülöpháza, Kondor-tó
7 pár, Szappan-szék 3 pár, Szivós-szék 4 pár, Bó-
csa, Szappanos-tó és környéke 20 pár.

Ugartyuk /*Burhinus oedienemus*/: Fülöpháza tágabb kör-
nyékén 9 pár /Szenek Zoltán/.

Dankasirály /*Larus ridibundus*/: Szabadszállás, Pipás-
rét 200 pár, Zab-szék 200 pár, Fülöpszállás, Kele-
men-szék 3000 pár, Fülöpháza, Szivós-szék 500 pár,
Bócsa, Szappanos-tó kb. 400 pár.

Szalakóta /*Coracias garrulus*/: Lakitelek, Tőser-
dő 1 pár, Fülöpháza körzete 6 pár, Izsák, Kolon-tó
környéke 4 pár, Bócsa, Szappanos-tó környéke 2
pár, Bugac, Kis-pusztá és Nagy-pusztá környéke
5 pár.

Vetési varju /*Corvus frugilegus*/: Dömsöd, Kispataji-
erdők kb. 400 pár.

Bankovics Attila

*A réti tücsökmadár /Locustella naevia/
hansági elterjedése*

A Magyarországon fészkelő három tücsökmadárfaj között a legkritkább és csak helyenként fordul elő a réti tücsökmadár. Vonulási időben több helyen is megfigyelték, de költésével kapcsolatban ismereteink még nagyon hiányosak. Mint fészkelőt ismerjük a Kisbalatonból, Ócsa környékéről, a Fertő vidékéről, Sárospatak és Tárnok határából, de feltehetőleg költ a Hortobágyon és az Ipolyszögi égerláp területén, ahol 1976-ban fészkelési időben figyeltem meg.

A réti tücsökmadár számszerű adatokkal bizonyítható legnagyobb populációja azonban a Hansági Tájvédelmi Körzet területén van. 1975. óta végeztünk megfigyeléseket a fajra vonatkozólag. Az állomány többsége a Lébény mellett elterülő észak-hansági területhez kötődik, míg az Acsalag-Osli határában a Dél-hansági területen csupán néhány pár él a Király-tói égerestől északra fekvő réteken, kaszálókon. A Bősárványtól nyugatra fekvő nedves talaju réten szintén hallottam 1-2 himet énekelni.

Költési időben megfigyelt példányok területi elosztása az Észak-Hanságban Lébénynél:

<i>Urhanyi rétek</i>	<i>45-50 pd</i>
<i>Ujerdő és környéke</i>	<i>15-20 pd</i>
<i>Polgári-pintérhany</i>	<i>50-60 pd</i>
<i>Fizfaszigetek</i>	<i>10-14 pd</i>
<i>Tizkapás-bombázók</i>	<i>18-20 pd</i>

Költési időben Fehér-tó területén egy alkalommal hallottam énekelni, vonuláskor rendszeresen előfordul. Tavaszi vonuláskor a csatornákat szegélyező száraz csalán és őszi aranyvessző társulásokban figyelhető meg nagy számban.

A réti tücsökmadár egyhangu pirregő éneke merőben eltér a berki tücsökmadár szaggatott énekétől. A nádi tücsökmadár hangjától abban különbözik, hogy nem olyan tompa, élesebb, fémesen csengő, folyamatos pirregés. Éneklés közben fejét különböző irányba forgatja, ezért néha közelebbinek és távolabbinak hallatszik.

Háta és feje foltozott, ami eleve kizárja a másik két fajtársával történő összetévesztés lehetőségét. Április végén jelennek meg a területen és nem sokkal később már hozzálátnak a költéshez. A fészket általában a rét egy tájékozódási pontja, magasabb növényzet, bokor, ritka fasor közelében, fűcsomó tövébe, mélye-

désbe rakja. Költési időben amugy is rejtőzködő életmódját fokozza. A fészekhez és a fészektől a fűben a talaj szintjén mozog. Him és tojó eteti a fiókákat A Lébény melletti védett területek remélhetőleg még hosszú ideig biztosítják e faj életfeltételeit.

Fülöp Tibor

A makádi géntelep

A makádi géntelep már 33 éve a Csepel-sziget egyik legnagyobb természeti értéke. Kialakulását 1945-ben a híres adonyi, valamint a dömsödi telepek pusztulása okozta. Az első hirt Dr. Vertse Albert adta róla, amikor az 1949-51-es évek fészeklő fajairól számol be. Ebben az időben 40-50 pár szürke gém /*Ardea cinerea*/, 20-30 pár bakcsó /*Nycticorax nycticorax*/, valamint - 1950-ben - 6 pár kormorán /*Phalacrocorax carbo*/ fészkeltek itt. A telep állománya, 1955-től, a halastó megépítésétől kezdődően ugrásszerűen megnőtt. Sajnos az 1951-73 közötti időszakról nincsenek feljegyzések, csak a lőjegyzékekből következtethetünk a fészklő fajok számára!

Magam, 1974-től kísérem figyelemmel a telep életét. Ez idő alatt, az alábbi fajok fészkelését állapítottam meg:

	1974	1975	1976	1977	1978
szürke gém / <i>Ardea cinerea</i> /	18	19	20-25	17	40
vörös gém / <i>Ardea purpurea</i> /	8	6	-	-	-
üstökös gém / <i>Ardeola ralloides</i> /	4	8-10	10	9	7
kis kócsag / <i>Egretta garzetta</i> /	8	8-10	6-8	11	18
bakcsó / <i>Nycticorax nycticorax</i> /	64	150	100	60-70	160-180

Külön figyelemre méltónak tartom a vörös gém 1974-75 évi fán való fészkelését!

A telepet utoljára 1974-ben lőtték, ennek következtében csökkent le pl. a bakcsó párok száma a kezdő 150-160-ról, 64-re.

Különösen örvendetes a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság ráckevei erdőszetének a védelemben való részvétele! A telepet és azt körülvevő erdőt 1974-től védelem alá helyezte, hogy a gémelek háborítatlanságát biztosítsa!

A halastó bővítése, a zavartalan fészkelőhely minden bizonnyal a telep további fejlődését fogja elősegíteni, mint ahogy azt már az idén is tapasztalhattuk.

Hajtó Lajos

Gazdag ártéri génteleg Tiszafürednél

Az irodalomból több génteleg ismeretes tölgy és hazinyár erdőből. Az általam 1975-ben talált génteleg, egy 1962-ben telepített nemesnyár erdő vizenyősebb részére ültetett fehér fűz /*Salix alba*/ erdőrészben van. Három oldalról nemesnyáras, keletről sásos, gyékényes, kákás mocsár határolja. A szabályos sor- és tőtávolságra telepített erdő területe 3,5 hektár, a fák csucsmagassága 12-15 m., lombozata sűrű, zárt, talaja 5-6 hónapig vízzel borított, árnyékos, aljnövényzete gyér. A fészektelepen megfigyeléseket 1976-77 évben végeztem, 6-7 esetben juniustól augusztusig. A telepen: bakcsó 200-300, kis kócsag 100-150, szürke gém 20-30, üstökös gém 10-20 párban fészkel évente. 1977-ben megtelepedett 6 pár kormorán, és költött 1 pár kanalasgém is. A génteleg különlegessége a fűzfákon fészkelő nagy kócsagok. 1976-ban 8 fészekben 21 fióka érte el a pelyhes időszak végét és 18 ki is repült. 1977-ben 12 fészekben volt sikeres költés. A fészekteleg létrejöttének éve ismeretlen, de költés-időben a közelben táplálkozó fajok számából következtetve: bakcsó, kis kócsag, szürke gém, üstökös gém fészkelése már 1971-ben valószínű. A nagy kócsag költése 1974-ben biztosra vehető, szeptember elején 24 táplálkozó példányt észleltem a közelben.

A géntelep lakóinak sorsa, védelme sajnos nem megnyugtató. 1977-ben a „Tisza II.” miatt kitermelésre került a nemesnyár erdő és csak az utolsó pillanatban sikerült elérni, hogy a füzes megmaradjon. Annak ellenére, hogy természetvédelmi területről van szó, korlátozás nélkül szaporodik a közvetve zavaró csónakos horgászok száma, sőt augusztusban már egyéni vadászat is folyik a telep közelében. Sürgős intézkedésre van szükség ahhoz, hogy zavartalan legyen a géntelep környéke. Csak így biztosítható, hogy a megváltozott környezet ellenére is még sokáig költthesse-
nek a szigoruan védett fajok e nagylétszámú géptelepen.

Lipcsey Imre

Uj zsezsze alfaj a magyar faunában

Ziegner Antal tagtársunk ez év január első napjaiban egy a szokottnál világosabb színezetű zsezsét hozott irodánkba. A rendelkezésre álló irodalom, majd a Nemzeti Múzeum összehasonlító anyaga sem volt elegendő a biztos határozáshoz. Ezért a madarat elküldtük Prof. Dr. Finn Solomonsen-nek a téma legkiválóbb ismerőjének a Koppenhágai Múzeumba, ahol nagyszámú összehasonlító anyag segítségével a madarat *Acanthis flammea exilipes*-nek határozta. Segítségéért e helyről is köszönetet mondunk.

Külön dicséret illeti Ziegner Antal tagtársat, aki nemcsak felfigyelt a rendellenes szinezetre, de lépést is tett a madár helyes azonosítására.

Haraszthy László

Faunistikai adatok a Hortobágyról és környékéről

- 1978 november -

Kis kárókatona /*Phalacrocorax pygmaeus*/ Nov.12. Kun-
kápolnási mocsár, Darvas tó, 1 pd.

Nagy kócsag /*Egretta alba*/ Nov.11. Halastó, Kecskés
8 pd. Nov.13. Tiszafüred-Poroszló közötti védett
terület: 114 pd.!

Füstös réce /*Melanitta fusca*/ Nov.11. Ohati halastó,
1 pd.

Fekete réce /*Melanitta nigra*/ Nov.10, 11. Csécsi ha-
lastó, 1 pd.

Aranylile /*Pluvialis apricaria*/ Nov.11. Parajos, 14
pd., Nov.14. Kunmadarasi puszta, 8 pd.

Ujjaslile /*Pluvialis squatarola*/ Nov.11. Csécsi ha-
lastó, 1 pd. Nov.12. Hortobágy-Halastó, 3 pd.

Vándorsólyom /*Falco peregrinus*/ Nov.3-12 között rend-
szerezsen pihent és éjszakázott 1 pd. a nagyiváni
csordalegelő száraz akácán.

Dr. Kovács Gábor

Madártani adatok Zala megyéből 1978-ból

Bubos vöcsök /*Podiceps cristatus*/ a Zalaszentmihályi tavon 9 pár, a Zalaegerszeg-Andráshidi viztározón 1 pár költött.

Vörösnnyaku vöcsök /*Podiceps griseigena*/ Zalaszentmihályi tó, X.14. 1 ad pd.

Kárókatona /*Phalacrocorax carbo*/ Miklósfa halastavak, IV.6. 14 pd. IX.30. 4 pd.

Fekete gólya /*Ciconia nigra*/ Zalaszentmihály, VIII.25. 2 pd.

Vetési lud /*Anser fabalis*/ Zalaszentmihály, X.14. kb. 1600 pd.

Darázsölyv /*Pernis apivorus*/ Szemenyecsrönye, VII.26. 1 pd.; Szécsisziget, VII.26. 2 pd.

Halászsas /*Pandion haliaetus*/ Miklósfa halastavak, 1978.IX.30. 1 pd.

Ujjaslile /*Squatarola squatarola*/ Miklósfa halastavak, 1978.IX.30. 2 pd.

Parti lile /*Charadrius hiaticula*/ Miklósfa halastavak, 1978.IX.30. 4 pd.

Kis sárszalonka /*Lymnocyptes minimus*/ Pötréte, III.18. 1 pd.

Havasi partfutó /*Chalidris alpina*/ Miklósfa halastavak, IX.30. 36 pd.

Ezüstsirály /*Larus argentatus*/ Miklósfai halastavak,
IX.30. 5 ad. + 3 imm. pd.

Kék galamb /*Columba oenas*/ Tormafölde, VII.26. 7 pd.

Szürke küllő /*Picus canus*/ Kerkakutas, VII.27. 1 ad.
him pd.

Fekete harkály /*Dryocopus marius*/ bárszentmihályfa,
Zajda-erdő VII.25. 1 pd.

Barkóscinege /*Panurus biarmicus*/ Zalaszentmihály,
V.31. 2 repülő fiatal etetett 1 him.

Léprigó /*Turdus viscivorus*/ Szilvágy, VII.27. 1 pd.

Réti tücsökmadár /*Locustella naevia*/ Pötréte, VII.12.
7 pd.; Zalaszentmihály, VII.12. 1 pd.; Zalavég,
VII.11. 1 pd.

Barbácsy Zoltán

A dinnyési halastavak madarai

A dinnyési halivadéknevelő tógazdaságot már kiépítése kezdetétől /a 60-as évek legeleje/ figyelni kezdtük az agárdi „Chernel István” madárvártáról sűrűn ide-irányuló kirándulásokkal. Félő volt ugyanis, hogy a közvetlenül szomszédos rezervátum kócsagjai, gémjei ideszoknak, s ezáltal veszélynek teszik ki magukat. Az „összeütközés” nem is maradt el: a gazdaság a legkülönbözőbb módszerekkel igyekszik távoltartani a fehér gémekeket, de velük szemben általában nem él az

elpusztítás eszközeivel, ami az emberséges, sőt nagyvonalu jelenlegi vezetői szemléletnek köszönhető. Az 50-es évek legvégén még teljesen sík mező és nádas ma a gátakkal, az ezeken kialakult gazdag vegetációval és nádszegélyekkel változatos tájjá formálódott és számos madárnak otthont, vagy tartózkodási helyet nyújt. A terület a madárvárta első számú tanterepévé lett, ahová a vártai fiatalokat, vagy a felnőtt bel- és külföldi kutatókat mindig bátran elkalauzoljuk; csalódás nem ér bennünket. Az elmúlt nyár végén elnökünkkel: Dr. Jánossy Dénessel is ellátogattunk ide. A látottak őt is meglelégedéssel töltötték el.

Eddigi megfigyeléseink alapján az itt fészkelő madarak a következők:

bubos- és kis vöcsök, szárcsa, tőkés- és cigányréce, vizityuk, kis vizicsibe, guvat, goda, fácán, nádisármány, kékbegy, nádirigó, cserregő- és foltos nádiposzáta, nádi tücsökmadár, függő cinege, kakukk, cigánycsuk, rozsdás csuk, énekes nádiposzáta, barkós cinege, jégmadár, füsti fecske, szarka. /Pótlás: törpe gém./

A nyári időszakban itt megfigyelt, de nem fészkelő fajok: vörösnyaku vöcsök, kárókatona, bölömbika, kis- és nagy kócsag, kanalas-, vörös-, szürke-, selyemgém, bakcsó juv., fehér gólya, nyári lud, böjti-, barát-,

kendermagos-, csörgő-, kontyos réce, halászsas, barna rétihéja, vörös- és kék vércse, kis lile, bibic, havasi parfutó, pajzsos cankó, erdei-, réti-, billegető-, szürke cankó, sárszalonka, danka-, ezüst-, kis sirály, fehérszárnyu és kormos szerkő, küszvágó csér, balkáni gerle, sarlósfecske, molnár- és parti fecske, zöld küllő, nagy fakopács, barázda- és sárga billegető, csikosfejű nádiposzáta, tövisszuró gébics, tengelic, sárgarigó, vetési varju, csóka.

Radetzky Jenő

Madártani adatok a Tornai-karsztról

Két napos megfigyelésünk eredményeként több említésre érdemes fajjal találkoztunk. 1978. július 6-án reggel Szelcepusztánál néhány hektáros lucosban 2 keresztcsőrű /*Loxia curvirostra*/, 1 bubos cinege /*Parus cristatus*/ család /5-8/ és néhány királyka /*Regulus regulus*/ tartózkodott. Több helyen találkoztunk bajszos sármánnyal /*Emberiza cia*/ is: jul.6. Nagyoldal, 5 család; jul.7. Szőgliget-Ménes vgy. 3 éneklő him, Tarnanádaska 2 éneklő him. Az egyik elhagyott bányában kirepült fiókákat etetett egy kövirigó /*Monticola saxatilis*/ pár. Jul.7-én Szelcepusztánál haris /*Crex*

crex/ szólt, Szőgligetnél pedig egy darázsölyvet /Pernis apivorus/ láttunk.

Dandl József, Tömösváry Tibor

Dolmányos sirály /Larus marinus/ a Zab-széken

1978.X.25.-én Szabadszállás határában a Kiskunsági Nemzeti Park területéhez tartozó Zab-széken Buzetzký Győzővel egy dolmányos sirályt /Larus marinus/ figyeltünk meg. A kb. 2 éves fejlett dolmányu madár farka vége még mintás, lába husszinü volt. Mintegy 60 ezüst sirály /Larus argentatus/ társaságában állt a Zab-szék sekély vizében a tó széle közelében. Mintázata alapján feltételezem, hogy XI.7-én ugyanezt figyeltem meg ezen a helyen.

Bankvics Attila

A süttői gyurgyalag állomány 1978-ban

Érkezésük 1978.május 3., Schenk Sándor a süttői I/1. kőbánya kábeldaru kezelője ekkor 8 példányt látott. A bányák környéki löszfalakban fészkeltek. 1978.V.18-án a süttői földek felett már több példány repkedett. 1978.VIII.4-én a bikoli ut mentén, az I/1. bánya előtti oldal felett erősen szóltak a gyurgyalagok.

Itt több mozgott, egyszerre hármat láttam a magasfe-
szültség drótján. 5 példány biztosan volt, de lehe-
tett több is.

1978.VIII.27-én a dunamenti földek felett ismét hal-
lottam gyurgyalaghangot.

1978.IX.3. v. 4-én távozhattak. Benke Emilia a süttöi
határban estefelé 64 példányt számolt meg, amint a
Dunán átrepültek. Számuk a méhészek okozta pusztítás
miatt fogyóban van.

Dr.Sághy Antal

Süvöltő költése a Medves hegységben

1978.augusztus 20-án a Medves fennsík keleti peremén
egy süvöltő családot figyeltem meg.

A két öreg /him és tojó/, illetve az öt, még kiszine-
zetlen fióka, az utmenti bozótosban tartózkodott.

Biztosra vehető, hogy a süvöltők a közelben levő
Szilváskő északi oldalát borító, idős lucfenyvesben
költöttek és a család innét költözött a főleg szeder,
galagonya és iszalaggal borított sűrű bozótos hegyol-
dalba.

Varga Ferenc

Madármegfigyelések a Bácska északi részén
/Jugoszlávia/

1978. szeptember 5-én 12⁰⁰ órától 15⁰⁰ óráig derült napos időben, jó látási viszonyok mellett, 7 x 50-es távcsővel, a Csantavér-Szabadka földut, és a mindkét oldalát szegélyező kukorica, valamint napraforgótáblák közelében több ezer barázdabillegető /*Motacilla alba*/ és sárga billegető /*Motacilla flava*/ vonulását figyeltem meg. Ez a mezőgazdasági terület, Csantavér községtől 3-4 km-re É-ÉNY. irányban található. Az említett fajokat 8-10 m-re sikerült megközelíteni, de ilyenkor a táblákba berebbentek. Százalékban kifejezhető megoszlásuk: kb. 60 % *Motacilla alba*, 40 % *Motacilla flava*. A billegetők vonulási irányával megegyezően, É-ről D-DNY irányba 100-150 m magasan 62 gyurgyalag /*Merops apiaster*/ szoros csapatban történő átrepülését is megfigyeltem.

Bogdán István

Madárvonulási adatok Süttő környékéről 1978. év tavaszán és őszén

	Első megf.	Példány	Megf. helye	Megf. neve
Mezei pacsirta	1978.II.28.	6	Süttő bányakörz.	Schenk Sándor
Fehér gólya	III.24.	5	" "	" "
Seregély	II.25.		" Nagyhársfa	Dr.Sághy A.
Kakuk	IV.11.	1	" "	Schenk Sándor
Bubos banka	IV.15.	2	" "	" "
Kis poszáta	IV.21.	1	" énekel	Dr.Sághy A.
Kövirigó	IV.21.	2	" itt fészkel	Schenk Sándor
Barátka poszáta	IV.28.	1	" kert. Énekel	Dr.Sághy A.
Nyaktekerecs	V.3.	1	" " Megszólal	" "
Gyurgyalag	V.3.	8	" bányakörz.	Schenk Sándor
Sárgarigó	V.5.	1	" Megszólal	Dr.Sághy A.

Vetési lud

X.7.

Az első kis csapatot hallom süttői házunk felett. NY-i irányban repültek.

Dr.Sághy Antal

Késői limicola-vonulás Biharugrán

1978.XII.11-12-én a biharugrai halastavon meglepően sok partimadarat láttam:

- 5 pd aranylile /*Pluvialis apricaria*/
- 10 pd ujjaslile /*Squatarola squatarola*/
- 275 pd bibic /*Vanellus vanellus*/
- 80 pd havasi partfutó /*Calidris alpina*/
- 1 pd piroslábu cankó /*Tringa totanus*/
- 580 pd füstös cankó /*Tringa erythropus*/
- 73 pd póling /*Numenius arquata*/
- 51 pd sárszalonka /*Gallinago gallinago*/

Valószínűleg a lecsapolt halastavak bő táplálékbázisa és a nagy vízfelületek által nyújtott biztonságos pihenőhelyek miatt maradtak vissza ezek a madár csapatok.

Ugyanekkor láttam egy üstökös gémet /*Ardeola ralloides*/ is. A madár teljesen egészségesnek látszott.

Mag László

Faunisztika néhány sorban

Sarki buvár /*Gavia arctica*/: Szigetszentmiklós, 1978.

10.16. 1 pd. /Hajtó L./; Szántódi rév, 1978.11.9.

2 pd. /Csapó M. és Hataszthy L./

Füles vöcsök /*Podiceps auritus*/: Nyíregyháza, Nagyszik tó, 1978.10.25. 2 pd. /Virók E./

- Vörösnnyaku vöcsök /*Podiceps griseigena*/: Császárszállási víztározó, Nyiregyházától délre, 1978.4.3. 1 pd. /Szép T./; Barbacsi-tó, 1978.10.8. 2 ad + 1 juv.pd. /Dr.Stollmann A., Tömösváry T./
- Bütykös hattyu /*Cygnus olor*/: Tokaj, halastó, 1978.4. 7. 1 pd. /Liptai I./
- Vörösnnyaku lud /*Branta ruficollis*/: Kardoskut, 1978. 11.6. 2 pd. /Molnár L. és L-né/; Kardoskut, 1978. 10.28. 11 pd., 11.7. 15 pd. /kis lilikekkel/ /Dr.Sterbetz I./; Darvas, 1978.11.12. 7 pd. /Nagy I./; Fülöpszállás, Zab-szék, 1978.12.3. 2 pd. Gombos Z./.
- Kendermagos réce /*Anas strepera*/:Csanytelek, Csaj-tó, 1978.10.1. 76 pd., 1978.10.29. 65 pd. /Dr.Bod P./;
- Kontyos réce /*Aythya fuligula*/: Szeged-Fehértó, 1978. 5.10. 2 /párban/ /Széll A./
- Hegyi réce /*Aythya marila*/: Csanytelek, Csaj-tó, 1978.11.6. 6 pd. /Dr.Bod P./
- Jegesréce /*Clangula hyemalis*/: Balatonboglár, 1978. 11.12. 3 pd. /Tömösváry T./
- Fekete réce /*Melanitta nigra*/: Nagytétény /Duna, Háros szigetnél/ 1978.11.12. 2 tojó /Varga Zs./
- Füstös réce /*Melanitta fusca*/: Nagytétény /Duna, Háros szigetnél/ 1978.11.12. 2 pd. /Varga Zs./
- Barna kánya /*Milvus migrans*/: Nagyberék /Balaton,

Pálmajor, 1978.7.19. 1 pd. /Zágon A./; Harsány, 1978.6.20. 1 pd. /Horváth R./.

Halászsas /*Pandion haliaetus*/: Csanytelek, Csaj-tó, 1978.9.17. 1 pd. /dr.Bod P./; Tompa, 1978.10.14. 1 pd. /Patay L./; Fehérgyarmat, Birhó halastó, 1978.10.15. 1 pd. /Tóth J./; Szeged-Fehértó, 1978.8.24., 8.27. és 9.é. 1-1 pd. /Széll A./; 1978.9.28. 1 pd. /Zsótér L./; 1978.4.9. 1 pd. /Dr.Kasza F./; Ujszegedi Tiszaártér, 1978.4.16. 1 pd. /Dr.Kasza F./

Fürj /*Coturnix coturnix*/: Harsány, 1978.6.20. /Barta Z. és Horváth R./; Verőce-Nagymaros, 1977.5.17. 1 pd. szól /Zágon A./; Gödöllő-Babat puszta, 1978.5.20. 1 pd. szól /Zágon A./

Haris /*Crex crex*/: Harsány, 1978.6.20. 1 pd. /Barta Z. és Horváth R./

Csigaforgató /*Haematopus ostralegus*/: Csanytelek, Csaj-tó, 1978.9.3 - 10. 2 pd. /dr.Bod P./

Kis lile /*Charadrius dubius*/: Vác, sóderbánya, 1978.5.23- 1978.7.9. között 6 esetben több példányt figyeltem meg. Bár fiókákat nem találtam, költésük bizonyosra vehető /Dénes J./

Havasi lile /*Charadrius morinellus*/: Szabadszállás, Zab-szék szikes legelőjén /Szenek Z./; Ürbő-puszta, 1978.9.24. 15 pd. /Bankovics A./

Kis goda /*Limosa lapponica*/: Ladánybene, Madarasi-tó,

- 1978.9.23. 1 pd. /Bankovics A./
Kőforgató /*Arenaria interpres*/: Csanytelek, Csaj-tó,
1978.9.17. 1 pd. /dr.Bod P./
Sarki partfutó /*Calidris canutus*/: Harkakötöny, Har-
ka-tó. 1978.10.14. 1 pd. /Ternyák J./
Fenyérfutó /*Crocethia alba*/: Csanytelek, Csaj-tó,
1978.9.3. 3 pd., 9.10. 4 pd., 9.17. 11 pd., 9.24.
10 pd. /dr.Bod P./
Ugartyuk /*Burhinus oediconemus*/: Cserebökény, 1978.
10.1. 4 pd. /dr.Bod P./; Pusztaszer, 1978.9.30.
1 pd. /Molnár L./
Lócsér /*Hydroprogne caspia*/: Csanytelek, Csaj-tó,
1978.9.24. 2 pd. /dr.Bod P./; Szeged-Fehértó, 1978.
9.10. 3 pd. /Széll A./; Soponya, halastavak, 1978.
9.4. 5 pd. /Sándorfalvi L./
Gyurgyalag /*Merops apiaster*/: Bükk hegység, Ravaszka-
tető, 1978.6.20. 4 pár költ/Barta Z. és Horváth R./;
Nemesvita, 1978.7.23. 6 pd. /Zágon A./
Fehérhátú fakopács /*Dendrocopos leucotos*/: Felsőtár-
kány, Nagyorom, 1978.7.28. 1 pár /dr.Kasza F./
Kis fakopács /*Dendrocopos minor*/: Somogyszob, Község-
erdő, 1978.3.25. 1 pd. /dr.Kasza F./
Szőlőrigó /*Turdus iliacus*/: Vác, 1978.1.21. 3 pd.,
4.18. 2 pd. /Dénes J./
Örvös rigó /*Turdus torquatus*/: Medves hegység, 1978.

10.28. 1 juv.pd. gyűrűzve /Varga F./

Házi rozsdafarku /*Phoenicurus ochruros*/: Börzsöny-hegység, Csóványos, 1978.10.13. a sziklákon viszonylag kis területen 20-25 pd. /Brellos T./; Börzsöny-hegység, Tóviki rakodó, 1978.9.15. - 1978.10.24. között minden nap 5 - 15-ös csapatok, összesen 50-60 pd. /Homoki-Nagy I./

Tüzesfejű kirdlyka /*Regulus ignicapillus*/: Ujszegedi Tisza-ártér, 1978.4.2. 2 pd., 4.3. 1 pd., 4.16. 1 pd., 4.21. 1 pd., 10.1. 2 pd.; Ujszegedi liget, 1978.10.8. 1 pd. /dr. Kasza F./

Sárga billegető /*Motacilla flava*/: Bácsalmás, 1978. 10.14. 2 pd. /dr. Rékási J./

Nagy örgébics /*Lanius excubitor*/: Polgár, 1978.8.5. 1 pd. /Szép T./

Tövisszuró gébics /*Lanius collurio*/: Bácsalmás, 1978. 10.14. 2 pd. /dr. Rékási J./

Zsezse /*Carduelis flammea*/: Sopron, Fáber-rét, 1978. 10.17. 1 pd. /Kovács Gy./

Süvöltő /*Pyrrhula pyrrhula*/: Lillafüred, 1978.6.9. 1 him /Asztalos E. és Horváth R./

Keresztcsőrű /*Loxia curvirostra*/: Nagybajom, 1978. 10.1. 8 pd. /Orbán A. és Tömösváry T./

Bajszos sármány /*Emberiza cia*/: Börzsöny-hegység,
Rakottyás bérc, 1978.10.19. 2 pd. /Varga Zs./;
Lillafüred, Hámori-tó kavicsos sávján, 1978.10.9.
1 pd. /Kakszi K./

Ujjászervezett szinkron megfigyelések

A MME Faunisztikai Szakosztálya egyik kiemelt feladatául tüzte ki az eddiginél átfogóbban, rendszeresebben működő szinkron megfigyelő hálózat kialakítását. Így a jövőben pontosabb adatokkal segíthetjük az IWRB /Nemzetközi Vizivadkutató Iroda/ által koordinált állományfelméréseket, de legalább ennyire fontos, hogy megbízható képünk legyen az egyes fajok legfontosabb hazai megszállóhelyei, területi megoszlását illetően. Ezen túlmenően az egyes területeken több éven át rendszeresen végzett megfigyelések eredményei alapján mód nyílik arra is, hogy a legértékesebbnek ítélt vizivad pihenőhelyek vonatkozásában megfelelően alátámasztott védelmi javaslatokat tegyünk.

Mindezeket figyelembevéve az 1978. október 20-22-én Pilismaróton megtartott választmányi ülésen a HCs-ok titkáraival illetve azok képviselőivel összeirtuk a működési területükön levő álló- és folyóvizeket,

melyek a megfigyelésre alkalmasak. A 105 megfigyelő-pont területi megoszlása a következő: Dunántul /a Dunát is beleértve/ 49; Duna-Tisza köze és Észak-Magyarország 36; Tiszántul 20. A megfigyelési munkában résztvevő tagtársakat folyamatosan ellátjuk a Molnár László által tervezett jelentőlapokkal. Az ehhez tartozó kitöltési utmutatót már korábban megküldtük minden érintett tagtársunknak. A megfigyelő munkában elsősorban a továbbiakban is azokra a tagtársakra számítunk, akik korábban is rendszeresen küldték az adatokat egy-egy területről, de szeretnénk, ha a Helyi Csoportokon keresztül sok új, megfelelő fajismerettel rendelkező fiatal is aktívan bekapcsolódna ebbe a munkába. Az ország területén eddig működött 30-35 megfigyelő területi adottságainkat figyelembe véve rendkívül kevés, új megfigyelők bekapcsolódására tehát igen nagy szükség van. A megfigyelőhálózat újjászervezésének eredményei már a novemberi számlálások során megmutatkoztak és reméljük, hogy elsősorban az IWRB által kiemelt hónapok /1979: január 6-21, illetve március 11-18/ vonatkozásában a korábbiaknál lényegesen jobb képet kapunk az ország vizivad helyzetéről.

Végezetül néhány mennyiségi adat az eddig beérkezett jelentések alapján:

1978. október

<u>Alföld</u>				<u>Dunántul</u>			
Nyári lud	1418 db	68,3 %	/5 ponton/	6 db	0,1 %	/1 ponton/	
Nagy lilik	294 "	14,1 %	/5 " /	6 "	0,1 %	/1 " /	
Kis lilik	50 "	2,4 %	/1 " /	-	-	-	
Vetési lud	314 "	15,2 %	/3 " /	6068 "	99,8 %	/8 " /	
Tőkés réce	25512 "	75,7 %	/17 " /	22202 "	99,8 %	/14 " /	
Csörgős réce	7149 "	21,2 %	/10 " /	42 "	0,2 %	/1 " /	
Kendermagos réce	21 "	0,06 %	/3 " /	4 "	-	/1 " /	
Fütyülő réce	450 "	1,3 %	/1 " /	2 "	-	/1 " /	
Nyulfarku réce	62 "	0,2 %	/4 " /	-	-	-	
Böjti réce	133 "	0,4 %	/2 " /	3 "	-	/1 " /	
Kanalas réce	377 "	1,1 %	/5 " /	-	-	-	

1978. november

<u>Alföld</u>				<u>Dunántul</u>			
Nyári lud	909 db	6,8 %	/7 ponton/	39 db	0,1 %	/2 ponton/	
Nagy lilik	11200 "	84,3 %	/9 " /	708 "	2,9 %	/3 " /	
Kis lilik	106 "	0,8 %	/2 " /	-	-	-	
Vetési lud	1073 "	8,1 %	/6 " /	23889 "	97,0 %	/10 " /	
Tökés réce	52643 "	76,4 %	/19 " /	35486 "	97,3 %	/28 " /	
Csörgő réce	14332 "	29,8 %	/8 " /	389 "	1,2 %	/5 " /	
Kendermagos réce	75 "	0,1 %	/3 " /	30 "	0,1 %	/1 " /	
Fütyülő réce	82 "	0,1 %	/5 " /	52 "	0,1 %	/4 " /	
Nyulfarku réce	65 "	0,1 %	/5 " /	-	-	-	
Bőjti réce	5 "	-	/1 " /	75 "	0,2 %	/1 " /	
Kanalas réce	1705 "	2,5 %	/6 " /	172 "	0,5 %	/2 " /	

A megfigyelőhelyek és ezzel együtt a beérkezett adatok számnak növekedésével a korábbinál valószínűleg lényegesen pontosabb következtetéseket tudunk majd levonni /pl. a Duna-Tisza köze és a Tiszántul szétválasztásával/ ezek részletesebb elemzésére azonban csak a jövőben kerülhet sor.

Gombos Zoltán

Poszátagyűrűző tábor Budakeszi határában

1977- és 1978-ban

A hazánkban évente megjelölt *Sylvia*-fajok mennyisége, a szomszédos országok eredményeivel összehasonlítva, rendkívül alacsony. Ezt tükrözik a nagyon kisszámú külföldi visszajelentések is. Éppen ezért vált szükségessé egy elsősorban poszáták részére felállítandó gyűrűzőtábor, melynek helyéül a Budakeszi határában húzódó bodzás árkot jelöltük ki. Ezen a helyen az 1950-es évektől kezdve, bár történtek madárjelölések, folyamatosan végzett gyűrűzésre csak 1977. nyár végén a MME tábor működési ideje alatt került sor. Az 1977-ben 11, 1978-ban 28 napon át hajnaltól sötétedésig folyamatosan végzett munka során mód nyílt a bodzás árok madárforgalmának és az átvonulás ütemé-

nek tanulmányozására is. A fogott madarokról a központi sátor előtti munkaasztalon súly és egyéb méreteket vettünk fel, csak ezután került sor a gyűrűzésre.

A munka faunisztikai érdekességeket is hozott. Fel-tűnő volt például az árok bokrai között ill. a sze-gélynádasban átvonuló cserregő és foltos nádiposzáta nagy száma, de sikerült több példányban megfognunk mindhárom hazai tücsökmadár-fajt is. Ujdonság a terü-leten a guvat előfordulása.

1977. augusztus 24 és szeptember 3 között 38 fajban 621 egyedet, 1978. augusztus 8 és szeptember 4 között 53 fajban 1505 példányt jelöltünk. Néhány faj fogási adatait bemutatom példaképpen:

	1977.	1978.
Füstifecske / <i>Hirundo rustica</i> /	-	79
Molnárfecske / <i>Delichon urbica</i> /	-	114
Kis fülemüle / <i>Luscinia</i> <i>megarhynchos</i> /	7	22
Nagy fülemüle / <i>Luscinia</i> <i>luscinia</i> /	8	11
Cserregő nádiposzáta / <i>Acrocep-</i> <i>halus scirpaceus</i> /	4	46
Énekes nádiposzáta / <i>Acrocepha-</i> <i>lus palustris</i> /	28	71

	1977.	1978.
Foltos nádiposzáta / <i>Acrocephalus schoenobaenus</i> /	9	35
Barátka / <i>Sylvia atrocapilla</i> /	190	399
Karvalyposzáta / <i>Sylvia nisoria</i> /	1	4
Kerti poszáta / <i>Sylvia borin</i> /	46	86
Mezei poszáta / <i>Sylvia communis</i> /	100	190
Kis poszáta / <i>Sylvia curruca</i> /	59	122

Munkánk során a bodzás ároknak csak egy viszonylag kis részét tudtuk ellenőrzés alatt tartani. Célszerű volna, hogy az elkövetkező években a tervszerű gyűrűzőmunkát továbbfejlesszük Budakeszi határában. Végül ezen a helyen is szeretnék köszönetet mondani a Pili-si Parkerdőgazdaságnak, amiért munkánkat anyagilag támogatta és pallók rendelkezésre bocsátásával a viszonylag mély árok felett történő hálózás technikai nehézségeit is elhárította.

Szentendrey Géza

Beszámoló a dinnyési madárgyűrűző tábor
munkájáról

1978-ban Dinnyésen harmadik alkalommal létesült madárgyűrűző és vonuláskutató tábor. Julius 25 - augusztus 19 között 216 m háló állt a Császár-csator-

na melleti nádasban és a Halgazdaság leeresztett tavain. A tábornak 27 hazai és 9 külföldi résztvevője volt. A 32 fajba tartozó 2930 madár többsége a négy *Acrocephalus* fajba tartozott:

Foltos nádiposzáta / <i>A. schoenobaenus</i> /	1269 pd
Cserregő nádiposzáta / <i>A. scirpaceus</i> /	379 "
Énekes nádiposzáta / <i>A. palustris</i> /	104 "
Nádirigó / <i>A. arundinaceus</i> /	162 "

A nádi madarak közül fogottak:

Nádi tücsökmadár / <i>Locustella lus-</i> <i>cinioides</i> /	101 "
Nádi sárkány / <i>Emberiza schoenicles</i> /	50 "
Kékbegy / <i>Luscinia svecica</i> /	24 "

A fecskék közül:

Molnárfecske / <i>Delichon urbica</i> /	333 "
Partifecske / <i>Riparia riparia</i> /	254 "
Füstifecske / <i>Hirundo rustica</i> /	12 "

került gyűjtésre.

Az idén kevesebb volt

Billegetőcankó / <i>Actitis hypoleucos</i> /	49 "
Kis lile / <i>Charadrius dubius</i> /	3 "
Sárszalonka / <i>Gallinago gallinago</i> /	2 "

A napi fogásátlag 113 madár, az eddigi dinnyési táborok közül a legjobb volt.

Beszámoló a II. Hansági Ornitológiai
Tábor munkájáról /1978./

A Hansági Tájvédelmi Körzet illetve az ahhoz csatolt Fehér-tó szigoruan védett területén első alkalommal 1977-ben rendeztünk madárgyűrűző tábort. A munka akkor még kísérleti jellegűnek számított, bár az előzetes időtartama alatt 24 fajhoz tartozó 802 madarat jelöltünk meg.

Az elmúlt év sikerein felbuzdulva idén is Fehér-tón rendeztük meg a tábort, amelyre a MME Kisalföldi Szervezete, valamint a OKTH Soproni Természetvédelmi Felügyelősége közös szervezésében került sor 1978.7. 24 - 8.4. között. A táborban folytatott főbb zoológiai vonatkozású munkák a következők voltak:

- 1./ Nádi énekesek és egyéb fajok mérése és jelölése
- 2./ Faunisztikai felmérések a Fehér-tó területén
- 3./ A területen élő fafajok levélmolyainak vizsgálata /Horváth Gy./
- 4./ Egyéb zoológiai tevékenység, madárismeret fejlesztése

A gyűrűzéshez használt fogóeszközök mennyisége 90 fm függönyháló és 5 kandli volt. Összesen 1718 madarat

jelöltünk /31 faj/, melyek közül mennyiségi szempontból a nádi énekesek emelkedtek ki:

Foltos nádiposzáta / <i>Acrocephalus schoenobaenus</i> /	591 db
Cserregő nádiposzáta / <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	411 "
Énekes nádiposzáta / <i>Acrocephalus palustris</i> /	105 "
Nádirigó / <i>Acrocephalus arundinaceus</i> /	160 "

A faunisztikai kutatás eredményeképpen 104 madárfajt, többek között kárókatonát, nagy kócsagot, feketenyaku vöcsköt, békászósast sikerült megfigyelniük.

A tábor munkáját 30 kívülálló is megtekintette, többek között 2 francia ornitológus is. A fáradtságot nem ismerő munkáért ezuton mondok hálás köszönetet minden résztvevőnek.

Fülöp Tibor

A dolmányos varju /*Corvus cornix*/ további és rendszeres fészkelése Budapest VIII. kerületében

A szürkevarjut a fővárosban először az 1973-as év tavaszán találtam fészkelve a Szentkirályi utcai klinikai tömb kertjének egyik évszázados platánfáján /*Aquila*, 80-81, 291/.

Folyamatosan tovább folytatott megfigyeléseim szerint a dolmányos varju Budapesten az urbanizálódott madarak közé került. A Szentkirályi utcai Belső Klinikai

Tömb /Simmelweis Orvostudományi Egyetem/ hatalmas platánfáinak három egymás melletti magas koronájában évről-évre, változóan épített fészket egy szürkevarju-pár és kettő vagy három fiókat nevelt fel.

1978-ban már nem tért vissza ide a szürkevarju-pár. Párhuzamos megfigyelésem volt, hogy a Külső Klinika-Telep ugyancsak hatalmas platánfáin szintén épített közben fészket egy másik dolmányos varju pár, de költés itt nem történt.

1978 áprilisában /már a megelőző évek gyanúja alapján/ gondosan átvizsgáltam a Kossuth Akadémia kertjének, illetve sporttelepeinek a kiserdős-, ligetes facsoportjait. Két frissen épült dolmányos varju fészket figyeltem itt meg, melyek közül az egyikben ebben az évben eredményesen költöttek /magas vadgesztenyefán!/.

A szürkevarja táplálkozási területei nagyrészt a Népliget és a Kerepesi uti temető már tisztásos erdőknek számító, sűrűbben fás részei.

- - - . - - -

A szarkák is megkisérelték az urbanizációs jellegű „befelé vándorlást”. A kőházak fáira költöztek - a Szenkirályi utcában is - fiókákat azonban itt nem ne-

veltek, csak fedett fészkeiket építették meg. Ha a VIII. kerületben az utcák - kertek fáiin még nem is, de pl. a Ménesi ut egyik mellékutcájában /XI./ és a Verpeléti ut /ugyancsak XI.ker./ egy-két környező mellékutcájában a legutóbbi években is volt szarka-költés és fiókanevelés.

dr. Tapfer Dezső

Molnárfecske /*Delichon urbica*/ fészkek
elhelyezésmódjának vizsgálata

A molnárfecske az utóbbi években egyre nagyobb számban fészkel a fővárosban, egyike az első megtelepedő madárfajoknak az ujonnan épült lakótelepeken. Fészkelésmódjának, terjeszkedési lehetőségeinek és ökológiájának vizsgálata különösen indokolt. Az 1973-1978. közötti években statisztikai felméréseket végeztem a X. kerületben /Kőbánya/ a Harmat utcai lakótelepen, a Harmat, Kada, Mádi és Vörösdinka utcák által határolt területen. Különválasztva kezeltem az egyes, általam meghatározott, fészkekcsoport típusokat és az alábbi eredményeket kaptam: 1-2 fészket találtam 27 esetben, 3-5-t 24-szer, 6-7-et és 8-9 fészket együtt 3 ponton.

A loggiákon belüli fészekszámat fenti sorrendben /fészecssoport-típus/ összesítettem és a következő eredményt kaptam:

1-2-es fészecssoport	36 fészek	/16,4 %/
3-5-ös	" 101 "	/45,5 %/
6-7-es	" 58 "	/26,4 %/
8-9-es	" 25 "	/11,7 %/

A fészek égtájak szerint csoportosítva a következőképpen helyezkedtek el:

észak:	3 db	/1,36 %/
dél:	5 "	/2,27 %/
kelet:	-	-
nyugat:	212 "	/96,37 %/

Épülettípusok szerint csoportosítva, pontházon, tehát egylépcsőházas, kockaszerű lakóházon 13 fészket /5,9 %/, szalag-házon, kettő vagy több lépcsőházas lakóházon 207 /94,1 %/ fészket találtam. Hasonlóképpen érdekes eredményt adott a fészek csoportosítása az épületek szinei szerint. Kitűnt, hogy a molnár-fecskék túlnyomó többsége /189 fészek, 85,5 %/ a világos házfalakat választotta, a sötét színű épületeken csupán 31 fészket /14,5 %/ találtam. Összesítve a 220 fészek /63 csoport loggiánkénti átlaga 3,49 db volt. Kivánatos lenne, hogy tagtársaink Budapest más kerületeiben is végezzenek hasonló felméréseket, de

ugyanez vonatkozik nagyobb vidéki városainkra is. A különböző állományok vizsgálata során kapott eredmények összehasonlítása során sok érdekes ökológiai kérdésre kapunk választ, melyeket többek között a molnárfecskék fokozott védelme érdekében lehet majd hasznosítani.

Nagy Imre

Adatok Várpalota fészkelő madárfaunájához

Várpalota a Bakony és a Mezőföld találkozásánál fekszik. Két kerületében új lakótelepek épültek /Várpalota-Pétfürdő/, míg a harmadik kerületnek /Inota/ a régi házak adnak falusi jelleget. A városban nagyobb parkot, ami a madarak szempontjából mint fészkelőhely számba jöhetne, nem találunk, utcáit viszont fasorok szegélyezik /eperfa, hárs, platán, juhar, nyár, jegenye és különböző gyümölcsfák/.

Tervbe vettem, hogy Várpalota madárvilágát többéves megfigyeléseim alapján feldolgozom. Most csupán a fészkelő fauna néhány tagját szeretném röviden ismertetni.

Gólya /*Ciconia ciconia*/: évek óta két lakott fészek van a városban, Várpalotán kéményen, Inotán villanyoszlopon költenek;

balkáni gerle /*Streptopelia decaocto*/: mindenütt gyakori;

kuvik /*Athene noctua*/: többször megfigyeltem a városban, de költése nem bizonyított;

sarlófecske /*Apus apus*/: a Thuri György vár még romos északnyugati oldalán rendszeresen költ 15 pár;

nagy fakopács /*Dendrocopos major*/: utcai fasorokban, gyümölcsösökben előfordul;

balkáni fakopács /*Dendrocopos syriacus*/: gyakoribb a nagy fakopácsnál, rendszeresen fészkel;

füstifecske /*Hirundo rustica*/: a régi épületek istállóiban, mihelyekben, sőt a házak padlásterén is fészkel, de számában az utóbbi időben visszaesett;

molnárfecske /*Delichon urbica*/: szép számmal költ, birtokba veszi a többszintes új épületek fészkelésre alkalmas részeit is;

sárgarigó /*Oriolus oriolus*/: kertekben, gyümölcsösökben, de az utcák fasoraiban is látható;

vetési varju /*Corvus frugilegus*/: Pétfürdőn nyírfaligetben lévő telepén 1978-ban 25 fészekből 17-ben költöttek;

széncinege /*Parus major*/: gyakori faj, több alkalommal levélszekrényben is költött;

hantmadár /*Oenanthe oenanthe*/: építkezésekhez hordott kőrakásokban fészkel;

házi rozsdafarku /*Phoenicurus ochruros*/: a város több pontján /Fatelep, Inota, Zsidótemplom/ megfigyeltem költési időben. Néhány alkalommal áttelelt;

kis poszáta /*Sylvia curruca*/: néhány párban fészkel;

szürke légykapó /*Muscicapa striata*/: a fészkelő párok száma a városban véleményem szerint megfogyott;

barázdabillegető /*Motacilla alba*/: fészket épület zugában találtam;

tövisszuró gébics /*Lanius collurio*/: nagyobb, csendesebb kertekben fészkel;

seregély /*Sturnus vulgaris*/: utcai fasorok és kertek odvas fáiban gyakori fészkelő;

házi veréb /*Passer domesticus*/: költ az ereszek alatt, fali üregekben, utcai világítótestek nyílásai-ban, de elfoglalja a molnárfecske otthonát, sőt fákon szabadon is fészkel;

mezei veréb /*Passer montanus*/: kertek és utcai fasorok odúiban rendszeresen költ;

zöldike /*Cloris chloris*/: fészket tuja és lucfenyő sűrűjében találtam;

tengelic /*Carduelis carduelis*/: kertek és fasorok gyakori fészkelője;

csicsörke /*Serinus serinus*/: néhány párban fészkel.

Darvak /Grus grus/ észlelése Dombóvár mellett

Mind a régebbi /Schenk/, mind a legutóbbi /Bérczy és munkatársai, 1972./ irodalmi adatok szerint a Dunántulon ritkán és kis számban figyeltek meg darvakat. 1978. november 19-én délben a Dombóvár melletti Békatavi halastavak fölött borult, párás, enyhén ködös, hideg időben nagyobb darucsapat huzott át, majd a tó melletti réten krugatva leszálltak. Kisvártatva ismét levegőbe emelkedtek és átrepülve a tavat, az egyik domb fölött hosszasan, krugatva köröztek, szemlátomást leszállásra készülődve. A dombtetőt borító erdő fedezetében sikerült 100 méterre megközelíteni őket; a dombháton lévő buzavetésen legeltek. Közeledtünkre szárnyrakeltek, ekkor 73 darabot számoltunk meg.

Süle Ágnes és dr. Streit Béla

Téli tuzoketetés

A Fejér megyei Sárréten két éves multra tekint vissza az ott élő tuzokállomány /Otis tarda/ téli etetése. 1976-ban kezdtük el a munkát, amikor a madaraknál hasmenést tapasztaltunk és a Sárszentmihályi Allami Gazdaságtól rostaaljat szereztünk be és ezt több kupacban a madarak rendszeres tartózkodási helyére rak-

tuk ki. A kupacokat a tuzokok rövid idő alatt elfogyasztották és a hasmenés is megszűnt. Ezután a gazdaság dolgozóinak és a vadásztársaságok hivatásos vadászainak közreműködésével telente végeztünk rendszeres etetést. Érdekes látványt nyújtott a kupacok körül gyülekező tuzokok csapata de a mellettük táplálkozó foglyok és fácánok is. Külön köszönet illeti az állami gazdaság vezetőit, és a tuzokvédelmi munka szervezőjét Pados József tagtársunkat, aki egyben a gazdaság egyik szakmai vezetője is.

Szabó Imre

Madárvédelmi ankét

Az Országos Muzeyumi és Múemléki Hónap keretében a Bakonyi Természettudományi Muzeyum 1978. okt. 2-án rendezte meg III. madárvédelmi ankétját Zircen a Reguly Antal Általános Iskola uttörőotthonában.

Dr. Tóth Sándor muzeyumigazgató a MME helyi csoportjának elnöke megnyitójában meleg szavakkal üdvözölte a mintegy 100 főnyi résztvevőt és köszönetet mondott mindazon szerveknek és intézményeknek akik valamilyen formában segítik a madárvédelmi programot.

Ezt követően sor került az eddig elért eredmények ismertetésére és az elmúlt évi madárvédelmi pályázat

értékelésére. Gyakorlati madárvédelmi munkája és intézményünkhöz beküldött pályamunkája alapján 70 tanuló részesült könyvjutalomban. 10 tanuló egy napos jutalomkiránduláson vehet részt a Kiskunsági Nemzeti Parkban. Az anketon több külön erre a célra készített oklevél kiadására is sor került. A további célok és feladatok ismertetése után Alexay Zoltán tanár tartott színes vetítettképes előadást a Szigetköz élővilágáról, melyet a résztvevők nagy érdeklődéssel hallgattak.

Szvezsényi László

Talajon fészkelő madarak költései mesterségesen
készített fészkelőhelyeken

Amióta a vörösbegyekkel, mint vidékiünk fő kakukk gazdamadaraival, behatóan foglalkozom, tapasztaltam, hogy több talajon fészkelő madárfaj számára kevés az alkalmas fészkelőhely. Így például a vörösbegyek gyakran építik szél által összehordott avar közé fészkeiket, de sok az olyan fészek is, amely vakond által létrejött mélyedésekben épült. Az ilyen helyekre épített fészkeknél gyakori, hogy a vakond tönkreteszi azokat.

Az utóbbi 10 év során sokfelé készítettem fészkelő

mélyedéseket, üregeket, az arra alkalmas és kedveltebb költőterületeken. A legtöbb mélyedést kézzel, vagy hegyesre faragott bottal vájtam ki, majd a későbbiek során ugynevezett vakondmentes üregeket véstem homokkőbe. Ez utóbbiak általában bükkös árkokban függőleges partoldalakra készültek. Az üregek különböző méretűek, rendszerint csak akkorák, hogy a fészek, illetve a kotló madár kényelmesen elférjen bennük. Ha a fészek üreget mélyebbre, a bejárati nyílást kisebbre hagyjuk, akkor már az odulakók is belefészkelhetnek. Érdekes, hogy az ilyen mesterségesen készített üregekben milyen előszeretettel fészkelnek a vörösbegyek, ökörszemek, de más fajok is.

Természetesen a biotópon is mulik, hogy milyen fajok építik fészkeiket az általunk készített fészkelőhelyekre. A kopár hegyoldali legelőn, általam fücsomók alá készített mélyedésekben általában cigány-csaláncsucs fészkel, de volt rá eset, hogy mezei pacsirta és erdei pityer építette bele fészket. Ugyanitt, utbevágás oldalában készített mélyebb üregben több éven át költött a hantmadár, de széncinege is belefészkel. Alábbiakban ismertetek még néhány további fajt, melyek az általam készített mélyedésben, üregben fészkeltek.

Arnyékos bükkös szakadék partján homokkő üregben több

éven át költött a szürke légykapó. Ugyanitt egy másik üregben az árok aljához közelebb, többször fészkel a vörösbegy, de kerti rozsdafarku is költött benne. Ugyanezt az üreget az erdő kivágása után a barázdabillegető foglalta el költőhelyül. Egy bükkös patakparton gyakran fészkel az ökörszem és a hegyi billegető, ritkán a barázdabillegető. Bükkös hegyoldalban a dűlőut oldalán fücsomó alá készített mélyedések voltak a költőhelyei a vörösbegynek és az erdei pityernék. Ugyanitt mélyebb üregben többször költött az örvös légykapó is. Citromsármány is szívesen építi fészket a mesterségesen kapart mélyedésekbe, főleg ha azok fücsomók alatt készültek.

Olyan helyeken, ahol nincsen homokkő, mindenféle talajba készíthetünk fészkelőüregeket. Így, szakadékos folyó, vagy patakparton, elhagyott homokbányák, utpartok stb. mentén. Az üregeket lehetőleg úgy készítjük, hogy azokhoz ragadozók ne férhessenek hozzá!

Varga Ferenc

Odukészítő nyaktekercesek

Tapasztalataim szerint a nyaktekerces is készít magának odut abban az esetben, ha nem talál fészkelésre alkalmas helyet.

Az első sajátkészítésű nyaktekercsodut még gyermekkoromban, az 1940-es években gyümölcsösben, szilvafa száraz ágában lévő, fakopács által készített oduban találtam. Érdekes, hogy a bejárati nyílást a teljesen kész odú alján készítette, majd lefelé haladva fokozatosan kibővítette és ide rakta tojásait.

A második ilyen odút 1966 április 28-án a Medves hegység déli lejtőjén, vadkörtefákkal borított legerlőn, vadkörtefában találtam. A fához közeledve, harkályszerű kopogásra lettem figyelmes, amely a fa belsőjéből hallatszott és kb. 180 cm magasan meg is láttam az ovális alakú bejárati nyílást, a vadkörtefa régen kiszáradt részében. Az odúból kilátszott a nyaktekercs farka is. Távolabbról figyelve láttam, hogy időnként kiszórta az általa kivésott forgácsot. Későbbi ellenőrzés során kiderült, hogy a nyaktekercs abbahagyta az odú készítését nyilván azért, mert lefelé haladva keményebb részekbe ütközött, amelyeket csőrével már nem tudott átfaragni. A harmadik odút szintén 1966 nyarán, lakásom közelében egy száraz fűzfacsonkban találtam. Ezt az odút sem tudta a keményebb részek miatt befejezni. Ezt követően, 1978 nyarán egy csonkolt fűzfa, erősen korhadt részében találtam a nyaktekercs sajátkészítésű odúját. Ez az odú akárcsak az előző, szintén félig készült el.

A nyaktekerecs nem képes arra, hogy élő, illetve kemény száraz fába készítse oduját! Az általam talált, nyaktekercesek által készített odúk, minden esetben a fák erősen korhadt részeiben készültek.

Varga Ferenc

Partifecske fészkek pusztulása
Nyiregyháza határában

Sajnos ismét fecske fészkeket romboltak. Ezuttal egy kb. 250-300-as partifecske kolónia jelentős részét pusztították el.

Nyiregyházától 2 km-re a 4. számú ut /Debrecen felé/ mellett helyezkedik el egy viszonylag nagy, kb. 4 m magas homok-fal. Itt minden évben költenek partifecskek. Eddig a kolóniát a gyakori földomlás tizedelte, de újabban már a helybeliek is besegitének. A homokot azonban nem a fészkektől 10-15 m-re lévő homokfalból, hanem a kolóniánál termelik ki. Megdöböntő látványt nyújtottak 1978. május 10-én a lerombolt fészkek és a földön a már fiókákat tartalmazó rengeteg tojás. Ezt a különösen vandál pusztítást egy sajnós ismeretlen markológép végezte. Megjegyzendő, hogy a gép kezelője egy kis emberséggel e helytől 20 m-re ugyanolyan minőségű homokot termelhetett volna ki.

Ezért javaslom, hogy a természetet kedvelő emberekből álló csoportok figyeljék az ilyen veszélyeztetett telepeket és akadályozzák meg lerombolásukat és a költő madarak zavarását.

Szép Tibor

Ragadozómadár pusztulások a Vértesben

1978-ban a nyár igen szeszélyes volt, a hirtelen jött viharok jelentős károkat okoztak a Vértes madárállományában is. Megfigyeléseink szerint a vihar egyetlen völgyben egy teljes egerészölyv fészekalját /4 fióka/, továbbá négy kerecsensólyom fészekaljból hármát, három héjafiókából kettőt elpusztított.

Szabó Imre

Madarak alkalmazkodása az erősen zavart ipari környezethez

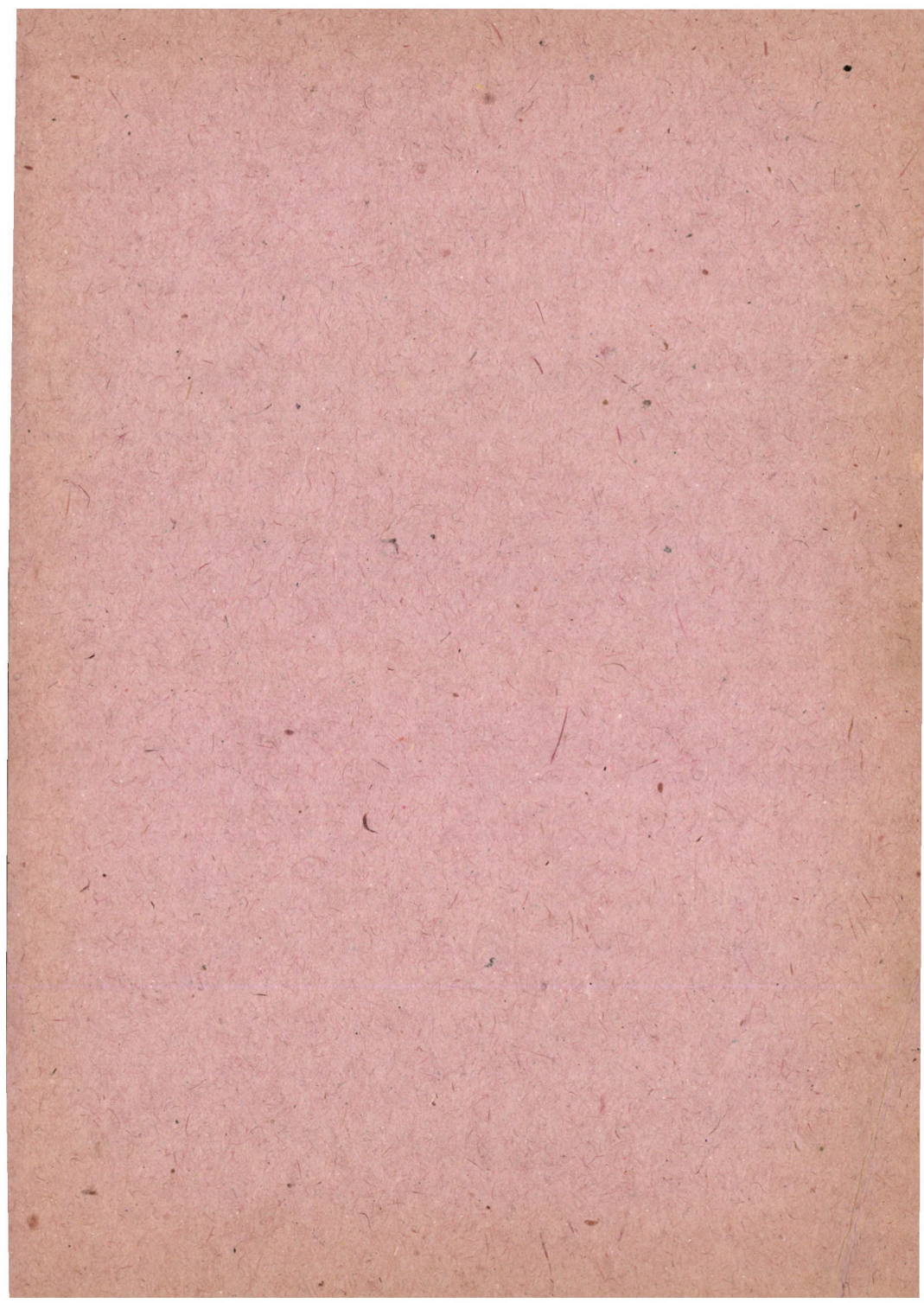
Szeged-Algyő repülőtéren, a Tisza árvizvédelmi töltésétől 200 m távolságra, a DÉGÁZ PB-Gáztöltő Üzeme területén az év minden szakában 1-1 pár kuvik /Athene noctia/, ill. macskabagoly /Strix aluco/ figyelhető meg. Érdekessége az, hogy mindkét faj alkalmazkodott az itteni körülményekhez. Sötétedéstől reggelig,

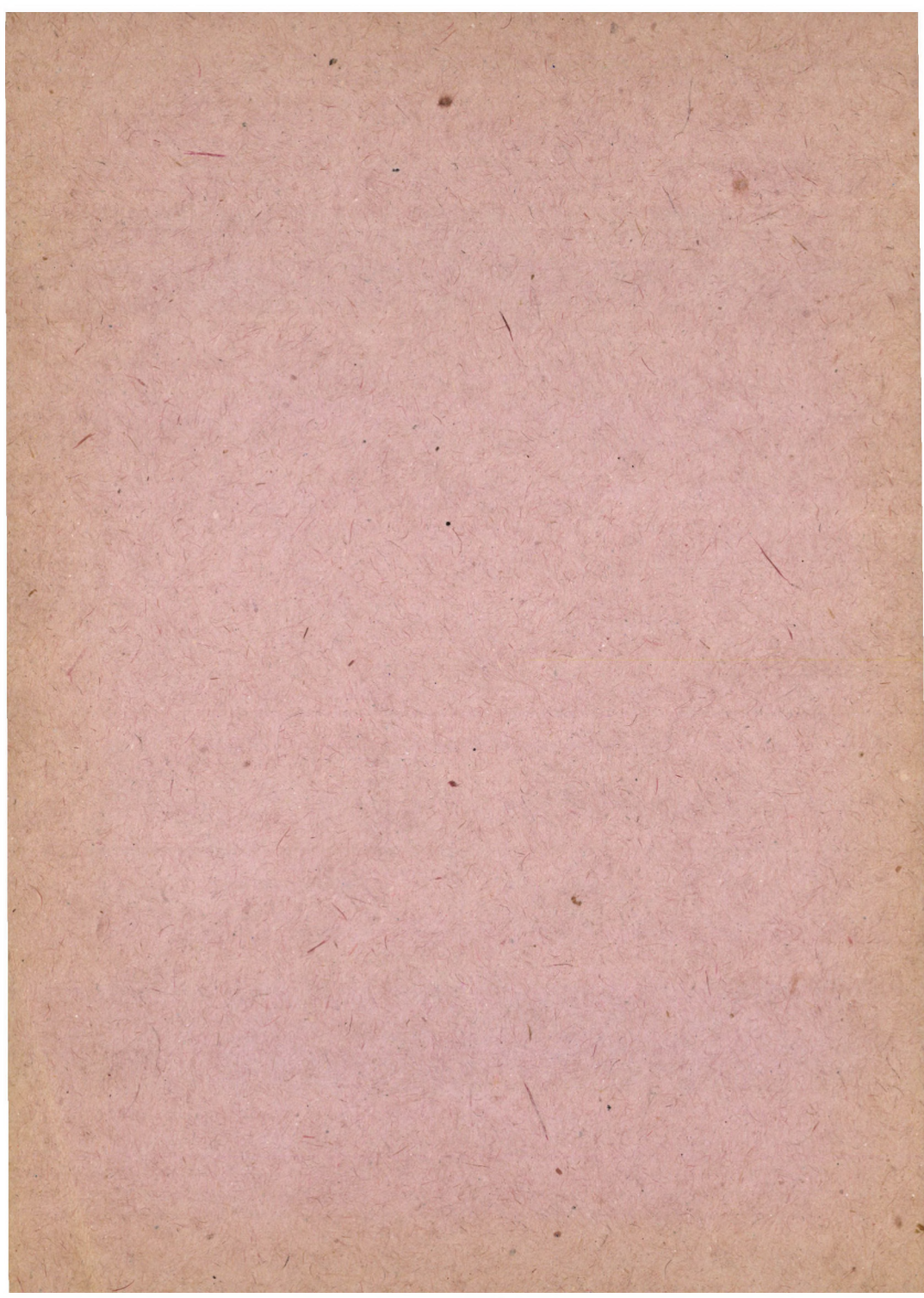
Higanygőzlámpák, reflektorok fényénél röpködnek élelmet keresve. Nem zavartatják magukat a gázipalackrakodást segítő villástargoncók és a szállítást végző gépkocsik mozgásától, zajától. A kuvik gyakran használja a vasbeton lámpaoszlopokat pihenőhelynek és a hangját is onnét hallatja. Ez a pár egyébként a hullámpalával fedett faház padlásán költ. A macskabagoly nem a telepen fészkel, az ártéri erdőből jár ide táplálékot keresni. Alkalmanként mindkét faj megfordul a Gázüzem fáklyáinak fényétől megvilágított füves repülőtér felett is.

Bogdán István

Felhívás a gyűrűzőkhöz

A Madártani Intézet felhívja a gyűrűző munkatársai figyelmét, hogy a jelentő lapokat, az évvégi állapotnak megfelelően kitöltve, legkésőbb 1979. január 5-ig juttassák el /postai küldemény esetén ajánlott levél formájában/ az intézethez vagy a MME központi irodája címére. A jelentőlapok gyors beérkezése elsősorban az év végén esedékes EURING összeállítás miatt sürgős, ezért az Intézet nyomatékosan kér minden érdekeltet a határidő betartására. Érvényesítés végett egyidejűleg be kell küldeni a gyűrűzési igazolványokat is. Tájékoztatásul közöljük a Madártani Intézet új postacímét: 1125. Budapest, Mátyás kir.u. 11/b.

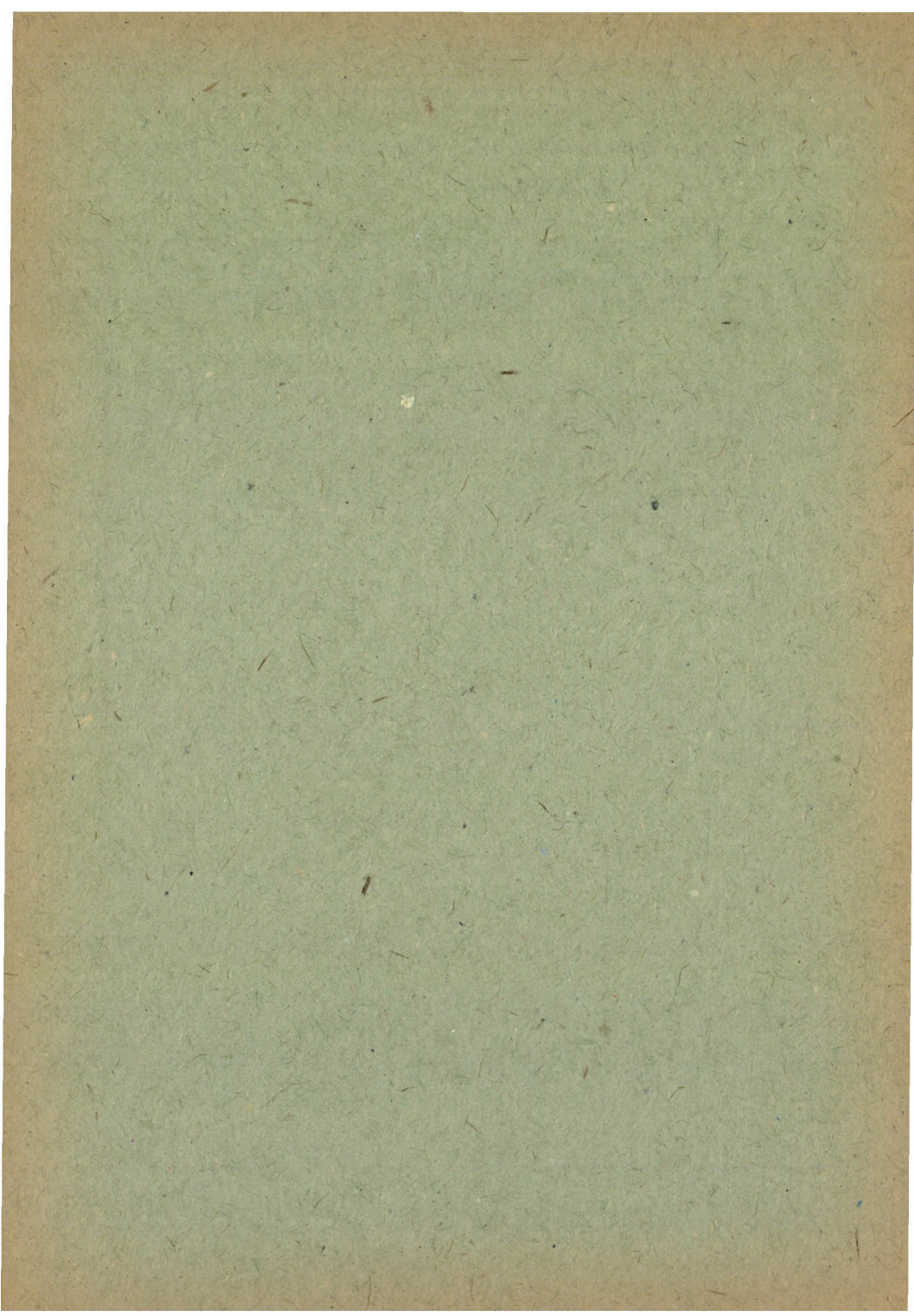

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

KÜLÖNSZÁM

Bp. II., Keleti Károly u. 48. 1024

Magyar Madártani Egyesület

1024. B u d a p e s t

Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

K ü l ö n s z á m

Szöveg: Schmidt Egon

Rajzok, fejlécek:

Téry Ferencné

Muray Róbert

*napjainkig
139 madárfajt
pusztított ki
az ember!*

SEGÍTSÉGET

A RÁSZORULÓKNAK

Télen, amikor hópihék kavarnak az
utcákon és metszõn dudál fülünkbe az északi szél,
mindnyájan a jól fûtött szobáról álmodozunk és
gallérunkat felhajtva igyekszünk hazafelé.
De mit tegyenek vajon szegény apró madarak,
a cinegék, a csuszkák, a zöldikék és
társaik,
amelyeknek bizony fûtött szoba nélkül kell
átvészelnük a telet és fagyban, hóban kell
összekeressélnük szûkös táplálékukat ?

Bizony nehéz a nálunk telelő madarak helyzete és ha azt szeretnénk, hogy tavasszal ismét éneküktől legyen hangos az erdő, és a szorgos sárgamellényes cinegék kertünk, gyümölcsfáin tovább folytathassák hasznos rovarirtó tevékenységüket, segítenünk kell rajtuk!

- Az apró madarak télen elsősorban a táplálék hiánya miatt szenvednek sokat, a hideget – teli gyomorral – egymagában még könnyen elviselik. A megoldás ezek után elég egyszerűnek tűnik: etetnünk kell őket! Igen ám, de mikor és hogyan, mit etessünk cinkével, rigóval ?

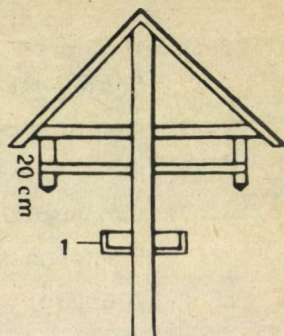
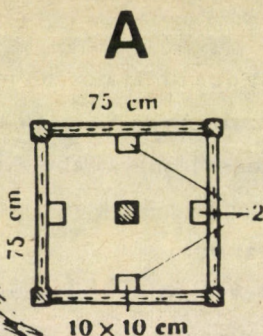
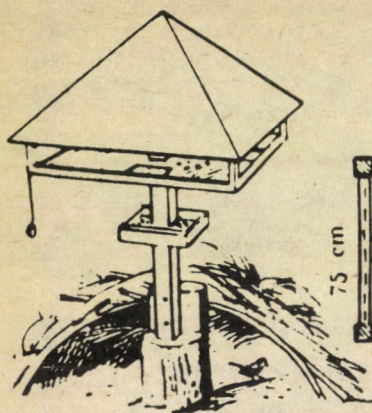
A mindenkori időjárástól függően november derekán vagy végén kezdjük etetni, de vigyázzunk, hogy madaraink ezután folyamatosan kapják a táplálékot. Többet árt, mint használ az ügynök, ha valaki esetleg éppen a tél derekán, a leghidegebb napokban hagyja abba az etetést, hiszen a környékre csoportosult cinegék nem találhatnak elég természetes táplálékot maguknak és egy részük könnyen elpusztulhat. Tehát inkább kevesebbet etessünk, de folyamatosan !

Sokféle etetőtípus ismeretes, de miután ezek legtöbbje csak ritkán és nehezen szereshető be kereskedésekben, leghelyesebb, ha magunk barkácsolunk egy a célnak és ízlésünknek megfelelő darabot.

A bejárónyílás lehetőleg alul legyen elhelyezve, hogy a tolakodó verebeket úgy ahogy távoltartsa. Képeinken néhány jól bevált típust mutatunk be annak hangsúlyozásával, hogy százszázalékosan verébmentes etető azért nem létezik.

Mivel etessünk? A legjobb a napraforgó, de ez sajnos elég drága, ezért célszerű, ha felolvasztott faggyúba keverjük s kihűlése után kiakasztva mint madárkalácsot „tálaljuk” az éhes cinegéknek. Nagyon hasznos az ősszel összegyűjtött tökmag, aminek az az előnye is megvan, hogy a verebek nem eszik meg, s így veszteség nélkül adhatjuk a cinegéknek, csuszkáknak és társaiknak.

Az etetőre járó pintyféléknek: zöldikének, erdei pintynek, meggyvágónak mindenféle magtörmelékkel, ocsut szórhatunk a földre, vagy akár a hóra is, a fekete rigókat és a néhány példányban ittmaradó vörösbegyét, apróra vágott almával, nyers húsdarabkákkal főtt sárgarépával, vagy húsreszeléssel etethetjük.

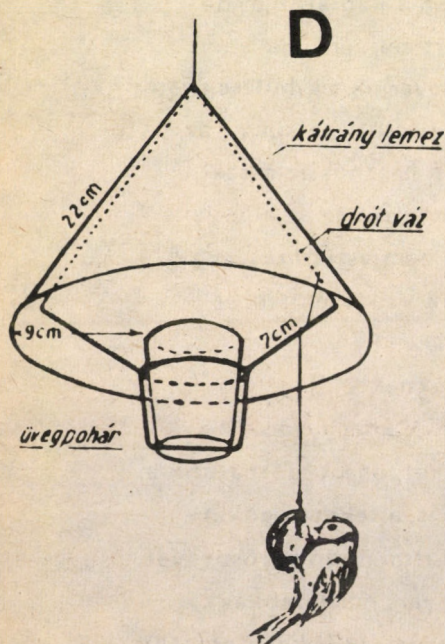

ETETŐTÍPUSOK ÉS SZERKEZETÜK

A = dúc-etető és szerkezete

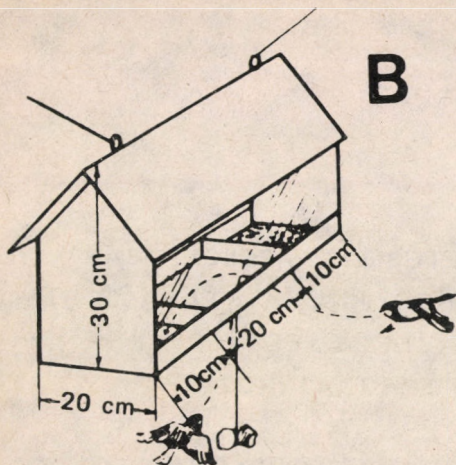
1 – csalogató asztal, 2 – beszáló nyílások

B = függő etető,

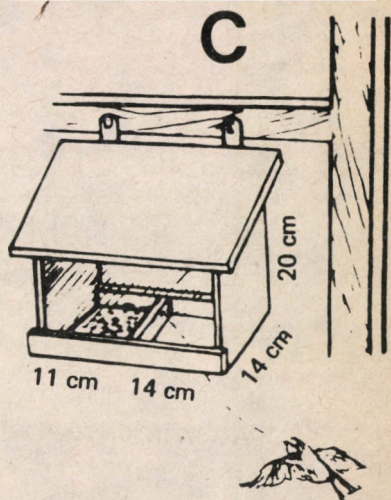

Zimankós téli hónapokban az egyik legfontosabb madárvédelmi tevékenység az etetés. A madarak ellátása anyagi megterhelést jőformán alig jelent, hiszen az „étkeztesükre” felhasznált nyersanyagok olcsók. Nagyon fontos a téli eleség helyes megválasztása. A rovarevő cinegék és csúszka szívesen fogyasztják a növényi olajokban, illetve zsírokban gazdag tápanyagokat. Ezért napraforgó- és tökmaggak, valamint dióbéllel éppúgy etethetjük, mint nyers hússal, de adhatunk zsíros szalonnabőrt és faggyúdarabokat is. (Elfogadják a nyáron összegyűjtött dinnyemagot is) A lágy eleséggel élő feketerigónak konyhahulladékot: főtt burgonyát, zöldségnemüket valamint gyümölcsöket adhatunk. Szigorúan ügyeljünk azonban arra, hogy kenyérmorzsával ne etessünk, mivel a galacsin nedves időben hamar megsavanyodik, s végzetes bélhurutot okoz.

Készítsünk téli madáretetőt

(Vertse nyomán)

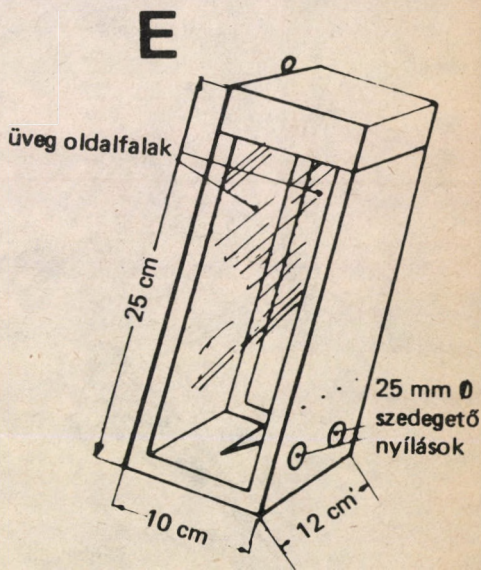

C = alu nyíló ablak etető,

D = verébmentes süvegetető,

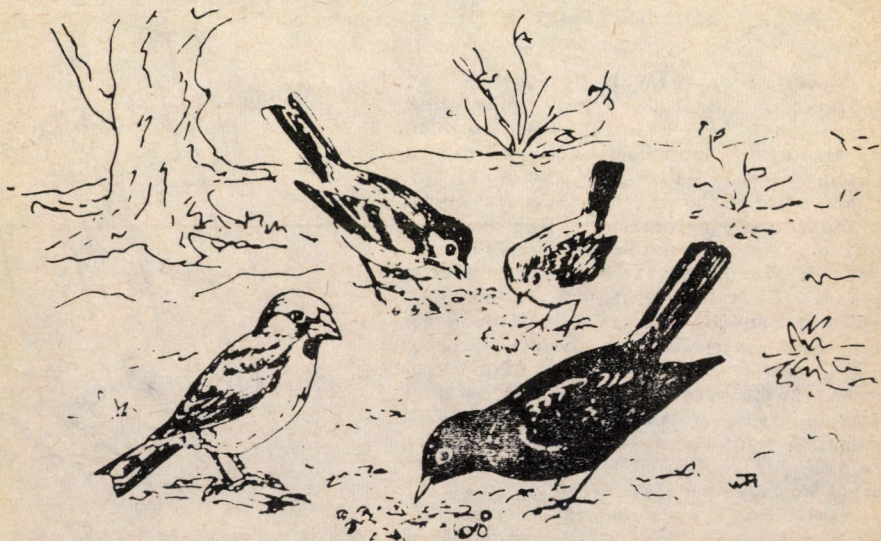
E = alumínium „automata” etető

Az etetést — ha nem is bőségesen — de rendszeresen végezzük, hogy madaraink odaszokjanak az etetőre. Rendszeretlen „étkeztetéssel” több kárt okozunk, mintha el sem kezdtük volna ezt a munkát. Az élelmet esőtől, hótól védett helyre etetőberendezésekbe helyezjük el. Ilyeneket magunk is könnyen készíthetünk, melyek közül a dúcetető nagyobb kertek, erdők madárserégének téli etetésére szolgál. A tető horganyzott bádogból készül, melynek széle alól függőlegesen lenyúló üvegkeret a kb. 75x75 cm-es tálalóasztalka számára biztosít védelmet. Az alatta elhelyezett peremes asztalka pedig a madarak leszállóhelyeül szolgál. A rigó, a pinty és a sármány részére etetőkunyhót építsünk. Hetvenöt centiméternél ne legyen magasabb és maximum 15 cm mély legyen. Ha dúcetető alá telepítjük, úgy ennek tartóoszlopára is erősíthetjük az etetőkunyhót.

HA A MADÁRETETÉSSSEL KAPCSOLATBAN
KÉRDÉSE VAN, FORDULJON SZAKTANÁCSÉRT
BIZALOMMAL AZ EGYESÜLET
KÖZPONTI IRODÁJÁHOZ.

TAGJAINKNAK TÉRÍTÉSMENTES MADÁRELESÉGET
BIZTOSITUNK.

az "ŐRIÁSOK"-nak is jól esik

A cinegék, pintyek és rigók etetésében mindenki résztvehet és az lenne a szép, ha évről-évre mind többen kapcsolódnának be ebbe a nemes és amellet sok gyönyörűséget kínáló munkába. Csak mint érdekességet említjük, hogy gondos előkészítés és nem kis anyagi ráfordítás árán etetni lehet ragadozóink óriását, a hatalmas réti sast is. Ez a madárfaj hazánkban csupán néhány párban fészkel, a kipusztulástól veszélyeztetett!

Télire azonban távolabbi tájakról is érkeznek hozzánk réti sasok, amelyek különösen a Hortobágyon és más puszta-jellegű területeinken gyülekeznek.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága az elmúlt teleken emberi fogyasztásra alkalmatlan birkahússal két ponton is rendszeresen etette az éhes madarakat, melyekhez az egyik helyen egy idekóborolt szirti sas is csatlakozott.

A kihelyezett húson falatozó hatalmas madarak pompás látványa minden szónál ékebben bizonyította: megint sikerült valamit tenni a természet, a madarak védelméért!

Téli vendégeink

Madaraink tekintélyes része ősszel, ki korábban, ki későbben, utra kerekedik, hogy Dél–Európában vagy Afrika trópusi tájain töltsse a téli hónapokat.

Vannak azonban olyan madárfajok is, amelyek mintegy helyettesítve társaikat, ősszel nálunk jelennek meg és egészen tavaszig kitartanak.

Ezek egyike -másika nem ritkán a magas északról, a tundrák birodalmából érkeznek hozzánk.

A nálunk fészkelő védett nyári lud vonuló madár, de az októberi égen gyakran látható, V alakban húzó libák már északról érkezett vendégek.

A lilik főleg az alföldi, a vetési lud a dunántúli részeket látogatja.

Böjti récéink, az ugyancsak nálunk fészkelő cigány- és barátaréce vagy a kendermagos réce délre költözik, helyettük

a Dunán, a Balatonon egyéb vizeken megjelennek a kerцерécék, kontyos récék vagy az aprótermetű csörgő récék csapatai.

A gyűrűzések adatai szerint a nálunk kelt dankasirályok télire főleg Olaszországba vonulnak,

a téli Duna-hidaknál elé-
séget kolduló példányok
északról, észak-keletről ér-
keznek hozzánk. Gyakoriak ilyenkor a náluk jóval nagyobb
termetű ezüstsírályok is.

A kis őrgébics már nyár végén búcsút mond az alföldi akácso-
knak és faszoroknak, helyette októberben nagyobb
termetű rokona a nagy
örgébics jelentkezik.
Drótvezetéken, kopasz
fák hegyén üldögélve
egész télen látható.

A parkok és tölgyek közismert dalosa,
az erdei pinty, szintén délebbre vonul, bár
egyes, valószínűleg északibb példányai egész
télen láthatók.

Megérkezik viszont Skandinávia felől a rokon
fenyőpinty és hatalmas
csapatokban népesíti be a hóborította mezőket,
ahol a kiálló gazok szegényes termését szedegetik.
Felbukkan az etetőn is. Narancsosan színezett
melltollairól és főként felröppenéskor látható
hófehér hátáról könnyen felismerhetjük.

Őszel érkezik Magyarországra, bár egészen elvétve
hazánkban is költ, a süvöltő is.

A hímek begye és melle piros színben
pompázik, a fejtető, a szárny és a farok fekete,
hátul fehér.

A tojó hasonló színezetű, de elől a piros helyett
szép sötét tollazat díszíti.

Októbertől erdőszéleken, kertekben,
bokrokon és fákon találkozhatunk általában
8–10 darabból álló kis csapataival.

Sok téli vendégünk van még. Nem szóltunk a
hósármányról, a csízről, a téli
kenderikéről és társaikról.

Az említett néhány fajjal csupán bepillantást
kívántunk nyújtani hazánk gazdag téli
madárvilágába.

Szencinege ?

Csuszka ?

Nyaktekercs ?

Vajon ha megkérdeznék Önt, hogy
a három közül melyiket látná legszívesebben
hétvégi kertjében, hogyan választana ?
De mondhatna seregélyt, légykapót, bubos bankát
vagy rozsdafarkút is!

Odulakó madaraink mesterséges megtelepítése
nem nehéz, a szükséges oduk
házilag is elkészíthetők.

Mellékelten bemutatunk néhány ábrát, de
akit a részletek is érdekelnek,
forduljon írásban vagy személyesen
Egyesületünk információs szolgálatához:

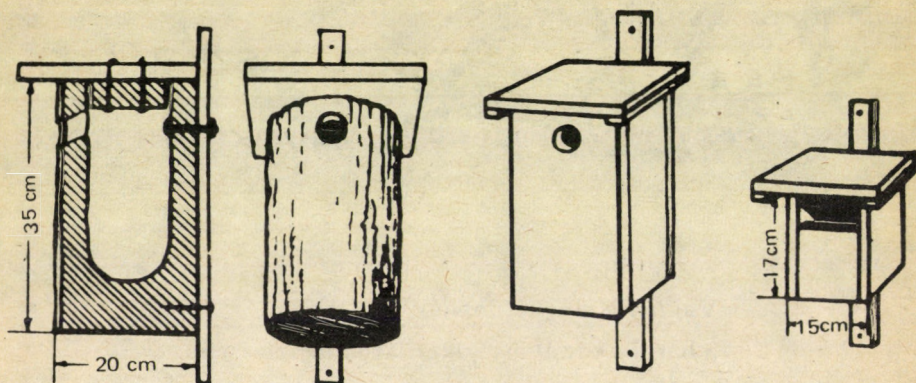
1024 Budapest, Keleti Károly u. 48.

Nyitva:

hétfőn 08–12 óráig,

kedden 13–17 óráig,

pénteken 12–16 óráig

mesterséges fatönkodú

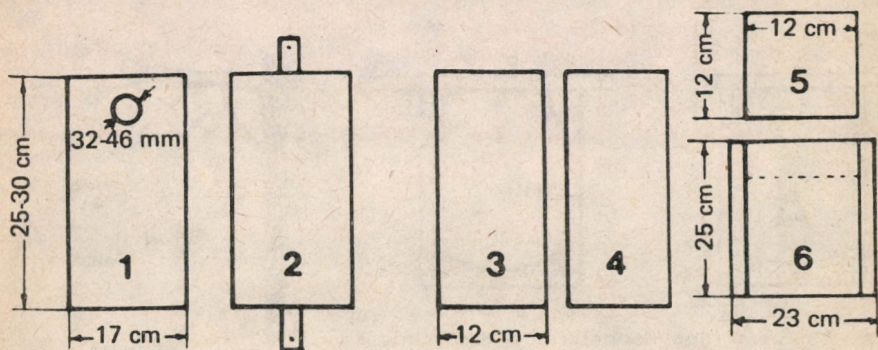
deszkaodú

B-odú

C-odú

A B mintájú fészekodú a legáltalánosabban ismert és elterjedt.

A széncinege, de ezenkívül a kerti rozsdafarkú, a csuszka, a nyaktekercs, az örvös légykapó megtelepítésére alkalmas. Uregének mélysége 18–20 cm, szélessége 10–12 cm, a röpnylás átmérője 32 mm. Sajnos ez a röpnylásszélesség már a mezei és a házi verebeknek is megfelelő, így ezek megtelepedésével is számolni kell. Az odú bejáratának szűkítésével (25 mm) a verebekkel együtt a széncinegét is kizárjuk onnét, s azok csak a kék- és barátcinege megtelepedésére lesznek alkalmasak. A B mintájú odú készülhet tágabb, 46 mm-es röpnylással is, ez esetben a segély is megtelepíthető benne, természetesen az előbb felsorolt fajok is mind.

Fából készült fészekodú szerkezete (Vertse nyomán)

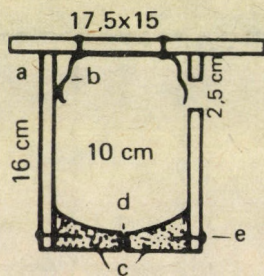
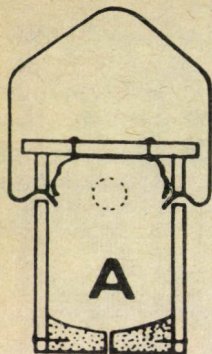
1. homlokdeszka a röpnylással, 2 hátlap a tartóléccel. 3-4 oldallapok, 5. fenékdeszka, 6. etető

A C típusú fészkelőodú üregének mélysége csupán 10 cm, szélessége ugyancsak 10 cm. Röpnylása négyzetes: 5x7 cm. Elsősorban a szürek légykapó, a kerti és házi rozsdafarkú, esetleg a barázdabillegető megtelepítésére szolgál.

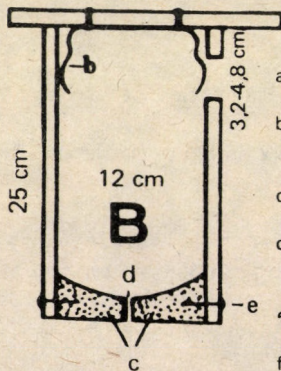
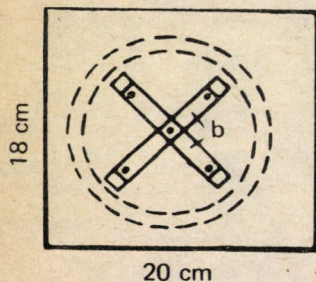
Végül nagyobb termetű odúlakó madarak részére készült a D mintájú fészkelőodú, melynek üregmélysége 25–30 cm, szélessége 15–19 cm, a kör alakú röpnylás átmérője pedig 7 vagy 12 cm. A kisebb röpnylást a búbos banka, a nagyobb röpnylással el látottakat a csókák, kisebb baglyok, esetleg szalakóta foglalják el.

Az A típusú – verébmentes – eternit odú (Vertse féle)

Előszórással felszkelnek benne a kis termetű cinegék, mint a kék- és barátcinege.

A = 25 mm-es röpnylású eternit A-odú (kisodú)
20 cm

- a = 6-8 mm vastag eternit tetőlap
- b = dugószerűen behajlított 3 mm vastag rögzítő szalagok
- c = betonfenék,
- d = 2 mm átmérőjű biztonsági vízelvezető nyílás,
- e = rögzítő szögek,
- f = eternit odúk felfüggesztése

B = 32 v. 46 mm-es röpnylású eternit B-odú szerkezeti rajza,

A fészekoduk mozgalmass, tarka madaréleket, madárdalt
varázsolnak az Ön kertjébe; lakói pusztítják a
rovarkártevőket is !

Egyesületünk egyik célkitűzése:
FÉSZEKODUT MINDEN KISKERTBE!

AMIT KEVESEN TUDNAK

Tudja-e Ön azt, hogy

- a mindössze 18–20 gr súlyú füstifecske évente kétszer 10.000 kilométert repül, hogy délafrikai telelőterületeit elérje ?
- kultúrbehatások következtében hazánkban ma már csak 3–4 réti sas pár és 10–12 parlagi sas pár fészkel ?
- a varjúfélék is az énekesmadarak rendjébe tartoznak s így a holló a legnagyobb hazai énekesmadár ?
- a gyurgyalag, ez a színpompás madár löszfalak oldalába 1–2 m. hosszú csatornát váj s annak végében költi ki tojásait ?
- védett állatainknak természetvédelmi értéke van, melynek legfelsőbb kategóriája (nagy kócsag, kerecsensólyom, vándorsólyom, tuzok, réti, szirti és parlagi sas stb.) 50.000 Ft ?
- egyetlen őszapó pár akár 2000 tollat is beépíthet a fészkébe ?
- a madárgyűrzés Dániában indult s ehhez a munkához hazánk 1908-ban, a világon harmadikként csatlakozott ?

- egy tuzokkakas súlya 10–16 kg, de az ugyanolyan magas szürke gémé mindössze 1,5 – 2 kg ?
- a kakuk tojásai általában az un. dajkamadarak tojásaihoz idomulnak és így van pettyes, kékes vagy akár tiszta fehér kakuktojás ?
- még kapható az „Europa madarai” c. színes ábrákkal illusztrált kézikönyv ? Ára csak 49,— Ft.
- 1974 óta működik a Magyar Madártani Egyesület, melynek elsődleges célja a madarak védelme s melynek Ön is tagja lehet ?

AMIT ROSSZUL TUDUNK

Sokan még ma is azt hiszik, hogy

- a legkisebb európai madár az ökörszem, holott a királyka (5–6 g) még nála is parányibb
- a sarlósfecske a füstti vagy a molnárfecske rokona, holott inkább a kolibrikkel tart rokonságot.

– a kuvik „halálmadár”, pedig szegény kis bagolynak semmi köze sincs az elmúláshoz. Ha nagybeteg ablaka körül kíváncsiskodik, az csak a lepkék és bogarak miatt van, melyeket a fény csalogat a ház köré

– az egerészölyvek fácánokat, nyulakat fognak. A fészkeknél végzett rendszeres megfigyelések és a köpetvizsgálatok azonban bebizonyították, hogy ezeknek a madaraknak a tápláléka elsősorban pockokból, vakondokból, néha rigófiókákból áll.

VESZÉLYBEN AZ EURÓPAI GÓLYAÁLLOMÁNY !

A gólya, ez a kedves, piroscsőrű, hosszú lábú madár irók és költők nyelvén, de a köztudatban is, mint a magyar nép kedves madara szerepel. Valóban megkapó látvány a kéményen kelepelő, fészket igazgató, fiókáit etető gólyapár, olyan élmény, melynek kedvéért, az élmény öröméért, no meg néhány jól sikerült fényképfelvétel reményében Európa nyugati feléről sok száz kilométert utazva érkeznek emberek Magyarországra.

Az utóbbi időben azonban innen is, onnan is riasztó hírek érkeznek a gólyákról. Pusztul az állomány, sőt egyes nyugateurópai országokból mint fészkelő gyakorlatilag teljesen el is tűnt a gólya.

Sajnos ez a pusztulási hullám a magyar állományt sem kímélte! Az 1958-ban történt felmérés óta a fészkelő párok száma 1974-ig 50,9 %-al (!) csökkent.

1974-ben 4005 gólyapár költött az országban.

A sajnálatos pusztulásnak számos oka van. Közrejátszik ebben a gólya táplálkozóterületeinek emberi beavatkozásra történt erőszakos megváltoztatása éppen úgy, mint a telelőterületeken folyó vegyszerezési munkák és az egyre szaporodó drótvezetékek, ahol különösen a még fiatal, tapasztalatlan példányok pusztulnak el nagy számban. Sokak szerint megváltozott, vagy legalábbis negatív irányba tolódott el a magyar ember érzelmi kapcsolata is a gólyák iránt.

Megfogyott az alkalmas fészkelőhelyek száma is. Míg a korábbi évtizedek nádtetős házain és a széles kéményeken a gólyapárok könnyen és szívesen alapítottak otthont, a mai modern épületekről bizony kiszorultak. Éppen ezért a párok jelentős százaléka, különösen az alföldi részeken, a villanyvezetékek oszlopaira építette fészket és ezzel esetenként műszaki problémákat okozott. Ezt látva, az illetékes szervek néhány éve megkezdték ezeknek a fészkeknek egy – az oszlop fölé erősített – fém tartóállványra történő áthelyezését. A nagy költséggel és energiával végrehajtott munka nem is volt eredménytelen.

A tavasszal visszaérkező gólyák habozás nélkül elfoglalták új otthonukat, talán észre sem vették, hogy fészkeik egy kicsit magasabbra kerültek, amióta a nyár végén elhagyták őket. Reméljük, hogy a jövőben fokozatosan áthelyezett fészkekkel a többi gólya is megbarátkozik majd és ezzel nagy lépést teszünk a magyar állomány védelme érdekében.

Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy 1979-ben nemzetközi gólya-számlálás lesz és ebben a munkában hazánk is résztvesz. Kérjük Önt, kapcsolódjék be a számlálás lebonyolításába. Lakóhelyéről (vagy máshonnet) küldjön adatokat a fészkelő párok számáról, a fészkek elhelyezéséről és a kirepült fiokakról a Magyar Madártani Egyesület címére.

Kócsagok birodalma

Nem hiszem, hogy lenne ember Magyarországon általános iskolás kortól felfelé, aki a Kisbalatonról valamilyen formában ne hallott volna. A Zala folyó torkolata előtt, a Balaton délnyugati felén található 1403 hektáros madárrezervátumot 1951-ben hozták létre, elősorban az ott fészkelő ritka madárfajok, a nagy kócsag, a kis kócsag, a kanalasgém és társaik védelmére. Azóta békében, háborítatlanul élnek és szaporodnak a madarak a hatalmas nádrengeteg mélyén, amelyet csak itt-ott szakítanak meg kisebb-nagyobb nyílt víztükrök. A rezervátum belsejében található hazánk egyetlen kormorán telepe is. A horgascsőré fekete madarak ürüléke már rég elpusztította a vízben álló fűzfákat s fészkeik ma a meztelen ágakon sorakoznak egymás mellett.

Ennek ellenére minden tavasszal újra visszatérnek, hogy megszokott, védett otthonukban rakják le tojásaikat.

A hófehér nagy kócsag is állandó lakója a védett területnek. Korán, néha már februárban, megérkeznek déleurópai teletőhelyeikről és attól kezdve még a Nagykanizsa felé tartó vonat ablakából is gyakran látni karcsú, fehér alakjukat a sárguló nádszálak között.

Az ötvenes évek végén úgy látszott, hogy a nagy kócsag hazánkban, általában Közép- és Dél-európai költőhelyein komoly veszélyben van. Azóta öröndetes változás következett be. Az állomány soha nem remélt módon felerősödött és ma már sok helyen költ az országban, olyan helyeken is, ahová azelőtt legfeljebb véletlenül vetődött egy-egy példány.

A nagy kócsag gyors állománynövekedésében bizonyosan szerepet játszott a faj fokozott védelme, de végeredményben minden valószínűség szerint egy olyan terjeszkedésnek vagyunk szemtanúi, amelyet már korábban is megfigyelhettünk számos madárfajnál.

Erre mutat, hogy a nagy kócsag, amelynek korábban a Fertő osztrák szakaszán lévő fészkelőtelepe egyben nyugat felé a faj elterjedési határát is jelentette, 1978-ban megjelent és egy párban költött Hollandia területén is.

Ugyanott, ahol elszigetelt kis állományban kanalasgémek is fészkelnek.

A kócsag szaporodásának és terjeszkedésének okait bizonyára szorgalmasan kutatják majd. A természetkedvelő és a madarakat szerető emberek legfőbb feladata azonban mégis csak az, hogy a jelenlegi gazdag fészkelőállományt segítsenek megőrizni a jövő számára is.

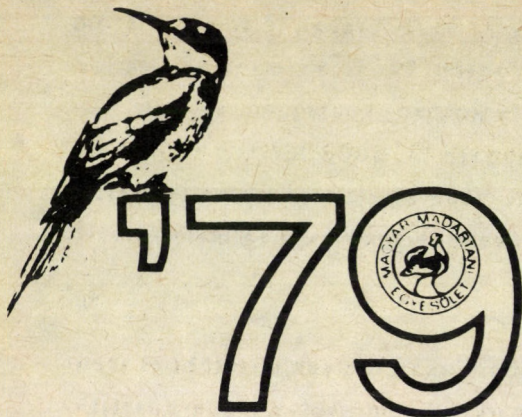
légpuskázók figyelmébe!

Évente ezekben lehet számolni azoknak a madaraknak, rigóknak, cinegéknek, sármányoknak a számát, amelyet légpuskával lövöldöznek le szerte az országban. Sajnos csak kevesen tudják, hogy hazánkban légfegyvert eladni csak vásárlási engedéllyel rendelkező személy részére szabad és külföldről történő behozatalához az Országos Rendőrfőkapitányság Rendészeti Osztályának behozatali engedélye szükséges (2/1968.(V.15.)BM.sz. rend.).

Nem árt tudni azt sem, hogy az egyes szabálysértésekről szóló 16/1968 (IV.14.) Korm.sz. rendelet 19. § -a szerint, aki légpuskával lakott területen, tehát városban, községben, tanyán, fürdőtelepen vagy éppen kempingben lő, 3000 forintig terjedhető pénzbírsággal sújtható. Védett madarak elejtése esetén természetesen ehhez azok természetvédelmi értékének megfelelő kártérítési összeg is hozzájárul.

Védjük széphangú énekesmadarainkat, melyek a legtöbbet szenvednek a felelőtlen légpuskásoktól! Jelentsük a madárpusztítókat (név, pontos cím szükséges) a Magyar Madártani Egyesület központi irodájának, ahonnét az adatokat a szükséges hatósági intézkedések megtétele céljából továbbítják a területileg illetékes Természetvédelmi Felügyelőségnek.

A madárvilág védelme csak úgy lehet igazán eredményes, ha minél többen vállalnak részt ebből a nemes és szép munkából!

A „GYURGYALAG ÉVE”

Ismeri Ön a gyurgyalagot ?

Színpompásabb a legragyogóbb kolibrinél,
kék, sárga, fekete, zöldes és gyönyörű gesztenyevörös
színek csodálatos egyvelege: ez a gyurgyalag.

És ez a csodálatosan szép, trópusi színezetű madár
itt él Magyarországon.

Májusban érkezik, augusztusban már elvonul, de
amíg itt van egyik drágaköve,
féltve őrzött büszkesége a magyar madárvilágnak.

Kis telepekben, meredek löszfalakba
vált üregekben fészkel.

Sajnos számuk erősen fogyóban van, ezért a
Magyar Madártani Egyesület egyik fő célkitűzése
1979 évre ennek a színpompás madárnak a fokozott
védelme. Ehhez azonban tavasszal, amikor a madarak
Afrikából visszaérkeznek, fel kell mérnünk a
fészkelőállományt, hogy a telepek részére a
szervezett védelmet biztosítani tudjuk.

Fokozott propagandamunkával is igyekszünk eleget tenni
a „gyurgyalag éve” követelményeinek.

Kérjük segítse munkánkat!

Jelentse a fészkelőhelyeket, a párok számát!

Ne adjon hitelt az alaptalan vádaknak, miszerint a
gyurgyalag a méheket kipusztítja!

A méhészeknek inkább a vegyszerektől van félnivalójuk!

Egyesületünk tagjait rendszeresen tájékoztatjuk a
hazai madárvédelem célkitűzéseiről és eredményeiről.

Egyesületünk

embléma madara,
a „magyar strucc”

Igy szokták hívni a túzokot, az alföldi nagy kiterjedésű legezők, rétek és mezőgazdasági földek féltve őrzött hatalmas madarát.

Van valami a dologban, bármilyen furcsán hangzik is. Mert a túzok, bár a struccal ellentétben jól és kitartóan repül, elsősorban mégis izmos lábaiban bízik és ha feléje közeledünk először gyalogolva igyekszik odébbállni.

Ezt a pompás madarat, elsősorban az öreg kakasokat, korábban sajnos rendszeresen vadászták és ennek megfelelően az állomány fokozatosan romlott. Amióta azonban az Országos Természetvédelmi Hivatal 1971-ben teljes védelmét és vadászati tilalmát rendelte el, a túzokállomány fokozatosan ismét emelkedni kezdett.

Ma már 3000-nél több példányt tartunk nyilván, amelyek főként az ország délkeleti részén élnek.

A túzok állandó madarunk, mely legfeljebb télen távolodik el kissé megszokott területeitől, ha ezt a tápláléknövények, például a nagy repcetáblák elhelyezkedései indokolják. Télen kisebb-nagyobb csapatokba tömörülnek, ahol a kakasok első-sorban testnagyságukkal tűnnek ki a többiek közül.

Március közepén, néha, ha kedvezőtlen az időjárás, április elején megkezdődik a dürgés, a túzok párzási időszaka.

Az öreg kakasok szárnyaikat kifordítva tetszelegnek a tyúkok előtt, néha több példány is egymás közelében. A dürgés első-sorban a kora hajnali órákban folyik le, de néha délelőtt is láthatunk ide-oda forgó, messziről fehérülő túzokkakasokat. Velükszületett óvatosságukat azonban ilyenkor sem veszítik el és ember közeledtére már messziről menekülnek.

A tyúk pillangósok tábláiban, gabona között vagy a rét fűvében készített kezdetleges fészekben, tulajdonképpen a föld-be kapart kis mélyedésben, 1–3 tojást tojik.

Sajnos a fészekaljokat a mezőgazdaságban egyre gyakrabban használt gépek könnyen megsemmisítik, éppen ezért, az ugy- nevezett kikaszált fészekaljok megmentésére, Dévaványa köze- lében tűzoktelep létesült, ahol a tojásokat mesterségesen ki- keltetik és a csibéket megfelelő előnevelés után fokozatosan „visszavadjítják” a szabad természetbe. A dévaványai telep a hazai természetvédelmi törekvések újabb fontos lépcsőfokát jelenti.

Szervezett madárvédelem

Hazánkban a madárvédelmi törekvéseknek szép hagyományai vannak, de szervezett, az egész országra kiterjedő gyakorlati madárvédelemről csak azóta beszélhetünk, amióta 1974-ben a Magyar Madártani Egyesület megalakult. Az egyesület alap- szabályban foglalt fő célkitűzése a madárvilág védelme és immár öt éves működését ennek a szelleme hatotta át. Szerte az országban 27 helyi csoportja működik, tagjainak száma 2000 fölé emelkedett. A csoportok havi összejöveteleket tartanak, ahol diavetítéssel kísért előadások, hangbemutatók szerepelnek, alkalmanként közös kirándulásokon ismerked- nek különböző területek madárvilágával.

Ha Önt is érdeklik a madarak, ha szeretne többet tudni róluk és szívesen részt vállana a védelmi munkákban is, lépjen be tagjaink közé. A Magyar Madártani Egyesület központi irodájában szakembereink a legkülönbözőbb madártani kérdésekben nyújtanak felvilágosítást!

Keresse fel levélben, vagy személyesen az irodát, győződjön meg az ott folyó munkáról!

A kéthavonta megjelenő „Madártani Tájékoztató”, amelyet az egyesület tagjai díjmentesen kapnak, információkat nyújt a hazai és külföldi madártani eseményekről. Ne felejtse el átlapozni a korábbi számokat, amikor látogatást tesz irodánkban!

Minden érdeklődőt, a madarak minden barátját várja a

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET

Központi Iroda

Bp. II., Keleti Károly u. 48. 1024.

Nyitva: hétfőn 08–12 óráig

kedden 13–17 óráig

pénteken 12–16 óráig.

